

Budapest,
2002. szeptember 4.,
szerda

114. szám

Ára: 924,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

189/2002. (IX. 4.) Korm. r.	Az életüktől és szabadságuktól politikai okból jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról szóló 1992. évi XXXII. törvény végrehajtásáról	6250
190/2002. (IX. 4.) Korm. r.	A Magyar Űrkutatási Iroda létrehozásáról szóló 3/1992. (I. 6.) Korm. rendelet módosításáról	6250
191/2002. (IX. 4.) Korm. r.	A polgári felhasználású robbanóanyagok forgalmazásáról és felügyeletéről	6250
22/2002. (IX. 4.) BM r.	A rendőrkapitányságok illetékességi területének megállapításáról szóló 11/1991. (IX. 6.) BM rendelet módosításáról	6262
4/2002. (IX. 4.) ESZCSM r.	A javítóintézetek rendtartásáról szóló 30/1997. (X. 11.) NM rendelet módosításáról	6264
81/2002. (IX. 4.) FVM r.	A zoonózisok elleni védekezés állategészségügyi feladatairól ...	6266
82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM e. r.	A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításának, forgalmazásának és jelölésének részletes szabályairól szóló 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelet módosításáról	6268
37/2002. (IX. 4.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata	6296
1146/2002. (IX. 4.) Korm. h.	A Magyar Köztársaság Kormányának a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájában vállalt kötelezettségeinek végrehajtására vonatkozó második időszaki jelentéséről	6314
1147/2002. (IX. 4.) Korm. h.	Egyes polgári jogi igazságügyi együttműködési tárgyú európai közösségi jogszabályok végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekről	6314
72/2002. (IX. 4.) ME h.	Kormányzati főtisztviselők kinevezéséről	6316
73/2002. (IX. 4.) ME h.	Kormányzati főtisztviselők kinevezéséről	6316
7/2002. (IX. 4.) MeHVM h.	Az Európai Közigazgatási Képzési Ösztöndíj Bizottság tagjának megbízatása megszűnéséről és megbízásáról	6316

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány rendeletei

A Kormány 189/2002. (IX. 4.) Korm. rendelete

az életüktől és szabadságuktól politikai okból
jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról szóló
1992. évi XXXII. törvény végrehajtásáról

Az életüktől és szabadságuktól politikai okból jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról szóló 1992. évi XXXII. törvény 17. §-ának (2) bekezdésében foglaltak alapján a Kormány a következőket rendeli el:

1. §

A törvény 7. §-ának (1) bekezdésében említett összeg 2002. évben 48 344 Ft.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 5. napon lép hatályba.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Kormány 190/2002. (IX. 4.) Korm. rendelete

a Magyar Űrkutatási Iroda létrehozásáról szóló
3/1992. (I. 6.) Korm. rendelet módosításáról

1. §

A Magyar Űrkutatási Iroda létrehozásáról szóló 3/1992. (I. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 2. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az Iroda költségvetését az Informatikai és Hírközlési Minisztérium fejezetén belül, önálló címszámon, elkülönítetten kell kezelni.”

2. §

(1) Az R. 4. §-a (1) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„A Tanács elnöke a miniszter vagy az általa kijelölt személy.”

(2) Az R. 4. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Az Űrkutatási Tanács tagjai:

az egészségügyi, szociális és családgügyi miniszter, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, a gazdasági és közlekedési miniszter, a honvédelmi miniszter, az informatikai és hírközlési miniszter, a környezetvédelmi és vízügyi miniszter, az oktatási miniszter, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító miniszter által, valamint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által kijelölt személy, továbbá az Űrkutatási Tanács elnöke által felkért, az űrkutatás terén kiemelkedő eredményeket elért öt szakértő.”

3. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Kormány 191/2002. (IX. 4.) Korm. rendelete

a polgári felhasználású robbanóanyagok
forgalmazásáról és felügyeletéről

A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 50. §-ának (12) bekezdése, valamint a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 100. §-a (1) bekezdésének a) pontjában kapott felhatalmazás alapján a Kormány a következőket rendeli el:

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A rendelet hatálya

1. §

(1) E rendelet hatálya a polgári felhasználású robbanóanyagokra és azokkal kapcsolatos egyes tevékenységekre, a robbanóanyag-szektorban működő vállalkozásokra, valamint hatósági felügyeletére terjed ki.

(2) E rendelet hatálya nem terjed ki

a) azokra a robbanóanyagokra és lőszerre, melyeket a Magyar Honvédség, a Határőrség, valamint a rendvédelmi szervek, továbbá a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervek birtokolnak,

b) a pirotechnikai termékekre,

c) a polgári felhasználású lőszerre.

(3) A lőszer szállításának szabályait külön jogszabály állapítja meg.

ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK

2. §

E rendelet alkalmazásában

1. *forgalmazás*: a robbanóanyag továbbadására irányuló tevékenység;

2. *forgalomba hozatal*: a rendelet hatálya alá tartozó robbanóanyagnak ellenszolgáltatás ellenében vagy anélkül, a robbanóanyag gyártója által történő átengedése;

3. *gazdálkodó szervezet*: a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 685. §-ának c) pontjában meghatározott szervezet és a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepei;

4. *honosított harmonizált szabvány*: az európai szabványügyi szervezetek által jóváhagyott és az Európai Községek hivatalos lapjában közzétett harmonizált európai szabvány, amelyet a vonatkozó magyar eljárási rendnek megfelelően nemzeti szabványként közzétettek;

5. *ipari robbantási tevékenység*: a polgári felhasználású robbanóanyag átadása, megszerzése, tárolása, felhasználása, megsemmisítése;

6. *robbanóanyag-ipari tevékenység*: a polgári felhasználású robbanóanyag gyártása, forgalomba hozatala;

7. *polgári robbantási tevékenység*: robbanóanyag-ipari és ipari robbantási tevékenység együttesen;

8. *robbanóanyagok*: azok az anyagok és készítmények, amelyek a 20/1979. (IX. 18.) KPM rendelettel kihirdetett és belföldi alkalmazásra elrendelt Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás (ADR) „A” és „B” melléklete szerinti 1. osztályba tartoznak;

9. *robbanóanyag-szektorban működő vállalkozás*: a polgári robbantási tevékenység végzésére vonatkozó bányafelügyeleti engedéllyel rendelkező természetes személy vagy gazdálkodó szervezet.

Engedélyek

3. §

(1) E rendelet eltérő rendelkezése hiányában polgári robbantási tevékenység engedély birtokában végezhető.

(2) A bányafelügyelet az engedélyt akkor adja ki, ha a kérelmező a tevékenységhez a jogszabályokban előírt követelményeket biztosította. Az egyes követelmények — különösen e rendelet 10. §-ában írtak — maradéktalan teljesüléséhez szükséges feltételeket az engedélyben kell meghatározni.

4. §

(1) Robbanóanyag gyártási tevékenységet — beleértve a robbanóanyag helyszíni keverését is — a Magyar Bányászati Hivatal (a továbbiakban: MBH) engedélyezi.

(2) A robbanóanyagok, megszerzését, tárolását, felhasználását a tevékenység helye szerint illetékes bányakapitányság engedélyezi. Tárolóhely engedélyezésében a környezetvédelmi — és érintettség esetén a természetvédelmi — felügyelőség szakhatóságként részt vesz.

(3) A robbanóanyagok kereskedelmi forgalomban történő behozatalát, kivétel a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Engedélyezési és Közigazgatási Hivatala külön jogszabály rendelkezéseinek megfelelően engedélyezi.

(4) A robbanóanyag átadását a rendőrség engedélyezi (23. §). Az engedélyt nemzetközi átadás esetén az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK), belföldi átadás esetén a kérelmező székhelye (telephelye), illetve lakóhelye szerint területileg illetékes megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság adja ki.

(5) A robbanóanyag birtokosa a robbanóanyagot csak engedéllyel rendelkezőnek adhatja át.

5. §

A robbanóanyag gyártására vonatkozó engedélyezési eljárásban az ORFK, a robbanóanyagok megszerzésére, tárolására és a robbanóanyag nem bányászati célú felhasználására vonatkozó engedélyezési eljárásban a kérelmező székhelye (telephelye), illetve lakóhelye szerint területileg illetékes megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság szakhatóságként vesz részt.

6. §

(1) Polgári robbantási tevékenységet nem végezhet az a természetes személy,

a) aki a külön jogszabályban meghatározott szakképesítéssel és szakmai gyakorlati feltételekkel nem rendelkezik;

b) akit állam elleni (Btk. X. fejezet), emberiség elleni bűncselekmény (Btk. XI. fejezet), személy elleni bűncselekmény [Btk. XII. fejezet I. cím 166—168. §, 170. § (2)—(5) bekezdés, 171. §, III. cím 174., 175/B. §], nemi

erkölcs elleni erőszakos bűncselekmény [Btk. XIV. fejezet II. cím 197—198. §, 200. §, 207. § (3) bekezdés *b*) pont], hivatalos személy elleni bűncselekmények (Btk. XV. fejezet V. cím), embercsempészség (Btk. 218. §), közérdekű üzem működésének megzavarása (Btk. 260. §), terrorcselekmény (Btk. 261. §), nemzetközi jogi kötelezettség megszegése (Btk. 261/A. §), légitársaság hatalomba kerítése (Btk. 262. §), visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §), a Btk. 263/A. §-ának (5) bekezdésében meghatározott — a különös visszaesés szempontjából a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel bűncselekményhez hasonló — bűncselekmény, bünszervezetben részvétel (Btk. 263/C. §), garázdaság (Btk. 271. §), önbíráskodás (Btk. 273. §), kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 283/A. §) vagy vagyon elleni szándékos bűncselekmény (Btk. XVIII. fejezet 316—324. és 326—327. §) elkövetése miatt elítéltek, illetőleg vele szemben intézkedést alkalmaztak, a büntetés vagy intézkedés külön jogszabályban meghatározott büntető nyilvántartásának időtartamáig, de legalább a jogerős döntés meghozatalát követő három évig;

c) akit bűncselekménybünszervezetben történt elkövetése miatt ítélték el, illetve akivel szemben bűncselekmény bünszervezetben történt elkövetése miatt intézkedést alkalmaztak, a büntetés vagy intézkedés külön jogszabályban meghatározott büntető nyilvántartásának időtartamáig, de legalább a jogerős döntés meghozatalát követő három évig;

d) aki ellen a *b*)—*c*) pontban meghatározott bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt büntető eljárás folyik;

e) aki ellen ipari robbanóanyaggal és pirotechnikai termékekkel, illetőleg lőfegyverrel kapcsolatos szabálysértés, rendzavarás, veszélyes fenyegetés szabálysértés elkövetése miatt büntetést szabtak ki vagy intézkedést alkalmaztak, a szabálysértési határozat jogerőre emelkedésétől számított két évig.

(2) Polgári robbantási tevékenységet olyan személyek végezhetnek, akik rendelkeznek a tevékenység helye szerint illetékes megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság (1) bekezdésben foglalt követelmények meglétének vizsgálata alapján kiadott hozzájárulásával.

7. §

A rendőrség a polgári robbantási tevékenységet végzőkre vonatkozó 6. § (1) bekezdés *b*)—*e*) alpontban meghatározott követelmények fennállását a munkáltató kezdeményezésére igazolja.

8. §

A polgári robbantási tevékenységek folytatásával kapcsolatos adatok nyilvántartása érdekében az engedélyek,

valamint az engedélyt visszavonó határozat másolatát a határozat kiadása, visszavonása után az engedélyező hatóság köteles öt munkanapon belül — de legalább a tevékenység megkezdése előtt három munkanappal — az ORFK-nak, illetve az illetékes megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságnak megküldeni.

9. §

(1) A jogszabályban és az engedélyben meghatározott kötelezettségek megtartását az engedélyezési eljárásban közreműködő szervek, valamint a rendőrség a rájuk irányadó jogszabályok szerint ellenőrzik.

(2) A polgári robbantási tevékenységgel, a robbanóanyag átadásával foglalkozó személy köteles az ellenőrzést lehetővé tenni, az ellenőrzést végző részére a szükséges tájékoztatást, felvilágosítást megadni, felhívására a robbanóanyagot átadni.

(3) Az életet, testi épséget, egészséget, illetve a vagyonbiztonságot veszélyeztető polgári robbantási tevékenység megkezdését, folytatását a bányafelügyelet és a rendőrség megtilthatja, illetve a rendőrség a hozzájárulását visszavonhatja, továbbá kezdeményezheti a polgári robbantási tevékenység végzésére vonatkozó engedély visszavonását.

(4) Az életet, testi épséget, egészséget, illetve a vagyonbiztonságot veszélyeztető robbanóanyag átadásának megkezdésével, folytatásával kapcsolatban a rendőrség intézkedhet, a tevékenységet megtilthatja.

10. §

A polgári robbantási tevékenység, a robbanóanyag átadása nem veszélyeztetheti

- a*) senki életét, testi épségét, egészségét, vagyonát,
- b*) a természeti és az épített környezetet.

11. §

A talált robbanóanyagot haladéktalanul be kell jelenteni a rendőrségnek.

12. §

A polgári robbantási tevékenységre vonatkozó engedély birtokosa (engedélyes) a robbanóanyag, illetve az engedély elvesztését köteles a bányafelügyeletnek vagy a rendőrségnek azonnal bejelenteni.

13. §

(1) Az engedélyes halála vagy a gazdálkodó szervezet megszűnése esetén az örökös, illetve a jogutód a halál, illetve a megszűnés időpontját követő nyolc napon belül — jogszabály eltérő rendelkezése hiányában — az engedélyt az azt kiadó hatóságnak köteles leadni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a bányafelügyelet kezdeményezésére a rendőrség intézkedik a robbanóanyag hatósági tárolására.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott hatósági tárolás költségeit az örökös, illetve a jogutód köteles megteríteni.

14. §

(1) Az engedély visszavonásával egyidejűleg hatósági tárolásra be kell szolgáltatni a fel nem használt robbanóanyagot az engedélyes székhelye (telephelye) szerint illetékes megyei rendőr-főkapitányság által kijelölt helyre.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a robbanóanyagot saját költségén az köteles beszolgáltatni, akinek a birtokában van.

(3) A robbanóanyag tulajdonosa a rendőrség által tárolt vagy zárolt robbanóanyagot arra jogosultnak elidegenítheti vagy megsemmisítését kezdeményezheti.

(4) A rendőrség a talált, valamint a tárolt robbanóanyag megsemmisítéséről haladéktalanul gondoskodik, ha a robbanóanyag állapota megköveteli, illetve a jogosult annak elszállításáról, értékesítéséről vagy megsemmisítéséről a rendőrségi tárolás megkezdését követő egy éven belül nem gondoskodott. A robbanóanyag megsemmisítésekor a hatályos környezetvédelmi rendelkezések érvényesítését biztosítani szükséges.

15. §

A bányafelügyelet, illetőleg a rendőrség közbiztonságot érintő veszélyhelyzet vagy e rendelet hatálya alá tartozó robbanóanyagok jogosulatlan birtoklása vagy használata esetén köteles intézkedni a jogosulatlan birtoklás és használat megakadályozására.

16. §

A polgári robbantási tevékenység műszaki-biztonsági követelményeit külön jogszabály állapítja meg.

A robbanóanyag forgalomba hozatala

17. §

A robbanóanyag akkor hozható forgalomba, ha az e rendelet, valamint más jogszabály által megállapított követelményeknek megfelel, és megfelelőségét a 19. § szerinti megfelelőség-értékelési eljárásban tanúsítják, továbbá megfelelőségi jelöléssel ellátták.

18. §

(1) A robbanóanyagoknak meg kell felelni az *1. számú mellékletben* meghatározott alapvető biztonsági követelményeknek.

(2) Azokat a robbanóanyagokat, amelyek megfelelnek a vonatkozó honosított harmonizált szabványoknak, úgy kell tekinteni, hogy megfelelnek e rendelet követelményeinek.

(3) A (2) bekezdésben hivatkozott honosított harmonizált szabványok jegyzékét a Magyar Szabványügyi Testület Hivatalos Lapjában közzé kell tenni.

19. §

(1) A robbanóanyagok megfelelőségének tanúsítására alkalmazandó eljárások a következők:

- a) a *2. számú melléklet* 1. fejezetének megfelelő típusvizsgálat (B-modul) és a gyártó választása szerint
 - a típusnak való megfelelőség igazolása (C-modul) a *2. számú melléklet* 2. fejezete szerint, vagy
 - a gyártásra vonatkozó minőségbiztosítási rendszer (D-modul) a *2. számú melléklet* 3. fejezete szerint, vagy
 - a termék végellenőrzésére vonatkozó minőségbiztosítási rendszer (E-modul) a *2. számú melléklet* 4. fejezete szerint, vagy
 - a termékek vizsgálata (F-modul) a *2. számú melléklet* 5. fejezete szerint,
- b) egyedi vizsgálat (G-modul) a *2. számú melléklet* 6. fejezete szerint.

(2) A vizsgálat és tanúsítás elvégzésére a gazdasági és közlekedési miniszter csak olyan szervezetet jelölhet ki, amely a kijelölésre vonatkozó jogszabályban, valamint a *3. számú mellékletben* meghatározott feltételeknek megfelel. Nem kell vizsgálni a *3. számú mellékletben* meghatározott követelmények fennállását olyan szervezet esetében, amely az erre vonatkozó honosított harmonizált szabványokban leírt értékelési feltételnek megfelel.

(3) A kijelölőnek vissza kell vonni a kijelölést, ha a kijelölt szervezet nem felel meg a (2) bekezdésben foglalt feltételeknek.

20. §

(1) A robbanóanyagot a forgalomba hozatal előtt az egységes megfelelőségi jelölés használatáról szóló 208/1999. (XII. 26.) Korm. rendelet szerinti megfelelőségi jelöléssel kell ellátni.

(2) A megfelelőségi jelölést jól láthatóan, könnyen olvashatóan és maradandóan a robbanóanyagon, vagy ha ez nem lehetséges, a robbanóanyaghoz rögzített azonosító táblán vagy a csomagoláson kell elhelyezni. Az azonosító táblát, illetve a csomagolást úgy kell kialakítani, hogy azt ne lehessen újra felhasználni.

21. §

(1) Ha az MBH megállapítja, hogy a megfelelőségi jelölést jogosulatlanul tüntették fel a rendelet hatálya alá tartozó terméken, akkor kötelezi a gyártót vagy meghatalmazott képviselőjét, azok elérhetetlensége esetén a forgalmazót, a termék megfelelőségének a jelölésre és a megfelelőség értékelésére vonatkozó követelményeinek biztosítására, valamint a további jogsértés megszüntetésére.

(2) Ha a (1) bekezdésben meghatározott intézkedés elenére a termék megfelelőségét továbbra sem biztosítják, az MBH intézkedik a termék piaci forgalmazásának megtiltásáról és a piacról történő kivonásáról, valamint megsemmisítéséről.

(3) Amennyiben az MBH megállapítja, hogy a CE megfelelőségi jelöléssel ellátott, rendeltetésszerűen használt robbanóanyag veszélyezteti a biztonságot, akkor megtiltja a forgalomba hozatalát, forgalmazását, felhasználását.

A gyártóhely, tárolóhely (létesítmény) őrzése, védelme

22. §

(1) A létesítményt olyan biztonsági rendszerrel kell ellátni, amely megakadályozza a létesítmény területére történő illetéktelen behatolást. Ennek érdekében a létesítményt megerősített kerítéssel kell körülvenni, amelyre biztonsági jelzőrendszert kell felszerelni. A létesítmény területén jelző- és riasztórendszer kialakításáról és annak folyamatos karbantartásáról a létesítmény vezetője köteles gondoskodni az 5. §-ban meghatározott szakhatóság által előírtak szerint.

(2) A biztonsági rendszert a létesítmény külső kerítésével párhuzamosan kell kiépíteni. A biztonsági rendszernek az illetéktelen behatolást, illetve jelenlétet, a behatolás helyét, a rongálást vagy működőképtelenséget megbízhatóan kell jeleznie.

(3) A létesítmény vezetője távbeszélő vagy hordozható rádió adó-vevő vagy ipari televízió vagy fény- és hangjelző rendszer alkalmazását köteles biztosítani.

(4) Ha a létesítményben fegyveres biztonsági őrség működik, akkor a létesítményben állandó hírkapcsolatot kell fenntartani a létesítmény területén szolgálatot teljesítő őrség tagjai és az azok ügyeleti helyiségében tartózkodó személyzet között.

(5) A létesítmény helyiségeinek behatolásra alkalmas külső nyílászáró szerkezeteit biztonsági zárral, ráccsal, riasztóberendezéssel kell ellátni.

A robbanóanyagok átadásának felügyeletére vonatkozó előírások

23. §

(1) Az átadási engedély iránti kérelemnek, illetve az engedélynek tartalmaznia kell

a) a robbanóanyag átadásában közreműködők természetes személyazonosító adatait, állampolgárságát, lakóhelyét, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetén az annak azonosításához szükséges adatokat, különösen megnevezését, székhelyének pontos címét;

b) a szállítandó robbanóanyag kereskedelmi megnevezését, a különféle típusok számát és mennyiségét;

c) a robbanóanyag teljes leírását, az azonosítást szolgáló adatokat, ideértve az azonosítási számát is (UN szám);

d) azon adatokat, amelyek a forgalomba hozatalra, illetve a robbanóanyag kezelésére vonatkozó követelmények betartásához szükségesek;

e) a szállítási módot és útvonalat;

f) az indulás és az érkezés tervezett időpontját;

g) a címet, ahová a robbanóanyagot küldik vagy szállítják;

h) az országhatáron történő belépés és a kilépés helyének pontos megjelölését.

(2) Ha a robbanóanyag átadására, jogszerű és biztonságos felhasználására vonatkozó követelményeket az engedélyes teljesíti, az átadási engedélyt ki kell adni.

(3) A robbanóanyag átadásához a szállítmány címzettjének (engedélyes) kell beszereznie a fogadó állam hatóságának engedélyét.

(4) A robbanóanyag több állam területén történő átszállításához az átadásért felelősnek kell beszereznie az érintett állam hatóságának engedélyét.

(5) Az átadási engedélyt a szállítás ellenőrzésére jogosult hatóság felszólítására be kell mutatni.

(6) Az átadási engedélyt a címzetthez történő megérkezésig a robbanóanyaggal együtt kell szállítani.

A robbanóanyagok nyilvántartása

24. §

(1) A robbanóanyag-szektorban működő gazdálkodó szervezetek a birtokukban lévő robbanóanyagokról naprakész terméknilyvántartást kötelesek vezetni, és azt — a tevékenység befejezése esetén is — a nyilvántartás felvételétől számított öt évig megőrizni.

(2) A nyilvántartásnak ki kell terjednie a robbanóanyag felhasználására, valamint átadására is.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott nyilvántartást a bányafelügyelet és a rendőrség ellenőrzi.

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

25. §

(1) Ez a rendelet 2003. július 1-jén lép hatályba.

(2) Az e rendelet hatálybalépése előtt kiadott engedélyek 2003. december 31. napján érvényüket veszítik.

(3) A rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az ipari célokra szolgáló robbanóanyagok gyártásának, forgalomba hozatalának, vásárlásának, szállításának, tárolásának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint ellenőrzéséről szóló 3/1973. (VII. 18.) BM rendelet.

26. §

E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg

a) a telephelyengedély alapján folytatható ipari és szolgáltató tevékenységekről, valamint a telepengedélyezés rendjéről szóló 80/1999. (VI. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 4. §-ának f) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A telepengedély kiadására irányuló kérelemben meg kell jelölni, illetve mellékelni kell)

„f) a telepen lévő vagy felhasználandó, illetve az alkalmazott technológia során keletkező hulladékot, egészségre vagy környezetre veszélyes anyagokat, azok gyűjtésének, kezelésének módját,”

b) az R. 5. §-a (2) bekezdésének k) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Amennyiben az (1) bekezdésben foglalt övezeti besorolás alapján nem kizárt a tevékenység folytatása, úgy a jegyző köteles helyszíni szemlét tartani a telepen, amelyre az engedély kiadását kéri.]

A jegyző a helyszíni szemléről értesíti...

„k) a területileg illetékes megyei katasztrófavédelmi igazgatóságot, Budapesten a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóságot.”

c) az R. 5. §-ának (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A (2) bekezdés c)—k) pontjaiban megjelölt szakhatóságok szakhatósági állásfoglalásukat a szemle megálapításairól felvett jegyzőkönyvbe mondhatják vagy az azt követő 15 napon belül írásban közölhetik.”

d) az R. „Telepengedélyhez kötött tevékenységek a TEÁOR alapján, ideértve az ezen tevékenységekkel kapcsolatos szolgáltatásokat” című melléklete a következő tevékenységgel egészül ki:

(TEÁOR)

„24.61 Robbanóanyag gyártása a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében meghatározott alsó küszöbértéket el nem érő esetekben*”

e) az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet a következő 74/A. §-sal egészül ki:

„Megfelelőségi jelölés jogosulatlan használata

74/A. § Aki megfelelőségi jelölést jogosulatlanul használ vagy megfelelőségi jelöléssel összetéveszthető jelölést használ, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.”

27. §

E rendelet a Magyar Köztársaság, illetőleg az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3. §-ával összhangban — a fegyverek és lőszerek szállítását szabályozó kormányrendelettel együtt — az Európai Közösségek Tanácsának a polgári felhasználású robbanóanyagok forgalomba hozatalával és a felügyeletével kapcsolatos rendelkezések harmonizálásáról szóló 93/15/EGK irányelvvel összeegyeztethető szabályozást tartalmaz.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

1. számú melléklet

a 191/2002. (IX. 4.) Korm. rendelethez

Alapvető biztonsági követelmények*I. Általános követelmények*

1. Minden robbanóanyagot úgy kell tervezni, gyártani és szállítani, hogy a lehető legkisebb kockázatot jelentse az

emberi életre és egészségre, és a szokásos előre látható feltételek között megelőzze a vagyontárgyak és a környezet károsodását, figyelemmel az üzembiztonsági követelményekre és a technika színvonalra.

2. Minden robbanóanyagnak meg kell felelnie a gyártó által a lehető legnagyobb biztonság és megbízhatóság elérése érdekében meghatározott teljesítményi jellemzőknek.

3. Minden robbanóanyagot úgy kell tervezni és gyártani, hogy a megfelelő technológia alkalmazásával a lehető legkörülmények között módon legyen megsemmisíthető.

II. Speciális követelmények

1. Legalább a következő információkat és tulajdonságokat kell — amennyiben lehetséges — figyelembe venni vagy megvizsgálni. Minden robbanóanyagot valóság-hű körülmények között kell vizsgálni. Amennyiben ez laboratóriumban nem lehetséges, a vizsgálatot olyan körülmények között kell végrehajtani amilyenek között használni fogják.

a) A kialakítást és a jellemző tulajdonságokat, ideértve a kémiai összetételt, a homogenitást, továbbá adott esetben a méreteket és a szemcsenagyság-megoszlást.

b) A robbanóanyag fizikai és kémiai stabilitását, minden olyan környezeti feltétel mellett, amelynek a robbanóanyag ki lehet téve.

c) Az ütéssel, rázással és dörzsöléssel szembeni érzékenységet.

d) Az összetevők összeférhetőségét, figyelemmel azok fizikai és kémiai stabilitására.

e) A robbanóanyag kémiai tisztaságát.

f) A vízálló képességet, ha a robbanóanyagot nedves vagy vizes környezetben való felhasználásra tervezték, és ha a robbanóanyag üzembiztonságát a víz károsan befolyásolhatja.

g) A magas és alacsony hőmérséklettel szembeni ellenálló képességet, ha a tárolás és a felhasználás ilyen hőmérsékleteken történik, és ha a robbanóanyag üzembiztonságát vagy működőképességét egyik összetevőjének vagy az egész robbanóanyagnak a túlhűlése vagy túlhevülése károsan befolyásolja.

h) A robbanóanyag veszélyes környezetben való használatra való alkalmasságát (pl. gáz-, gőz-, porrobbanás veszély, magas nyomás, hőmérséklet), ha ilyen környezetben is felhasználják.

i) A korai vagy nem szándékolt gyújtás vagy indítás elleni biztonságot.

j) A robbanóanyag helyes elhelyezésének, töltésének és kifogástalan működésének módját előírászerű felhasználás esetén.

k) Megfelelő kezelési utasításokat, és — ha szükséges — a biztonságos kezelésre, tárolásra, felhasználásra és megsemmisítésre vonatkozó jelöléseket magyar nyelven is.

l) A robbanóanyagnak, csomagolásának vagy egyéb tartozékának a káros elváltozások elleni ellenálló képessége a tárolás alatt a gyártó által megadott felhasználhatósági határidőn belül.

m) A robbanóanyag megbízható és biztonságos működéséhez szükséges összes eszköz és kellék jellemzőit.

2. A robbanóanyagok különböző csoportjainak legalább a következő feltételeket kell kielégíteniük.

A) Robbanóanyagok (vegyületek és keverékek)

a) A robbanóanyagnak az alkalmazandó indítási móddal biztonságosan és megbízhatóan indíthatónak kell lennie, és teljes egészében fel kell robbannia vagy ha szükséges deflagrálnia kell. Különösen fekete lőpor esetén kell a deflagrációs viselkedésre figyelemmel az indítási teljesítményt meghatározni.

b) Töltényezett robbanóanyag esetén a detonációnak biztonságosan és megbízhatóan végig kell futnia a tölteteken.

c) A föld alatti alkalmazásra gyártott robbanóanyagok robbanásakor szénmonoxid, nitrózus- és egyéb gázok, porok vagy lebegőképes szilárd részecskék csak olyan mennyiségben szabadulhatnak fel, amelyek az adott üzemi körülmények között nem okoznak egészségkárosodást.

B) Robbanózsínórok, biztonsági és egyéb gyújtózsínórok

a) A robbanózsínórok, a biztonsági és egyéb gyújtózsínórok burkolatának megfelelő mechanikai szilárdsággal kell rendelkeznie, és a szokásos mechanikai igénybevételek esetén biztosítani kell a robbanóanyag-töltet megfelelő védelmét.

b) A lőportartalmú gyújtózsínór égési idejére vonatkozó jellemzőket meg kell adni, és megbízhatóan tartani kell.

c) A robbanózsínórok megbízhatóan indíthatóak legyenek, továbbá elegendő gyújtási energiával rendelkezzenek, és még különös környezeti viszonyok mellett tárolás után is elégséges ki a követelményeket.

C) Robbanógyutacsok és robbanáskésleltetők

a) A robbanógyutacsoknak és a robbanáskésleltetőeknek minden előre látható felhasználási körülmény között megbízhatóan kell indítaniuk azt a robbanóanyagot, amelynek indításához tervezték őket.

b) A robbanáskésleltetők megbízhatóan legyenek indíthatóak.

c) Az indítási képességet a nedvesség nem befolyásolhatja.

d) Az időzített gyutacsok késleltetési fokozatainak annyira egyformáknak kell lenniük, hogy az egymás mellet-

ti fokozatok átfedésének valószínűsége elhanyagolható legyen.

e) A villamos gyutacsok villamos jellemzőit (indítást nem okozó áramerősség, ellenállás stb.) a csomagoláson fel kell tüntetni.

f) A villamos gyutacsok vezetékeinek a felhasználás körülményeinek megfelelő szigeteléssel és mechanikai szilárdsággal kell rendelkezniük, beleértve a gyutacshoz való rögzítést is.

D) Por alakú és szilárd rakétahajtó anyagok

a) Ezek az anyagok előírászerű használat esetén nem robbanhatnak fel.

b) Szükség esetén a hajtóanyagokat (pl. a nitrocellulóz-bázisúakat) fizikai vagy kémiai bomlás ellen stabilizálni kell.

c) A préselt vagy öntött szilárd rakétahajtó anyagok nem tartalmazhatnak semmiféle, a működést veszélyesen befolyásoló repedést vagy gázbuborékot.

2. számú melléklet

a 191/2002. (IX. 4.) Korm. rendelethez

1. B-MODUL: EK-típusvizsgálat

1. Ez a modul az eljárásnak azt a részét írja le, amikor a kijelölt szervezet megvizsgálhatja és tanúsítja hogy a bemutatott mintának megfelelő termék e rendelet vonatkozó követelményeit kielégíti.

2. Az EK-típusvizsgálat iránti kérelmet a gyártó vagy a meghatalmazott képviselője nyújthatja be az általa választott kijelölt szervezetnél.

A kérelemnek tartalmaznia kell:

- a gyártó nevét és címét, illetve, ha a kérelmet a meghatalmazott képviselő nyújtotta be, az ő nevét és címét is,
- írásos nyilatkozatot arról, hogy ugyanezt a kérelmet másik kijelölt szervezethez nem nyújtották be,
- a 3. pontban leírt műszaki dokumentációt.

A kérelmezőnek a kijelölt szervezet részére át kell adnia a gyártani tervezett termék egy mintadarabját (a továbbiakban: a típusminta). További típusmintákat is kérhet a kijelölt szervezet, ha ezek a vizsgálatok elvégzéséhez szükségesek.

3. A műszaki dokumentációnak alkalmasnak kell lennie annak megállapítására, hogy a termék megfelel-e e rendelet követelményeinek. Az értékeléshez szükséges mértékben ki kell terjednie a tervezésre, a gyártásra, valamint a működés módjára, és tartalmaznia kell a következőket olyan részletességgel, ami az értékeléshez szükséges:

- a típus általános leírását,

— az alkatrészek, szerelési egységek és kapcsolási áramkörök stb. terveit és gyártási dokumentációját,

— leírásokat és magyarázatokat, amelyek a rajzok, a tervek, valamint a termék működési módjának a megértéséhez szükségesek,

— a hivatkozott, egészében vagy részben alkalmazott honosított harmonizált szabványok jegyzékét, továbbá az e rendelet alapvető követelményeinek teljesítését szolgáló megoldások leírását, ha az előbbieken hivatkozott valamely szabványt nem alkalmazták,

- számítások, az elvégzett vizsgálatok stb. eredményeit,
- a vizsgálati jelentést.

4. A kijelölt szervezet

4.1. Megvizsgálhatja a műszaki dokumentációt; felülvizsgálhatja, hogy a típusmintát a műszaki dokumentációnak megfelelően gyártották-e, és megállapítja, hogy mely alkatrészeket tervezték meg a honosított harmonizált szabványok vonatkozó előírásaival összhangban és melyeket e szabványok vonatkozó előírásainak figyelmen kívül hagyásával.

4.2. Ha a honosított harmonizált szabványokat nem alkalmazták, elvégezteti a megfelelő vizsgálatokat és a szükséges ellenőrzéseket annak megállapítására, hogy a gyártó által választott megoldások e rendelet alapvető követelményeit kielégítik-e.

4.3. Elvégezteti a megfelelő vizsgálatokat és a szükséges ellenőrzéseket annak megállapítására, hogy a vonatkozó honosított harmonizált szabványokat helyesen alkalmazták-e, és a gyártó elkötelezett-e ezek érvényesítésére.

4.4. Egyeztetni a kérelmezővel azt a helyszínt, ahol a szükséges vizsgálatokat és ellenőrzéseket elvégzik.

5. Ha a típusminta kielégíti e rendelet követelményeit, a kérelmező részére a kijelölt szervezet kiadja a típus megfelelőségéről szóló tanúsítványt. A tanúsítvány tartalmazza a gyártó nevét és címét, a vizsgálat eredményét, a tanúsítvány érvényességének esetleges feltételeit és a jóváhagyott típus azonosításához szükséges adatokat.

A lényeges műszaki dokumentumok listáját mellékelni kell a tanúsítványhoz, amelynek egy másolati példányát a kijelölt szervezetnél kell megőrizni.

Ha a kijelölt szervezet elutasítja a gyártó vagy a meghatalmazott képviselőjének a típus megfelelőségéről szóló tanúsítvány kiadására vonatkozó kérelmét, az elutasítást részletesen meg kell indokolnia.

A fellebbezés lehetőségét biztosítani kell.

6. Az a kérelmező, aki a típus megfelelőségéről szóló tanúsítvány műszaki dokumentációjával rendelkezik, köteles a kijelölt szervezetet tájékoztatni az engedélyezett termék minden engedélyköteles módosításáról, továbbá az

olyan módosításokról, amelyek az alapvető követelményeknek vagy a termék használatára előírt feltételeknek való megfelelést befolyásolhatják. Ezt a módosítási engedélyt a típus megfeleléséről szóló eredeti tanúsítvány kiegészítéseként kell kiadni.

7. A kijelölt szervezet a megfelelő adatok közlésével köteles a többi kijelölt szervezetet tájékoztatni az általa kiadott vagy visszavont típus-megfelelési tanúsítványokról és módosításokról.

8. A többi kijelölt szervezet megkaphatja a típus megfeleléséről szóló tanúsítvány és a kiegészítések másolatát. Biztosítani kell, hogy a tanúsítványok mellékletei a többi kijelölt szervezet rendelkezésére álljanak.

9. A gyártó vagy a meghatalmazott képviselőjének az utolsó termék előállításának időpontjától számított legalább 10 évig meg kell őriznie a műszaki dokumentációval együtt a típus megfeleléséről szóló tanúsítványt és kiegészítési másolatát.

2. C-MODUL: A típusnak való megfelelés

1. Ez a modul az eljárásnak azt a részét írja le, hogyan a gyártó vagy a meghatalmazott képviselője biztosítja, és nyilatkozatával megerősíti, hogy a gyártott robbanóanyag azonos a típus megfeleléséről szóló tanúsítványban leírt típussal, és kielégíti e rendelet vonatkozó követelményeit. A gyártó köteles minden robbanóanyagon a „CE” megfelelés jelölést elhelyezni, és a megfelelési nyilatkozatot kiadni.

2. A gyártónak minden szükséges intézkedést meg kell tennie, hogy a gyártási eljárás biztosítsa a gyártott terméknek a típus megfeleléséről szóló tanúsítványban leírt típussal való azonosságát, és e rendelet követelményeinek való megfelelést.

3. A gyártó vagy a meghatalmazott képviselője köteles a termék utolsó gyártásának időpontjától számított legalább 10 évig megőrizni a megfelelési nyilatkozat egy másolatát.

4. A kijelölt szervezet a maga által választott időközönként szűrőpróbaszerű termékvizsgálatot végez vagy végeztet. A kijelölt szervezet a kész gyártmányok közül a helyszínen kivett megfelelő mintát vizsgálhatja. A vizsgálatot a honosított harmonizált szabványokban meghatározott vagy ezekkel egyenértékű vizsgálati eljárás szerint kell végezni annak megállapítására, hogy a termék megfelel-e az érintett irányelvek követelményeinek. Ha egy vagy több vizsgált ter-

mék nem felel meg a követelményeknek, a kijelölt szervezetnek meg kell tennie a megfelelő intézkedéseket.

A kijelölt szervezet felelősségére a gyártónak fel kell tüntetnie a kijelölt szervezet azonosító jelét és a tanúsítvány számát a termékeken.

3. D-MODUL: A gyártás minőségbiztosítása

1. Ez a modul azt az eljárást írja le, ahogyan a gyártó, aki a 2. pont szerinti felelősséget viseli, biztosítja, és nyilatkozatával megerősíti, hogy a gyártott robbanóanyag azonos a típus megfeleléséről szóló tanúsítványban leírt típussal, és kielégíti e rendelet vonatkozó követelményeit.

A gyártó köteles minden robbanóanyagon a „CE” megfelelési jelölést elhelyezni és a megfelelési nyilatkozatot kiadni. A „CE” megfelelési jelölés mellé a kijelölt szervezetnek a jelét is fel kell tüntetni.

2. A gyártónak a 3. pont szerinti jóváhagyott és a 4. pont szerinti felügyelet alatt álló minőségbiztosítási rendszert kell működtetnie a gyártásra, a végellenőrzésre és a vizsgálatra.

3. Minőségbiztosítási rendszer

3.1. A gyártónak kérelmet kell benyújtania az általa választott kijelölt szervezethez az adott robbanóanyagra vonatkozó minőségbiztosítási rendszere értékelésére.

A kérelemnek tartalmaznia kell:

- a gyártandó robbanóanyag besorolására vonatkozó minden lényeges információt,
- a minőségbiztosítási rendszer dokumentációját,
- a jóváhagyott típus műszaki dokumentációját és a típus megfeleléséről szóló tanúsítvány egy másolatát.

3.2. A minőségbiztosítási rendszernek biztosítania kell a robbanóanyagnak a típus megfeleléséről szóló tanúsítványban leírt típussal való azonosságát, továbbá ezen irányelv vonatkozó követelményeinek való megfelelést.

A gyártó által figyelembe vett minden alapvető követelményt és előírást rendszerezett és szabályozott frásos intézkedések, eljárások és utasítások formájában kell összeállítani. A minőségbiztosítási rendszer dokumentumainak — a minőségbiztosítási programoknak, terveknek, kézikönyveknek és feljegyzéseknek — egységes dokumentációt kell képezniük.

A dokumentációnak tartalmaznia kell:

- a minőségcélokat, valamint a szervezeti felépítést és a vezetőknek a robbanóanyag minőségével kapcsolatos hatásköreit és illetékességeit,

— a gyártási eljárásokat, a minőség-ellenőrzési és minőségbiztosítási módszereket és más rendszeres intézkedéseket,

— a gyártást megelőző, a gyártás során és után elvégzendő ellenőrzéseket és vizsgálatokat, valamint ezek gyakoriságát,

— a minőségbiztosítási feljegyzéseket, mint pl. az ellenőrzési jegyzőkönyvek, a vizsgálatokra és a hitelesítésekre vonatkozó adatok, az érintett személyzet minősítésére vonatkozó jelentések,

— azt az eszközt, amellyel a robbanóanyag tervezett minőségének elérését és a minőségbiztosítási rendszer hatásos működését felügyelet alatt lehet tartani.

3.3. A kijelölt szervezetnek a minőségbiztosítási rendszer értékelésével meg kell állapítania, hogy az megfelel-e a 3.2. pontban meghatározott követelményeknek. Nem kell vizsgálni a 3.2. pontban meghatározott követelmények fennállását olyan esetben, amikor a megfelelő minőségbiztosítási rendszer az erre vonatkozó honosított harmonizált szabványban leírt követelményeknek megfelel. Az értékelést végző csoportban legalább egy, az adott gyártástechnológia értékeléséhez kellő gyakorlattal rendelkező szakembernek kell lennie. Az értékelési eljárásnak a gyártási helyszíneken végzett helyszíni szemlét is magában kell foglalnia.

A döntést a gyártóval közölni kell. A közlésnek a vizsgálat eredményét és a döntés indoklását is tartalmaznia kell.

3.4. A gyártó köteles a jóváhagyott minőségügyi rendszer által előírt kötelezettségeket teljesíteni, és a rendszer folyamatos, szakszerű és hatékony működéséről gondoskodni.

A gyártó vagy a meghatalmazott képviselője köteles tájékoztatni a minőségügyi rendszert jóváhagyó kijelölt szervezetet minden, a minőségügyi rendszert érintő tervezett változtatásról.

A kijelölt szervezet megvizsgálja a tervezett változtatásokat, és dönt arról, hogy a minőségügyi rendszer a tervezett változtatásokkal is kielégíti-e még a 3.2. pontban hivatkozott követelményeket vagy új értékelés szükséges.

A döntést a gyártóval közölni kell. A közlésnek a vizsgálat eredményét és a döntés indoklását is tartalmaznia kell.

4. A kijelölt szervezet felelősségével végzett felügyelet

4.1. A felügyeletnek biztosítania kell, hogy a gyártó minden vonatkozásban teljesítse a jóváhagyott minőségügyi rendszerből fakadó kötelezettségeit.

4.2. A gyártónak lehetővé kell tennie, hogy a kijelölt szervezet — ellenőrzési célokból — bejusson a gyártás, az átvétel, az ellenőrzés, a vizsgálat és a tárolás létesítményei-

be, továbbá rendelkezésére kell bocsátani minden szükséges dokumentumot, különösen a következőket:

— a minőségügyi rendszer dokumentációját,

— a minőségbiztosítási feljegyzéseket, mint pl. az ellenőrzési jegyzőkönyvek, a vizsgálatokra és a hitelesítésekre vonatkozó adatok, az érintett személyzet minősítésére vonatkozó jelentések.

4.3. A kijelölt szervezetnek rendszeres utóvizsgálatok végzésével biztosítania kell, hogy a gyártó fenntartsa és működtesse a minőségbiztosítási rendszert. Az utóvizsgálatokról készített jelentést át kell adni a gyártónak.

4.4. A kijelölt szervezet ezen kívül váratlan ellenőrzéseket is tehet a gyártónál. Az ilyen ellenőrzések alkalmával a kijelölt szervezet szükség esetén vizsgálatokat végezhet vagy végeztethet a minőségbiztosítási rendszer szabályszerű működésének ellenőrzésére. A kijelölt szervezet a gyártó rendelkezésére bocsátja az ellenőrzésről készített jegyzőkönyvet és — ha vizsgálatot is végzett — a vizsgálati jegyzőkönyvet.

5. A gyártó köteles a nemzeti hatóságoknak való bemutatás céljából a termék utolsó gyártásának időpontjától számított 10 évig megőrizni a következő dokumentumokat:

— a 3.1. pont második gondolatjeles bekezdése szerinti dokumentációt,

— a 3.4. pont második bekezdés szerinti, korszerűsítés miatti módosítások dokumentumait,

— a kijelölt szervezetnek a 3.4. pont negyedik bekezdés, a 4.3. és 4.4. pont szerinti döntéseit és jegyzőkönyveit.

6. A kijelölt szervezetnek a vonatkozó adatok közlésével tájékoztatnia kell a többi kijelölt szervezetet a jóváhagyott és a visszavont minőségbiztosítási rendszerekről.

4. E-MODUL: A termék minőségbiztosítása

1. Ez a modul azt az eljárást írja le, ahogyan a gyártó, aki a 2. pont szerinti felelősséget viseli, biztosítja és nyilatkozatával megerősíti, hogy a gyártott robbanóanyag azonos a típus megfelelőségéről szóló tanúsítványban leírt típussal, és kielégíti e rendelet vonatkozó követelményeit. A gyártó köteles minden robbanóanyagon a „CE” megfelelési jelölést elhelyezni és a megfelelési nyilatkozatot kiadni. A „CE” megfelelési jelölés mellé a kijelölt szervezet jelét is fel kell tüntetni.

2. A gyártónak az adott robbanóanyagra a 3. pont szerinti jóváhagyott és a 4. pont szerinti felügyelet alatt álló, a végellenőrzésre és vizsgálatra vonatkozó minőségbiztosítási rendszert kell fenntartania.

3. Minőségbiztosítási rendszer

3.1. A gyártónak kérelmet kell benyújtania az általa választott kijelölt szervezethez az adott robbanóanyagra vonatkozó minőségbiztosítási rendszere értékelésére.

A kérelemnek tartalmaznia kell:

- a gyártandó robbanóanyag besorolására vonatkozó minden lényeges információt,
- a minőségbiztosítási rendszer dokumentációját,
- az engedélyezett típus műszaki dokumentációját és a típus megfelelőségéről szóló tanúsítvány másolatát.

3.2. A minőségbiztosítási rendszer keretében minden robbanóanyagot vizsgálni kell. A vizsgálatokat a honosított harmonizált szabványokban leírt vagy ezekkel egyenértékű vizsgálati eljárás szerint kell elvégezni annak megállapítására, hogy a robbanóanyag megfelel-e ezen rendelet vonatkozó követelményeinek. A gyártó által figyelembe vett minden alapvető követelményt és előírást rendszerezett és szabályozott írásos intézkedések, eljárások és utasítások formájában kell összeállítani. A minőségbiztosítási rendszer dokumentumainak — a minőségbiztosítási programoknak, terveknek, kézikönyveknek és feljegyzéseknek — egységes dokumentációt kell képezniük.

A dokumentációnak tartalmaznia kell:

- a minőségcélokat, valamint a szervezeti felépítést és a vezetőknek a robbanóanyag minőségével kapcsolatos hatásköreit és illetékességeit,
- a gyártás utáni ellenőrzéseket és vizsgálatokat,
- azt az eszközt, amellyel a minőségbiztosítási rendszer hatásos működését felügyelet alatt lehet tartani,
- a minőségbiztosítási feljegyzéseket, mint pl. az ellenőrzési jegyzőkönyvek, a vizsgálatokra és a hitelesítésekre vonatkozó adatok, az érintett személyzet minősítésére vonatkozó jelentések.

3.3. A kijelölt szervezetnek a minőségbiztosítási rendszer értékelésével meg kell állapítania, hogy az kielégíti-e a 3.2. pontban megnevezett követelményeket. Nem kell vizsgálni a 3.2. pontban meghatározott követelmények fennállását olyan esetben, amikor a megfelelő minőségbiztosítási rendszer az erre vonatkozó harmonizált honosított szabványban leírt követelményeknek megfelel. Az értékelést végző csoportban legalább egy, az adott gyártástechnológia értékeléséhez kellő gyakorlattal rendelkező szakembernek kell lennie. Az értékelési eljárásnak a gyártási helyszíneken végzett helyszíni szemlést is magában kell foglalnia.

A döntést a gyártóval közölni kell. A közlésnek a vizsgálat eredményét és a döntés indokolását is tartalmaznia kell.

3.4. A gyártó köteles a jóváhagyott minőségügyi rendszer által előírt kötelezettségeket teljesíteni, és a rendszer folyamatos, szakszerű és hatékony működéséről gondoskodni.

A gyártó vagy a meghatalmazott képviselője köteles tájékoztatni a minőségügyi rendszert jóváhagyó kijelölt szervezet minden, a minőségügyi rendszert érintő tervezett változtatásról.

A kijelölt szervezet megvizsgálja a tervezett változtatásokat és dönt arról, hogy a minőségügyi rendszer a tervezett változtatásokkal is kielégíti-e még a 3.2. pontban hivatkozott követelményeket, vagy új értékelés szükséges.

A döntést a gyártóval közölni kell. A közlésnek a vizsgálat eredményét és a döntés indokolását is tartalmaznia kell.

4. A kijelölt szervezet felelősségével végzett felügyelet

4.1. A felügyeletnek biztosítania kell, hogy a gyártó minden vonatkozásban teljesíti a jóváhagyott minőségügyi rendszerből fakadó kötelezettségeit.

4.2. A gyártónak lehetővé kell tennie, hogy a kijelölt szervezet — ellenőrzési célokból — bejusson az átvétel, az ellenőrzés, vizsgálat és a tárolás létesítményeibe, továbbá rendelkezésére kell bocsátani minden szükséges dokumentumot, különösen a következőket:

- a minőségügyi rendszer dokumentációját,
- a műszaki dokumentációt,
- a minőségbiztosítási feljegyzéseket, mint pl. az ellenőrzési jegyzőkönyvek, a vizsgálatokra és a hitelesítésekre vonatkozó adatok, az érintett személyzet minősítésére vonatkozó jelentések.

4.3. A kijelölt szervezetnek rendszeres utóvizsgálatok végzésével kell biztosítania, hogy a gyártó fenntartsa és működtesse a minőségbiztosítási rendszert. Az utóvizsgálatokról készített jelentést át kell adni a gyártónak.

4.4. A kijelölt szervezet ezen kívül váratlan ellenőrzéseket is tehet a gyártónál. Az ilyen ellenőrzések alkalmával a kijelölt szervezet szükség esetén vizsgálatokat végezhet vagy végeztethet a minőségbiztosítási rendszer szabályszerű működésének ellenőrzésére. A kijelölt szervezet a gyártó rendelkezésére bocsátja az ellenőrzésről készített jegyzőkönyvet és — ha vizsgálatot is végzett — a vizsgálati jegyzőkönyvet.

5. A gyártó köteles a kijelölt szervezetnek bemutatás céljából a termék utolsó gyártásának időpontjától számított 10 évig megőrizni:

- a 3.1. pont második gondolatjeles bekezdése szerinti dokumentációt,

— a 3.4. pont második bekezdés szerinti, korszerűsítés miatti módosítások dokumentumait,

— a kijelölt szervezetnek a 3.4. pont utolsó bekezdés, a 4.3. és 4.4. pont szerinti döntéseit és jegyzőkönyveit.

6. A kijelölt szervezetnek a vonatkozó adatok közlésével tájékoztatnia kell a többi kijelölt szervezetet a jóváhagyott és a visszavont minőségbiztosítási rendszerről.

5. F-MODUL: A termék vizsgálata

1. Ez a modul azt az eljárást írja le, amelyben a gyártó vagy a meghatalmazott képviselője biztosítja, és kiadott nyilatkozatával megerősíti, hogy a 3. pontnak megfelelő robbanóanyag azonos a típus megfelelőségéről szóló tanúsítványban leírt típussal, és kielégíti e rendelet vonatkozó követelményeit.

2. A gyártó minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy a gyártási eljárás biztosítsa a robbanóanyag azonosságát a típus megfelelőségéről szóló tanúsítványban leírt típussal és megfeleljen e rendelet vonatkozó követelményeinek. Minden robbanóanyag-terméken el kell helyezni a „CE” megfelelőségi jelölést, és ki kell adni a megfelelőségi nyilatkozatot.

3. A kijelölt szervezet minden egyes robbanóanyag-termékre kiterjedő ellenőrzéssel és próbával elvégzi a 4. pont szerinti vizsgálatokat annak megállapítása céljából, hogy a robbanóanyag megfelel-e e rendelet vonatkozó követelményeinek.

A gyártó vagy a meghatalmazott képviselője a robbanóanyag utolsó gyártásának időpontjától számított legalább 10 évig megőrzi a megfelelőségi nyilatkozat másolatát.

4. A robbanóanyag-termékek mindendarabos ellenőrzése és próbája

4.1. Minden robbanóanyag-terméket egyenként meg kell vizsgálni a honosított harmonizált szabványokban leírt vagy azokkal egyenértékű vizsgálati eljárások szerint, hogy a típus megfelelőségéről szóló tanúsítványban leírt típussal való azonossága és ezen irányelv vonatkozó követelményeinek való megfelelősége megállapítható legyen.

4.2. A kijelölt szervezetnek saját jelét el kell helyeznie, illetve el kell helyeztetnie minden egyes jóváhagyott robbanóanyag-terméken, és ki kell adnia a megfelelőségi tanúsítványt az elvégzett vizsgálatok alapján.

4.3. A gyártónak vagy a meghatalmazott képviselőjének kell gondoskodnia arról, hogy a kijelölt szervezet megfelelőségi tanúsítványát kérésre bármikor be tudja mutatni.

6. G-MODUL: A termék egyedi vizsgálata

1. Ez a modul azt az eljárást írja le, amelyben a gyártó biztosítja, és kiadott nyilatkozatával megerősíti, hogy a 2. pont szerint tanúsított robbanóanyag kielégíti e rendelet vonatkozó követelményeit. A gyártó köteles a robbanóanyagon a „CE” megfelelőségi jelölést elhelyezni, és a megfelelőségi nyilatkozatot kiállítani.

2. A kijelölt szervezetnek vizsgálnia kell a robbanóanyagot a 2. § 5. pontjában hivatkozott szabványok vizsgálati eljárásai szerint vagy azzal egyenértékű vizsgálatokkal annak megállapítására, hogy megfelel-e e rendelet vonatkozó követelményeinek.

A kijelölt szervezetnek saját jelét el kell helyeznie, illetve el kell helyeztetnie minden egyes jóváhagyott robbanóanyag-terméken, és ki kell adnia a megfelelőségi tanúsítványt az elvégzett vizsgálatok alapján.

3. A műszaki dokumentáció célja, hogy lehetővé tegye e rendelet követelményeinek való megfelelés értékelését, továbbá a robbanóanyag koncepciójának, előállításának és működésének megértését.

A műszaki dokumentációnak tartalmaznia kell:

- a termék típusának általános leírását,
- az alkatrészek, részegységek, áramkörök stb. terveit, gyártási rajzait és terveit,
- azokat a leírásokat és magyarázatokat, amelyek az említett rajzok és tervek, továbbá a működés módjának megértéséhez szükségesek,
- a hivatkozott azon honosított harmonizált szabványok felsorolását, amelyeket teljes egészében vagy részben figyelembe vettek, továbbá az alapvető követelmények teljesítéséhez választott megoldások leírását,
- a tervezési számítások, vizsgálatok stb. eredményeit,
- a vizsgálati jegyzőkönyveket.

3. számú melléklet

a 191/2002. (IX. 4.) Korm. rendelethez

A kijelölt szervezetek kijelölésénél figyelembe veendő minimális követelmények

1. A szervezet, annak vezetője és a vizsgálatok végzésére megbízott személyzet nem lehet sem a vizsgált robbanó-

anyag tervezője, gyártója, forgalmazója vagy felhasználója, sem egy ilyen személy megbízottja. Nem vehetnek részt sem közvetlenül, sem megbízottként ezeknek a robbanóanyagoknak a tervezésében, előállításában, forgalomba hozatalában vagy felhasználásában. Ez azonban nem zárhatja ki a gyártó és a kijelölt szervezet közötti műszaki információk cseréjének lehetőségét.

2. A szervezetnek és a vizsgálatot végző személyzetnek a vizsgálatokat a legmagasabb fokú szakmai önállósággal és a legnagyobb műszaki szakértelemmel, továbbá minden — a véleményének kialakítását vagy a vizsgálat eredményét befolyásoló, elsősorban anyagi — ráhatástól függetlenül kell végeznie. Különösen azon személyek vagy csoportok befolyásolását kell elkerülni, akik érdekeit a vizsgálat eredménye érinti.

3. A szervezet rendelkezzen olyan személyzettel és eszközökkel, amelyek a vizsgálatokkal összefüggő műszaki és adminisztratív feladatok ellátásához szükségesek. Ezen túl legyen lehetősége a rendkívüli vizsgálatokhoz szükséges eszközökhöz való hozzáférésre.

4. A vizsgálatok elvégzésével olyan személyeket kell megbízni, akik rendelkeznek:

- a megfelelő műszaki és szakmai képzettséggel,
- az általuk végzett vizsgálatra vonatkozó előírások kielégítő ismeretével és ezen a területen megszerzett megfelelő gyakorlati tapasztalattal,
- a szükséges képességgel, hogy a tanúsítványokat, a jegyzőkönyveket és a jelentéseket megfogalmazzák, és azokban az elvégzett vizsgálatokat leírják.

5. A vizsgálatok végzésével megbízott személyzetnek pártatlannak kell lennie. A vizsgálatot végzők díjazása nem függhet sem az általuk elvégzett vizsgálatok számától, sem azok eredményétől.

6. A szervezetnek felelősségbiztosítást kell kötnie, mivel a szavatosságot a vonatkozó jogszabályok alapján az államnak kell viselnie, vagy a vizsgálatokat közvetlenül az államnak kell elvégeznie.

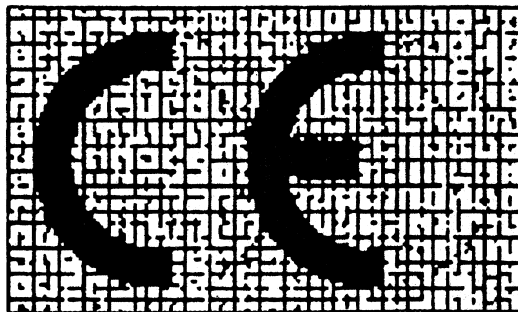
7. A szervezet személyzete a feladatok elvégzésével kapcsolatos összes olyan információ tekintetében köteles a szolgálati titkot megtartani, amelyhez e rendelet keretében ellátott vagy más — e rendelet alapján hatályos — jogszabályban előírt feladatai ellátása során hozzájutott.

4. számú melléklet

a 191/2002. (IX. 4.) Korm. rendelethez

A „CE” megfeleléség jelölése

A megfeleléségi jelölés a „CE” betűkből áll, és a következő a képe:

Ha a jelet kicsinyítik vagy nagyítják, a fenti rajz méretarányait meg kell tartani.

A Kormány tagjainak rendeletei

A belügyminiszter 22/2002. (IX. 4.) BM rendelete

**a rendőrkapitányságok illetékségi területének
megállapításáról szóló 11/1991. (IX. 6.) BM rendelet
módosításáról**

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 101. §-a (1) bekezdésének a) pontjában kapott felhatalmazás alapján a rendőrkapitányságok illetékségi területének megállapításáról szóló 11/1991. (IX. 6.) BM rendelet (a továbbiakban: R.) módosításáról a következőket rendelem el:

1. §

Az R. mellékletének Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság címében szereplő Pápai Rendőrkapitányság illetékségi területéhez tartozó települések felsorolása helyébe a következők lépnek:

„Rendőrkapitányság Pápa
Adásztevel
Bakonyjákó

Bakonykoppány
 Bakonyság
 Bakonyszentiván
 Bakonyszücs
 Bakonytamási
 Béb
 Békás
 Csót
 Dáka
 Döbrönte
 Egyházaskesző
 Farkasgyepű
 Ganna
 Gecse
 Gic
 Homokbödöge
 Kemeneshőgyész
 Kemenesszentpéter
 Kup
 Külsővat
 Lovászipatona
 Magyargencs
 Malomsok
 Marcalgergelyi
 Marcaltő
 Mezőlak
 Mihályháza
 Nagyacsád
 Nagydém
 Nagygyimót
 Nagytevel
 Nemesgörzsöny
 Nemesszalók
 Németbánya
 Nóráp
 Nyárád
 Pápa
 Pápadereske
 Pápakovácsi
 Pápasalamon
 Pápateszér
 Takácsi
 Ugod
 Vanyola
 Vaszar
 Várkesző
 Vinár''

2. §

Az R. mellékletének a Veszprém Megyei Rendőr-
 főkapitányság címében szereplő Veszprémi Rendőr-

kapitányság illetékességi területéhez tartozó települések
 felsorolása helyébe a következők lépnek:

„Rendőrkapitányság *Veszprém*
 Bakonybél
 Bakonygyirót
 Bakonynána
 Bakonyoszlop
 Bakonyszentkirály
 Bakonyszentlászló
 Barnag
 Bánd
 Borzavár
 Csesznek
 Csetény
 Dudar
 Eplény
 Fenyőfő
 Hajmáskér
 Hárskút
 Herend
 Hidegkút
 Jásd
 Lókút
 Márkó
 Mencshely
 Nagyesztergár
 Nagyvázsony
 Nemesvámos
 Olaszfalu
 Pénzesgyőr
 Porva
 Pula
 Románd
 Sikátor
 Sóly
 Szápár
 Szentgál
 Szentkirályszabadja
 Tótvázsony
 Veszprém
 Veszprémfajsz
 Veszprémvarsány
 Vöröstó
 Zirc''

3. §

Ez a rendelet 2002. október 20-án lép hatályba.

Dr. Lamperth Mónika s. k.,
 belügyminiszter

**Az egészségügyi, szociális és családügyi
miniszter
4/2002. (IX. 4.) ESZCSM
rendelete**

**a javítóintézetek rendtartásáról szóló
30/1997. (X. 11.) NM rendelet módosításáról**

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 105. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — az igazságügy-miniszterrel egyetértésben — a következőket rendelem el:

1. §

A javítóintézetek rendtartásáról szóló 30/1997. (X. 11.) NM rendelet (a továbbiakban: R.) I. fejezete a 9. §-t követően a következő alcímmel és a 9/A. §-sal egészül ki:

„A rendkívüli események

9/A. § (1) A javítóintézeti nevelés és az előzetes letartóztatás végrehajtása során bekövetkezett rendkívüli eseményről haladéktalanul értesíteni kell az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztériumot, valamint a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó illetékes gyermek- és ifjúságvédelmi ügyészt.

(2) E rendelet alkalmazásában rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a javítóintézet rendjét súlyosan sérti vagy veszélyezteti, így különösen

- a) a fiatalkorú szökése,
- b) az intézet területén elkövetett bűncselekmény,
- c) a fiatalkorú öngyilkossági kísérlete, balesete, halála,
- d) az intézetben kiépített, alkalmazott biztonságtechnikai eszközök, berendezések, felszerelések fiatalkorú által történő megrongálása,
- e) minden olyan, a fiatalkorú által előidézett jelentős esemény, amely az intézet rendjének szándékos megzavarására irányul.

(3) Az értesítésnek tartalmaznia kell

- a) a bejelentést tevő nevét, beosztását, telefonszámát,
- b) a rendkívüli esemény helyét, időpontját,
- c) a rendkívüli esemény leírását,
- d) a rendkívüli esemény elhárítására tett legfontosabb intézkedéseket.”

2. §

Az R. 41. §-a (2) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„A jelentés alapján az igazgató haladéktalanul megkezesi a büntetés-végrehajtási bírót a fiatalkorú körözésének elrendelése érdekében, és egyben közli a fiatalkorú szemé-

lyi adatait, személyleírását, a szökésekor viselt ruházatát, a szökés körülményeit és a vélt feltalálási helyét.”

3. §

(1) Az R. 42. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A szökött fiatalkorúnak az intézetbe való önkéntes visszatéréséről — a körözés visszavonása végett — a büntetés-végrehajtási bírót haladéktalanul, de legfeljebb huszonnégy órán belül értesíteni kell.”

(2) Az R. 42. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A fiatalkorúnak az intézetbe történő visszaszállításáról körözés elrendelése esetén az intézet, elfogatóparancs kibocsátása esetén a rendőrség gondoskodik. Az intézet a szökött fiatalkorú visszaérkezéséről mindazokat értesíti, akiket a szökésről értesített.”

4. §

Az R. 61. §-ának (2) bekezdése helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„(2) A fiatalkorú személyazonosító igazolványát a fogvatartási hely megváltoztatásáig, illetve szabadulásáig az intézetben kell őrizni.”

5. §

Az R. 68. §-a a következő új (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) Átszállításkor az intézet a fiatalkorú előzetes letartóztatására vonatkozó iratokat, a fiatalkorútól átvett tárgyakat, értéktárgyakat, személyazonosító igazolványt is átadja a rendőri szervnek a büntetés-végrehajtási intézet részére történő továbbítás céljából.”

6. §

Az R. 75. §-a (5) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„A szabadításkor ki kell adni a fiatalkorú részére a személyazonosító igazolványát, a letéti pénzét, a letétként kezelt értéktárgyait, saját ruházatát, valamint iskolai bizonyítványát.”

7. §

Az R. 2. számú melléklete helyébe e rendelet *melléklete* lép.

8. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) Az R.

a) 1. §-ának (2) bekezdésében a „népjóléti miniszter” szövegrész helyébe az „egészségügyi, szociális és családügyi miniszter” szövegrész,

b) 1. §-ának (2) bekezdésében a „Népjóléti Minisztérium” szövegrész, valamint a 3. számú mellékletben szereplő „Szociális és Családügyi Minisztérium” szövegrész helyébe az „Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium” szövegrész,

c) 16. §-a (1) bekezdésének h) pontjában a „belügyminisztérium” szövegrész helyébe a „Belügyminisztérium” szövegrész,

d) 17. §-ának (1) bekezdésében a „személyi igazolványa” szövegrész helyébe a „személyazonosító igazolványa” szövegrész,

e) 17. §-ának (2) bekezdésében, valamint 56. §-ának (1) bekezdésében a „személyi igazolványát” szövegrész helyébe a „személyazonosító igazolványát” szövegrész lép.

Dr. Kökény Mihály s. k.,
egészségügyi, szociális és családügyi minisztériumi
politikai államtitkár

Melléklet a 4/2002. (IX. 4.) ESZCSM rendelethez

[2. számú melléklet a 30/1997. (X. 11.) NM rendelethez]

Képesítési előírások

Vezető beosztás, munkakör	Szükséges képesítés
Intézményvezető, intézményvezető-helyettes	— általános szociális munkás, szociális munkás, szociális szervező, szociálpolitikus, szociálpedagógus (a továbbiakban együtt: felsőfokú szociális szak-képzettség), — tanító, tanár, nevelőtanár, pedagógiai előadó, gyógypedagógus, szakoktató, pszichopedagógus (a továbbiakban együtt: pedagógus szakképzettség), — pszichológus, — jogász, — közgazdász szociálpolitikai szakon
Nevelő	— pedagógus szakképzettség, — felsőfokú szociális szakképzettség, — pszichológus
Pszichológus	pszichológus, szakpszichológus
Gyógypedagógus	gyógypedagógus, pszichopedagógus
Utógondozó	— pedagógus szakképzettség, — felsőfokú szociális szakképzettség
Iskolai tanár, tanító	a közoktatásra vonatkozó jogszabályokban előírt képesítés
Szakoktató, munkaoktató	a szakképzésre vonatkozó jogszabályokban előírt képesítés vagy felsőoktatási alapképzési szakok között szabályozott szakoktató szak
Ápolónő	— egészségügyi szakközépiskolai oklevél, — egészségügyi szakiskolai oklevél
Gyermekfelügyelő	— gyermek- és ifjúsági felügyelő (OKJ), — gyógypedagógiai asszisztens (OKJ), — pedagógiai asszisztens (OKJ)
Növendékügyi előadó	— jogász, — igazgatásszervező, — szociális szervező
Rendész	— középfokú iskolai végzettség

**A földművelésügyi és vidékfejlesztési
miniszter
81/2002. (IX. 4.) FVM
rendelete**

**a zoonózisok elleni védekezés állategészségügyi
feladatairól**

Az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény 45. §-ának 11. pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

Ez a rendelet az állatról emberre vagy az emberről állatra terjedő zoonózis megbetegedések megelőzése, leküzdése, terjedése, valamint az élelmiszerekkel okozott fertőzések megakadályozása céljából szabályozza az állategészségügyi hatóságok feladatait.

2. §

(1) Az állatokon előforduló *1. számú melléklet* szerinti zoonózisok elleni védekezés hatósági szervezése — a betegség megelőzése, a kórokozó megállapítása, továbbá e tevékenységgel kapcsolatos adatok gyűjtése és feldolgozása — az illetékes megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás (a továbbiakban: állomás) feladata.

(2) A zoonózisok humán vonatkozásainak megelőzésével, felderítésével és leküzdésével kapcsolatos feladatokat külön jogszabály szerint az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (a továbbiakban: ÁNTSZ) látja el.

3. §

(1) Az állatok körében előforduló zoonózisok vizsgálatát a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által felügyelt állategészségügyi szolgálathoz tartozó országos, illetve területi hatáskörrel rendelkező állategészségügyi intézetek, laboratóriumok (a továbbiakban együtt: laboratóriumok) végzik. Feladatuk a zoonózis-kórokozó kimutatása, faj szerinti meghatározása és tulajdonságai vizsgálata, továbbá az állatokon előforduló zoonózis hatósági megállapítása.

(2) Zoonózis-kórokozónak minősül mindazon baktérium, vírus, gomba, parazita, vagy más ágens (kóros prion), ami zoonózist okozhat. Az állategészségügyi hatóság a zoonózis-kórokozó kimutatása céljából jogosult előzetes értesítés nélkül a külön jogszabályban előírtak szerint anyagmintát venni. A mintavételi eljárás során köteles

feljegyezni az állat fajtáját, típusát, az állat (állomány) vagy az állati eredetű termék származási helyét, az anyag mennyiségét, továbbá az alkalmazott eljárás módját.

(3) A laboratóriumok közül kijelölt referencialaboratórium az Országos Állategészségügyi Intézet.

4. §

(1) A 3. § (1) bekezdés szerinti laboratóriumok a zoonózis-kórokozó meghatározása, illetve a megbetegedés diagnosztizálása esetén a betegség előfordulásáról tájékoztatják az ÁNTSZ megyei (fővárosi) intézetét.

(2) A 3. § (2) bekezdés szerinti referencialaboratórium az alábbi tevékenységet látja el:

a) tájékoztatja a vizsgálati módszerekről a vizsgáló laboratóriumokat;

b) irányítja az a) pont szerinti vizsgálati módszerek bevezetését és ezzel kapcsolatos összehasonlító vizsgálatokat;

c) új vizsgálati módszereket fejleszt ki, és tájékoztatja az ezzel kapcsolatos eredményekről a vizsgáló laboratóriumokat;

d) továbbképző tanfolyamokat tart a vizsgáló laboratóriumok szakszemélyzetének;

e) technikai és tudományos segítséget nyújt a vizsgáló laboratóriumok eredményeiben mutató eltérések összehangolására.

(3) A referencialaboratórium működésének részletes feltételeit a *2. számú melléklet* tartalmazza.

5. §

(1) A külön jogszabály alapján működő hatóságilag engedélyezett vágóhidak és élelmiszer-előállító üzemek az 1. számú mellékletben meghatározott zoonózisokra irányuló laboratóriumi vizsgálatok eredményeit kötelesek tíz évig megőrizni, és szükség esetén ellenőrzésre vagy járványügyi nyomozás lefolytatására az arra jogosult rendelkezésére bocsátani.

(2) A laboratóriumok kötelesek az 1. számú melléklet szerinti zoonózisok kórokozóinak laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatokkal történő meghatározása esetén az illetékes állomást, valamint az ÁNTSZ megyei (fővárosi) intézetét haladéktalanul értesíteni.

6. §

(1) Ha magán-, vagy hatósági állatorvos a munkája során klinikai formában jelentkező zoonózis gyanújával találkozik, haladéktalanul köteles jelentést tenni a kerületi

főállatorvosnak, aki az esetet kivizsgálja és jelenti az állomásnak.

(2) Az illetékes állomás a bejelentési kötelezettség alá tartozó 1. számú melléklet I. pontja szerinti zoonózis előfordulása esetében köteles a külön jogszabályokban meghatározott eljárás szerint a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumnak jelentést küldeni.

(3) Ha a laboratóriumban bejelentési kötelezettség alá tartozó zoonózis-kórokozót határoztak meg vagy ilyen zoonózis megbetegedést klinikai formában diagnosztizáltak, az illetékes állomás tájékoztatja az ÁNTSZ megyei (fővárosi) intézetét is.

(4) A bejelentési kötelezettség alá nem tartozó, valamint egyéb, hazánkban még ki nem mutatott (egzotikus) 1. számú melléklet II. és III. pontja szerinti zoonózisok és kórokozók meghatározása vagy ilyen klinikai megbetegedés diagnosztizálása esetében az illetékes kerületi főállatorvos tájékoztatja az ÁNTSZ megyei (fővárosi) intézetét.

7. §

A zoonózisok elleni küzdelem hatékonyságát szolgálja az állatok egységes azonosítási és nyilvántartási rendszerbe (ENAR) foglalt külön jogszabály szerinti jelölése, és ennek segítségével az állatmozgások pontos és szabályszerű regisztrálása.

8. §

(1) A szalmonella gyérítése és az ellene való védekezés szabályait külön jogszabály tartalmazza.

(2) A veszettség elleni védekezés feltételeként kötelező az ebek évenkénti veszettség elleni immunizálása, és ezzel egyidejűleg az eb széles spektrumú féreghajtó szerrel való kezelése. Az immunizálásról és a féreghajtó kezelésről nyilvántartást kell vezetni.

9. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) E rendelet a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3. §-ával összhangban szabályozási körében az Európai Közösségeknek a Tanács az állatokban és állati eredetű termékekben előforduló meghatározott zoonózisok és meghatározott zoonózis-kórokozók elleni, valamint az élelmiszerből származó fertőzések és mérgezé-

sek megelőzése érdekében tett óvintézkedésekről szóló 92/117/EGK irányelvével összeegyeztethető szabályozást tartalmaz.

*Dr. Németh Imre s. k.,
földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter*

1. számú melléklet

a 81/2002. (IX. 4.) FVM rendelethez

I. Bejelentési kötelezettség alá tartozó zoonózisok

- a) brucellózis és kórokozója (brucellosis),
- b) lépfene (antrax),
- c) gümőkór (mycobacterium bovis okozta tuberkulózis),
- d) ragadós száj- és körömfájás (aphthae epizooticae),
- e) takonykór (malleus),
- f) TSE (fertőző szivacsos agyvelőbántalom),
- g) veszettség (lyssa).

II. Bejelentési kötelezettség alá nem tartozó zoonózisok

- a) campylobakteriosis,
- b) echinococcosis,
- c) leptospirosis,
- d) listeriosis,
- e) ornithosis,
- f) Q-láz,
- g) szalmonellózis és kórokozója,
- h) toxocarosis,
- i) toxoplasmosis,
- j) trichinellosis,
- k) yersiniosis, továbbá
- l) egyéb hazánkban előforduló zoonózisok és kórokozók.

III. Egyéb, hazánkban még ki nem mutatott (egzotikus) zoonózisok és kórokozók

2. számú melléklet

a 81/2002. (IX. 4.) FVM rendelethez

Az állategészségügyi referencialaboratórium működésének feltételei

1. A referencialaboratórium működéséhez biztosítani kell az alábbi személyi és tárgyi feltételeket:

- a) a zoonózisok diagnosztizálásában jártas felsőfokú szakirányú képzettséggel rendelkező szakszemélyzetet, feltéve ha tájékozott a nemzetközi normákról és gyakorlatról,
- b) megfelelő irányítási és ellenőrzési rendszert,
- c) a szakszemélyzet által kiadott vizsgálati eredmények és az ezzel kapcsolatos jelentések bizalmas kezelését,
- d) e rendeletben előírt feladatok végrehajtásához szükséges eszközöket és anyagokat.

2. A referencialaboratórium az Európai Közösségek zoonózisokkal foglalkozó referencialaboratóriumaival rendszeres szakmai munkakapcsolatot tart, így különösen a laboratóriumi technikák, metodikák stb. alkalmazásáról.

3. Az Európai Közösségek referencialaboratóriumai a következők:

Zoonózisok járványtana területén:

Institut für Veterinärmedizin

(Robert von Ostertag-Institut)

Postfach 330013

Thielallee 88/92

D—14195 Berlin (Bundesrepublik Deutschland)

Szalmonellózis területén:

Rijksinstituut voor de Volksgezondheid

Pstbus 1

NL—3720 BA Bilthoven (Niederlande).

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, valamint a környezetvédelmi és vízügyi miniszter 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelete

**a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek
ökológiai követelmények szerinti előállításának,
forgalmazásának és jelölésének részletes szabályairól
szóló 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelet
módosításáról**

A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításáról, forgalmazásáról és jelöléséről szóló 140/1999. (IX. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 17. §-ában kapott felhatalmazás alapján — a gazdasági miniszterrel egyetértésben — a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendeletet (a továbbiakban: rendelet) a következők szerint módosítjuk:

1. §

A rendelet 1. §-a a következő g)–r) pontokkal egészül ki:

(A rendelet alkalmazásában:)

„g) *ökológiai állattartás*: a házi vagy háziasított szárazföldi állatfajok (beleértve a rovarokat is), továbbá az édes- és sósvízi állatfajok egyedének tartása. Nem minősül ökológiai állattartásnak a vadon élő állatok vadászata és halászata;

h) *géntechnológiával módosított szervezet (GMO)*: a géntechnológiai tevékenységről szóló külön jogszabály által meghatározott szervezet;

i) *GMO származék*: minden olyan anyag, amelyet géntechnológiával módosított szervezet termelt vagy ebből származik, de nem tartalmazza azt;

j) *GMO-k és GMO származékok használata*: azok felhasználása a rá vonatkozó külön jogszabály szerint élelmiszerként, élelmiszer-összetevőként (beleértve az adalék- és aromaanyagokat), technológiai segédanyagként (beleértve az extrakciós oldószereket), takarmányként, takarmánykeverékként, -alapanyagként, -adalékanyagként, -előállítás segédanyagaiként, valamint állatok táplálására használt egyéb anyagként, növényvédő szerként, állatgyógyászati készítményként, trágyaként, talajjavító anyagként, vetőmagként, vegetatív szaporítóanyagként, továbbá tenyészállatként;

k) *állatgyógyászati készítmények*: azok a készítmények, amelyek megfelelnek az állatgyógyászati készítményekről szóló külön jogszabály előírásainak;

l) *homeopátiás állatgyógyászati készítmények*: azok a készítmények, amelyek megfelelnek az állatgyógyászati készítményekről szóló külön jogszabály előírásainak;

m) *takarmányok, takarmánykeverékek, -alapanyagok, -adalékanyagok, -előállítás segédanyagai, állatok táplálására használt egyéb anyagok* [2. számú melléklet C)—D) pontja szerint]: azok, amelyeket a takarmányok előállításáról, forgalomba hozataláról és felhasználásáról szóló külön jogszabály határoz meg;

n) *ökológiai gazdálkodást folytató egységek, gazdaságok*: azok a gazdálkodási egységek, gazdaságok, amelyek megfelelnek a rendeletben előírt mezőgazdasági ökológiai termelés követelményeinek;

o) *ökológiai módon előállított takarmányok, illetve takarmány-alapanyagok*: azok a takarmányok, illetve takarmány-alapanyagok, amelyek megfelelnek a rendeletben előírt mezőgazdasági ökológiai termelés követelményeinek;

p) *átállásból származó takarmányok, illetve takarmány-alapanyagok*: azok a takarmányok, takarmány-alapanyagok, amelyek megfelelnek a rendeletben előírt átállási követelményeknek;

r) *hagyományos takarmányok, illetve takarmány-alapanyagok*: azok, amelyek nem tartoznak az o)–p) pontok alatti anyagok körébe.”

2. §

A rendelet 2. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az egyes szereknek és anyagoknak a talajjavításhoz, a tápanyag-utánpótláshoz, a növények kondicionálásához, a kártevők és a betegségek elleni védekezéshez, a takarmá-

nyozáshoz, valamint az állattartó épületek és berendezéseik tisztítására és fertőtlenítésére — az elismert ellenőrző szervezet egyetértésével — felhasználható anyagok jegyzékét és felhasználásuk feltételeit a 2. számú melléklet tartalmazza.”

3. §

A rendelet 2. §-a a következő új (5) bekezdéssel egészül ki:

„(5) A termék-előállítás során GMO-t vagy GMO származékokat — az állatgyógyászati készítmények kivételével — nem használtak fel.”

4. §

A rendelet 5. §-a a következő (2) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a § eredeti szövege (1) bekezdésre változik:

„(2) Az ökológiai gazdálkodó egységben faj és korcsoport szerint tartható állatlétszámot a 6. számú melléklet, az állattartó hely megengedhető legkisebb alapterületét a 7. számú melléklet tartalmazza.”

5. §

A rendelet 6. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A terméken fel kell tüntetni annak az ellenőrző szervezetnek a nevét és kódszámát, aki a legutolsó ellenőrzést végezte.”

6. §

A rendelet 6. §-a a következő új (6)—(8) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Ha mezőgazdasági terméket és élelmiszert előállító vagy forgalmazó vállalkozás (cég) nevében az (1) bekezdés szerinti ökológiai termelésre utaló jelölés kifejezése vagy annak rövidítése önállóan, elő- vagy utótagként szerepel és az adott vállalkozás nem e rendelet előírásai szerinti terméket állít elő vagy forgalmaz, akkor a terméken és a kísérő okmányán köteles jól olvashatóan feltüntetni, hogy azt nem az ökológiai gazdálkodás szabályai szerint állította elő.

(7) Ha a mezőgazdasági termék 2000. január 27-ét megelőzően elfogadott márkanevében az (1) bekezdés szerinti ökológiai termelésre utaló jelölés kifejezése önállóan, elő- vagy utótagként szerepel és a terméket nem e rendelet előírásai szerint állítják elő vagy forgalmazzák, akkor a terméken és a kísérő okmányán jól olvashatóan fel kell

feltüntetni, hogy azt nem az ökológiai gazdálkodás szabályai szerint állították elő.

(8) A (6)—(7) bekezdés szerinti jelölések feltüntetése 2006. július 1. napjáig megengedett.”

7. §

(1) A rendelet 7. §-a (1) bekezdésének bevezető szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A mezőgazdasági termék jelölése ökológiai termelésre utalhat, ha az a következő együttes feltételeknek megfelel:”

(2) A rendelet 7. §-a (2) bekezdésének *e*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a (2) bekezdés a következő új *f*) ponttal egészül ki:

(Több összetevőből álló, illetve feldolgozott termék jelölése ökológiai termelésre utalhat, ha a következő együttes feltételeknek megfelel:)

„*e*) nem tartalmaz géntechnológiával módosított, azokból származó, illetve azok felhasználásával előállított terméket,

f) nem tartalmaz ugyanazon mezőgazdasági eredetű ökológiai követelményeknek megfelelő és nem megfelelő összetevőt.”

8. §

A rendelet 8. §-ának *b*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A 7. § (2) bekezdésének a) pontja szerinti követelményeknek nem megfelelő alkotórészek felhasználásával előállított, több összetevőből álló termék jelölése és reklámja ökológiai termelésre utalhat, ha a következő együttes feltételeknek megfelel:]

„*b*) kielégíti a 7. § (2) bekezdésének *b*)—*f*) pontjaiban foglalt követelményeket,”

9. §

A rendelet 12. §-a (1) bekezdésének bevezető szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A termék jelölésén az ökológiai termelési módra való áttérésre utaló jelzéseket alkalmazni lehet, ha a termék egyetlen növényi eredetű alkotórészből áll, és”

10. §

A rendelet 12. §-a a következő új (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) Az elismert ellenőrző szervezet feltételrendszerében a nemzetközi előírásokkal is összhangban meghatá-

rozhatja — a minisztérium jóváhagyásával — a rendeletben nem szabályozott állatfajok ökológiai tartásának módját. Az ellenőrző szervezet meghatározása nem terjedhet ki a vízkultúrákban nevelt vízi állatokra, továbbá a külön jogszabály szerinti vadászható és halászható állatfajokra.”

11. §

A rendelet 13. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„13. § Ha az ökológiai gazdálkodásból származó vetőmag és vegetatív szaporítóanyag piaci beszerzése akadályokba ütközik, az ellenőrző szervezet hozzájárulásával 2003. december 31-ig kivételesen felhasználható a nem ökológiai termelésből származó vetőmag és vegetatív szaporítóanyag.”

12. §

A rendelet a következő 13/A. §-sal egészül ki:

„13/A. § Ez a rendelet a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek, valamint azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt és az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Európai Megállapodás alapján az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítés érdekében a következő közösségi jogszabályokkal összeegyeztethető szabályozást tartalmaz:

— a Tanács 2092/1991/EGK rendelete az ökológiai gazdálkodásról és a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek vonatkozó jelöléséről,

valamint annak végrehajtására és módosítására, illetve kiegészítésére

- a Bizottság 1535/1992/EGK rendelete,
- a Bizottság 3457/1992/EGK rendelete,
- a Bizottság 207/1993/EGK rendelete,
- a Bizottság 2608/1993/EGK rendelete,
- a Bizottság 468/1994/EK rendelete,
- a Bizottság 2381/1994/EK rendelete,
- a Bizottság 1201/1995/EK rendelete,
- a Bizottság 1202/1995/EK rendelete,
- a Tanács 1935/1995/EK rendelete,
- a Bizottság 418/1996/EK rendelete,
- a Bizottság 1488/1997/EK rendelete,
- a Bizottság 1900/1998/EK rendelete,
- a Bizottság 330/1999/EK rendelete,
- a Tanács 1804/1999/EK rendelete,
- a Bizottság 1073/2000/EK rendelete,
- a Bizottság 1403/2000/EK rendelete,
- a Bizottság 1437/2000/EK rendelete,
- a Bizottság 2020/2000/EK rendelete,
- a Bizottság 436/2001/EK rendelete,
- a Bizottság 1788/2001/EK rendelete,
- a Bizottság 2491/2001/EK rendelete,
- a Bizottság 473/2002/EK rendelete.”

13. §

(1) A rendelet 1. számú melléklete e rendelet *1. számú melléklete* szerint módosul.

(2) A rendelet 2—3. számú mellékletei helyébe e rendelet *2—3. számú mellékletei* lépnek.

14. §

(1) A rendelet 4. számú melléklete helyébe e rendelet *4. számú melléklete* lép.

(2) A rendelet 5. számú melléklete e rendelet *5. számú melléklete* szerint módosul.

15. §

A rendelet 1—5. számú mellékletei új 6—7. számú mellékletekkel egészülnek ki, e rendelet *6—7. számú mellékletei* szerint.

16. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, egyidejűleg hatályát veszti a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelet 3. §-a és 4. §-ának (2) bekezdése.

Dr. Németh Imre s. k.,
földművelésügyi és vidékfejlesztési
miniszter

Dr. Kóródi Mária s. k.,
környezetvédelmi és vízügyi
miniszter

1. számú melléklet

a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

1. A rendelet 1. számú mellékletének A) része 1—2. pontjai helyébe a következő rendelkezések lépnek, egyidejűleg az A) része 1—4. pontjai új 5. ponttal egészülnek ki:

(A mezőgazdasági ökológiai termelés alapkövetelményei)
[A] Növénytermesztés és növényi termékek]

„1.A. E mellékletben foglalt követelményeket kell teljesíteni az ökológiai termelésre kiválasztott területeken

a) a vetést megelőzően legalább két éves ellenőrzött átállási időszak,

b) évelő kultúrák (kivéve rét, legelő) esetén az első betakarítást megelőzően legalább három éves ellenőrzött átállási időszak,

c) rét, legelő esetén az első hasznosítást megelőzően két év ellenőrzött átállási időszak alatt is.

Az ellenőrző szervezet — a minisztérium jóváhagyásával — kivételes esetekben ezt az időszakot meghosszabbíthatja vagy megrövidítheti, figyelembe véve a terület korábbi hasznosítási módját. Az ellenőrző szervezet termé-

szetközeli területeken az átállási időszak lerövidítésére vonatkozó kérelmet abban az esetben javasolhatja minisztériumi elfogadásra, ha legalább három éve legalább három éve igazolhatóan nem alkalmaztak e rendeletben tiltott kezeléseket.

Az átállási időszak legkorábban azon a napon kezdődik, amikor a termelő az ellenőrző szervezettel szerződést köt, illetve a meglévő termelési egységébe bevonandó új területét írásban bejelenti.

1.B. Abban az esetben, ha a növényvédelmi hatóság által kötelezően elrendelt védekezés során a növényi kártevők és betegségek ellen olyan anyaggal kezelték a területet vagy annak egyrészét, ami a 2. számú melléklet B) részében nem szerepel, az átállási időszak a minisztérium által jóváhagyott időre csökkenthető. Az átállási időszak csökkentésénél a következő szempontokat kell figyelembe venni:

a) a területet az ökológiai gazdálkodásra már átállították, vagy azt megkezdték és folyamatban volt,

b) az alkalmazott növényvédőszer-maradék határérték alatti szintre csökkenjen a területen lévő növényben, illetve terményben,

c) az elrendelt növényvédelmi kezelést követő betakarítás terményeit tilos az ökológiai termelésre utaló jelöléssel ellátva forgalmazni.

2. A talaj termőképességét és biológiai aktivitását a következőképpen kell fenntartani, illetve növelni:

a) pillangós virágú, zöldtrágya vagy mélyen gyökerező növények vetésforgóban történő termesztésével,

b) a rendelet előírásai szerint termelő gazdaságokból származó komposztált vagy nem komposztált szerves anyag talajba juttatásával, az ökológiai állattartásból származó érett istállótrágya felhasználásával.

A 2. számú melléklet A) részében felsorolt, egyéb szerves vagy ásványi eredetű, trágyázáshoz használható anyag csak olyan mértékben alkalmazható, amely szükséges a vetésforgóban termesztett növények megfelelő tápanyagellátásához vagy a talajjavításhoz, ha ez az a) és b) pont alatt közölt módszerekkel nem lehetséges. Felhasználásukhoz az ellenőrző szervezet egyetértése szükséges.

Komposzt vagy a talajaktiválásra megfelelő — genetikailag nem módosított — mikroorganizmusok vagy növényi alapú készítmények használhatók. Kőzetlisztből, érett istállótrágyából vagy növényi anyagokból készült preparátumok, úgynevezett biodinamikus készítmények e célra egyaránt felhasználhatók.

A talajba kijuttatott trágya nitrogén hatóanyag tartalma nem haladhatja meg évente és hektáronként a 170 kg mennyiséget.”

„5. Az ökológiai gombatermesztésben csak olyan szubsztrátot lehet felhasználni, amely kizárólag a következő összetevőkből áll:

a) istállótrágya és állati ürülékek [beleértve a 2. számú melléklet A) része 1.2. pontja szerinti termékeket: az istállótrágyán kívül, a szárított istállótrágyát és baromfitrágyát,

az állati ürületekből készült komposztot, valamint a folyékony állati ürületeket], ha a rendelet szerinti gazdálkodási egységből származnak vagy megfelelnek a 2. számú melléklet A) részének 1.2. pontja szerinti követelményeknek, arányuk nem haladja meg a 25%-ot és e rendelet szerinti termelőegységből származó termék nem áll rendelkezésre;

b) az a) pontba nem tartozó, ökológia gazdaságból származó mezőgazdasági alapanyagok (például szalma),

c) a kémiai anyagokkal nem kezelt tőzeg;

d) a kivágás után kémiai anyagokkal nem kezelt fa; továbbá

e) a 2. számú melléklet A) része 1.1. pontjának megfelelő ásványi anyag, valamint víz és talaj.”

2. A rendelet 1. számú mellékletének B) része és megelőző alcíme helyébe a következő rendelkezés lép:

„B) Állattartás és állati termékek, amelyek a szarvasmarhafélékhez (beleértve a bivaly és bölényfajokat is) a sertés, juh, kecske és lófélékhez, valamint a szárnyasokhoz tartoznak”

„1. Általános követelmények

1.1. Az ökológiai gazdaságban az állattartás a gazdálkodás szerves részét képezi.

1.2. Az állattartással hozzá kell járulni a környezeti elemek védelmét biztosító módon a mezőgazdasági termelési rendszer egyensúlyának fenntartásához, a talaj szerves-anyag-tartalmának növeléséhez és a növények tápanyag-igényének kielégítéséhez, így biztosítva a talaj-növény, növény-állat és az állat-talaj kapcsolatrendszer kialakítását és fenntartását.

1.3. A megújuló természetes erőforrások használata (istállótrágya, pillangós virágú és takarmánynövények), a növénytermesztést és állattartást is folytató gazdálkodás és a legeltetés rendszere hosszú távon lehetővé teszi a talaj termékenységének fenntartását, javítását, továbbá hozzájárul a fenntartható mezőgazdaság kialakulásához.

1.4. Az ökológiai állattartás termőföldhöz kapcsolódó tevékenység. Az állatoknak biztosítani kell a szabadban való mozgás lehetőségét. A termelőnek úgy kell korlátozni a tartott állatok számát, hogy a gazdálkodási egységen belül biztosítva legyen a növénytermesztés és az állattenyésztés egysége, egyúttal ez megakadályozza a környezetszennyezés bármilyen formáját, különösen a talaj, valamint a felszíni és a felszín alatti vizek szennyezését. Az állatok számának szoros összefüggésben kell lenni az általuk termelt trágya elhelyezésére alkalmas terület nagyságával, hogy elkerülhessék a környezetre gyakorolt kedvezőtlen hatásokat.

1.5. Ökológiai állattartás esetén az egy gazdálkodási egységben lévő összes állatot e rendelet követelményeinek megfelelően kell tartani. Ettől az alapvető követelménytől az 1.6—1.8. pontokban foglalt feltételek esetén eltérés lehetséges.

1.6. A gazdálkodási egységben lehetnek olyan állatok is, amelyeket nem e rendelet követelményeinek megfelelően tartanak, feltéve, ha elhelyezésük az ökológiai gazdálkodás követelményeinek megfelelően tartott állatoktól elkülönített épületben és karámban történik, továbbá más fajhoz tartoznak.

1.7. A rendelet követelményeinek megfelelően tartott állatok legelőjét évente meghatározott számban nem az ökológiai gazdálkodás követelményeinek megfelelően tartott állatok is használhatják, de a hektáronkénti együttes állatlétszám nem lépheti túl a 6. számú mellékletben meghatározott 170 kg nitrogén hatóanyag/év terhelésnek megfelelő határértéket. Az e rendelet követelményeinek megfelelően és nem megfelelően tartott állatok egyidejűleg nem tartózkodhatnak a közös legelőn. Ezt az ellenőrző szervezetnek előzetesen engedélyezni kell.

1.8. A rendelet követelményeinek megfelelően tartott állatok közös legelőn egyidejűleg is legeltethetők, ha

a) a legelőt legalább három évig a 2. számú mellékletben felsorolt anyagokon kívül mással nem kezelték;

b) az állatlétszám (beleértve a nem ökológiai módon tartott állatokat is) nem lépi túl a 6. számú mellékletben meghatározott hektáronkénti 170 kg nitrogén hatóanyag/év terhelésnek megfelelő határértéket.

Ezen időtartam alatt képződött állati termék nem tekinthető ökológiai terméknek, kivéve, ha az ellenőrző szervezet számára bizonyított, hogy e rendeletnek megfelelően történt az állatok elkülönítése.

2. Az ökológiai állattartásra való átállás szabályai

2.1. Az ökológiai állattartásra kiválasztott földterületnek az alábbi követelményeknek kell megfelelni

2.1.1. Ahol egy termelési egység átáll az ökológiai termelésre, ott az állati takarmányok termelésére használt teljes földterületnek meg kell felelnie az A) részben foglalt növények és növényi termékek előállítására, valamint az átállási időszak betartására vonatkozó előírásoknak.

2.1.2. Az átállási időszak egy évre csökkenthető a nem csak növényevő állatok által használt legelők, karámban és kutyák esetében. Ez az időszak további 6 hónappal csökkenthető, ha megállapítható, hogy a földterületet a 2. számú mellékletben felsorolt anyagokon kívül mással nem kezelték. Az átállási időszak csökkentését az ellenőrző szervezet engedélyezheti.

2.2. Az állatok tartására vonatkozó átállás szabályai

2.2.1. Az állati termékeket ökológiai terméknek akkor lehet értékesíteni, ha az állatok tartásánál az alábbi átállási időszakot betartották:

a) 12 hónap a húshasznú ló és a szarvasmarha (beleértve a bivaly fajokat is) esetében, de legalább élettartamuk háromnegyed részében;

b) 6 hónap a kistestű kérődzők és sertés esetében, azonban 2003. augusztus 24-én lejárt 3 éves átmeneti időszakban sertések esetében 4 hónap;

c) 6 hónap a tejhasznú állatok esetében; azonban 2003. augusztus 24-én lejárt 3 éves átmeneti időszakban 3 hónap;

d) 10 hét a húshasznú szárnyasok esetében, ha 3 napos koruk után állították ökológiai termelésbe;

e) 6 hét a tojást termelő szárnyasok esetében.

2.2.2. Az átállási időszakban eltérés lehetséges a húshasznú borjak és kistestű kérődzők esetében a 2003. december 31-ig tartó átmeneti időszakban, ha

a) extenzív gazdálkodásból származnak;

b) a vágás időpontjáig a borjakat legalább 6 hónapig, a kistestű kérődzőket pedig legalább 2 hónapig ökológiai gazdaságban nevelték;

c) az adott állat származása megfelel a 3.4. pont szerinti származási feltételeknek.

2.3. A gazdálkodási egység egyidejű átállására vonatkozó szabályok

2.3.1. Ha az egész termelési egység egyidejű átállásáról van szó, beleértve az állatállományt és a legelőterületet, illetve az állatok takarmányozására szolgáló földterületet, akkor az együttes átállási időszak 24 hónapra csökkenthető az alábbi feltételekkel:

a) az átállás kezdetekor már meglévő állatállományra és ezek utódaira, valamint takarmányszolgáltató területekre vonatkozik;

b) az állati takarmány elsősorban saját gazdaságból származik.

3. Az állatok származásának szabályai

3.1. A fajta vagy az adott fajtán belüli genetikai állomány kiválasztásakor figyelembe kell venni az állatok helyi viszonyokhoz való alkalmazkodó képességét, vitalitását és a betegségekkel szembeni ellenálló képességét. A fajtát vagy törzset úgy kell kiválasztani, hogy elkerülhetők legyenek az intenzív termelés során egyébként előforduló betegségek, amelyek fajtához vagy vonalhoz kötődnek (például sertések stressz szindrómája, PSE szindróma, spontán vetélés, császármetszést igénylő ellés stb.). Előnyben kell részesíteni a helyi fajtákat vagy törzseket.

3.2. Az állatoknak ökológiai gazdálkodási egységekből kell származniuk, és teljes élettartamuk alatt ezt a tartási módszert kell alkalmazni. Az alapvető követelménytől eltérés az alábbi 3.3—3.9. pontban foglalt feltételekkel lehetséges:

3.3. Az ellenőrző szervezet előzetes engedélye alapján a gazdálkodási egységben már meglévő, a rendelet követelményeinek nem megfelelő állatállomány átállítható.

3.4. Új állatállomány kialakításakor, ha ökológiai módon tartott állatok nem állnak elegendő számban rendelkezésre, akkor a nem ökológiai módon tartott állatok is bevonhatók a gazdálkodásba az alábbi feltételekkel:

— a tojójerce 18 hetesnél;

— a keltetőből származó húshasznú csibe 3 naposnál;

— a bivaly 6 hónaposnál fiatalabb korú;

— a borjú és a csikó elválasztását követően a rendelet követelményeinek megfelelően tartott és 6 hónaposnál fiatalabb korú;

— a juh és a kecske az elválasztását követően a rendelet követelményeinek megfelelően tartott és 45 naposnál fiatalabb korú;

— a malac az elválasztását követően a rendelet követelményeinek megfelelően tartott és 25 kg-nál kisebb súlyú.

E feltételek alapján az ellenőrző szervezet a 2003. december 31-ig tartó átmeneti időszakban felmentést engedélyezhet.

3.5. Az állatállomány újraalakítását vagy felszámolás után újraterelítését akkor engedélyezheti az ellenőrző szervezet nem ökológiai módon tartott állatokkal, ha ökológiai gazdálkodásból származó állatok nem állnak rendelkezésre és

a) katasztrófa vagy egészségügyi ok miatt az állatok elhullása következik be;

b) a tojójércék 18 hetesenél fiatalabb korúak;

c) a húshasznú baromfik 3 naposnál fiatalabbak;

d) a malac elválasztását követően 25 kg-nál kisebb súlyú.

Az ellenőrző szervezet a b)–d) pontok esetében 2003. december 31-ig adhat engedélyt.

3.6. A minisztériumnak a 2003. december 31-i határidő lejártá előtt az Európai Közösségek előírásai változásával összhangban meg kell vizsgálni, hogy szükséges-e az előírt határidő meghosszabbítása.

3.7. Az ellenőrző szervezet engedélyével, a természetes szaporulat elősegítésére vagy az állatállomány felújítására, a kifejlett ló-, illetve szarvasmarha-állomány (beleértve a bivaly fajokat is) tíz százalék, illetve a kifejlett sertés-, kecske- és juhállomány esetében húsz százalék, nőivarú (még nem ellett) állat nem ökológiai gazdaságokból is beszerezhető, ha nem áll rendelkezésre kellő számú állat az ökológiai gazdálkodásból. Ez a korlátozás nem vonatkozik arra a gazdálkodási egységre, ahol tíznél kevesebb számú lovat vagy szarvasmarhát, illetve ötnél kevesebb számú sertést, juhot vagy kecskét tartanak. E gazdaságokban nem ökológiai gazdaságból évente egy darab állat szerezhető be.

3.8. Az ellenőrző szervezet az állatállomány negyven százalékának mértékéig engedélyezheti a nem ökológiai gazdaságból származó állatok beszerzését, az alábbi különleges esetekben:

— az állattartó gazdaság nagymérvű fejlesztésekor;

— fajtaváltáskor;

— állatállomány-szakosodás bevezetésekor.

3.9. A hímváru tenyészállatok nem ökológiai gazdaságokból is beszerezhetők, feltéve, ha ezt követően tartásuk és takarmányozásuk a rendelet követelményeinek megfelelően történik.

3.10. Ha a 3.2. pont alatti feltételekkel összhangban az állatállomány nem ökológiai tenyésztésből származik, de ökológiai terméként kívánják értékesíteni, akkor figyelembe kell venni az egyes állatok tartására a 2.2.1. pont

szerint előírt átállási időszakot is azzal, hogy ennek idejéig a rendelet követelményeinek meg kell felelni.

3.11. Ha megállapítható az, hogy az állatállomány beszerzése nem a rendelet követelményeinek megfelelően működő gazdaságokból történik, az állategészségügyi intézkedésekre különös hangsúlyt kell fektetni. Az ellenőrző szervezet a helyi körülmények figyelembevételével külön intézkedést kezdeményezhet szűrővizsgálat vagy karantén elrendelésére.

4. Takarmányozás

4.1. A takarmányozásnak ki kell elégíteni az állat életkorának megfelelő táplálkozás-élettani igényét, ami a minőségi termelést szolgálja a maximális hozam elérése helyett. A tartási idő bármely szakaszában csak az a hízalási módszer alkalmazható, ami nem okoz visszafordíthatatlan hatást. Az állatok kényszertáplálása tilos.

4.2. Az állatok takarmányának ökológiai termelésből kell származni.

4.3. Az állatokat a rendelet követelményei szerint kell tartani: ennek során elsősorban a gazdálkodási egységből, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a rendelet követelményei szerinti gazdaságból származó takarmányt kell felhasználni.

4.4. Az ökológiai gazdálkodásra történő átállás időszakából származó takarmány aránya legfeljebb harminc százalék, a saját gazdaságból származó átállási takarmány aránya legfeljebb hatvan százalék lehet.

4.5. A fiatal emlősök takarmányozását lehetőleg természetes anyatejre kell alapozni. Minden emlőállatot az adott faj szerint előírt időtartamig — lovat és szarvasmarhát legalább 3 hónapig (beleértve a bivalyfajokat), juhot és kecskét 45 napig, malacot 40 napig — természetes tejjel kell táplálni.

4.6. A szarvasmarha félék, a ló, a juh és a kecske takarmányozását, amikor az időjárás és a legelők állapota lehetővé teszi, legeltetésre kell alapozni. A napi takarmányadagnak a szárazanyag-tartalom arányában, hatvan százalékban szálas, friss vagy szárított tömegtakarmányból vagy silózott takarmányból kell állni. Tejtermelő állatok esetén az ellenőrző szervezet engedélyével a laktáció első három hónapjában ez az arány ötven százalékra csökkenthető.

4.7. A 4.2. pontban foglaltaktól eltérően 2005. augusztus 24-ig tartó átmeneti időszakban korlátozott mennyiségben hagyományos takarmány felhasználható, ha nem lehetséges a szükséges takarmányokat kizárólag ökológiai gazdálkodásból beszerezni. A hagyományos takarmány aránya éves szinten a kizárólag növényevő állatok esetén legfeljebb tíz százalék, más állat esetén legfeljebb húsz százalék. Ezt az arányt éves szinten a mezőgazdasági eredetű takarmányok szárazanyag-tartalmának százalékában kell kiszámolni. A napi takarmányadagban a hagyományos takarmány részaránya a szárazanyag-tartalom legfeljebb huszonöt százaléka lehet.

4.8. A 4.7. pontban foglaltaktól eltérően, ha szélsőséges időjárási viszonyok, járványok, toxikus szennyeződések vagy tűzkár miatt a takarmánytermés egy része megsemmisül — indokolt esetben — a minisztérium korlátozott időtartamra engedélyezheti az érintett területeken a hagyományosan termesztett takarmányok nagyobb részarányú felhasználását. Az ellenőrző szervezet felmentést adhat a minisztérium jóváhagyásával az érintett gazdálkodók részére.

4.9. A baromfi esetén a hízalási időszakban etetett takarmány legalább hatvanöt százaléka gabonafélékből kell összetevődni.

4.10. A sertés és a baromfi napi takarmányadagjához szálastakarmányt, friss vagy szárított tömegtakarmányt vagy silózott takarmányt is adagolni kell.

4.11. A silótakarmány előállításához adalékanyagként csak a 2. számú mellékletének D) része 1.5. pontjában, technológiai segédanyagként a 2. pontjában felsorolt termékek használhatók fel.

4.12. Hagyományosan előállított mezőgazdasági eredetű takarmány-alapanyagok e melléklet mennyiségi korlátozásait figyelembe véve csak abban az esetben használhatók az állatok etetésére, ha előállításukhoz nem használnak kémiai oldószereket, és szerepelnek a 2. számú melléklet C) részének 1. pontjában (növényi eredetű takarmányok).

4.13. Állati eredetű takarmány-alapanyagok (akár hagyományos, átállási vagy ökológiai termelésből származnak) e melléklet mennyiségi korlátozásait figyelembe véve csak abban az esetben használhatók az állatok takarmányozására, ha szerepelnek a 2. számú mellékletének C) része 2. pontjában (állati eredetű takarmány-alapanyagok).

4.14. A minisztériumnak az Európai Közösségek előírásaival összhangban felül kell vizsgálni a 2. számú melléklet C) része 1—3. pontjait és D) részét, azzal a céllal, hogy törölni kerüljenek az olyan hagyományos termesztésből származó mezőgazdasági eredetű anyagok, amelyek elegendő mennyiségben ökológiai termesztésből beszerezhetők.

4.15. Az állatok tápanyagszükségletének kielégítése céljából kizárólag a 2. számú melléklet C) része 3. pontja szerinti ásványi eredetű takarmánykiegészítő anyagok, a D) része 1.1. pontja szerinti nyomelemek, 1.2. pontja szerinti vitaminok, provitaminok és azonos hatású kémiaiilag egyértelműen azonosítható vegyületek használhatók.

4.16. Az alábbi felsorolt célokra szintén a 2. számú melléklet D) részében felsorolt anyagok alkalmazhatók:

- az 1.3. pont rendelkezik a felhasználható enzimekről;
- az 1.4. pont a mikroorganizmusokról;
- az 1.6. pont a kötőanyagokról, a tapadásgátló anyagokról és koaguláló szerekről;
- a 2. pont a takarmány-előállításban használható technikai segédanyagokról.

Tilos bármilyen antibiotikum, kokcidiosztatikum, gyógyszeres anyag, növekedésserkentő vagy bármely más növekedés-, illetve termelékenységfokozó anyag használata.

4.17. Géntechnológiával módosított szervezeteket, ezek származékait, illetve közreműködésükkel előállított anyagokat tilos felhasználni takarmányként, takarmány-alapanyagként, takarmánykeverékként, takarmányadalékként, technikai segédanyagként és állatok takarmányozásában használt meghatározott egyéb anyagként.

5. Betegségmegelőzés és állatorvosi kezelés

5.1. Az ökológiai állattartásban a betegségmegelőzés alapelvei:

— a megfelelő fajta vagy törzs kiválasztása, a származásra vonatkozó előírások szerint (3. pont);

— minden állatfaj számára az etológiai és élettani igényeinek megfelelő tartási mód alkalmazása, az erős ellenálló képesség kialakítása a fertőzések terjedésének megakadályozása céljából;

— jó minőségű takarmánnyal való etetés, rendszeres mozgás és legeltetés biztosítása, amely erősíti az állat természetes ellenálló képességét;

— az optimális állatsűrűség betartása, így elkerülhetők a túlszűfolt tartásból eredő megbetegedések.

Ezen alapelvek betartása biztosítja, hogy az állategészségügyi problémák jelentős része elkerülhető legyen.

5.2. Ha a megelőző intézkedések ellenére valamelyik állat megbetegszik vagy megsérül, azonnal kezelésben kell részesíteni, és ha szükséges elkülönítve és egyedi elhelyezésben kell tartani.

5.3. Az állatorvosi beavatkozásokat és állatgyógyászati készítményeket az ökológiai állattartásban az alábbi alapelvek figyelembevételével kell alkalmazni:

— a szintetikus allopatíás állatgyógyászati készítményekkel és antibiotikumokkal szemben előnyben kell részesíteni a fitoterapiás (növényi kivonatok, kivéve az antibiotikumokat), a homeopátiás készítményeket (például növényi, állati vagy ásványi eredetű anyagok), nyomelemeket és a 2. számú melléklet C) 3. pontjában felsorolt készítményeket, feltéve, ha terápiás hatásuk kielégítő az állatfaj egyedére és az alkalmazni kívánt helyzetben;

— ha az adott betegség vagy sérülés kezelésére a felsorolt készítmények nem vagy várhatóan nem hatékonyak, az állat szenvedésének és leromlásának elkerülése érdekében szintetikus allopatíás állatgyógyászati készítmények is alkalmazhatók állatorvosi felelősséggel;

— tilos a szintetikus allopatíás állatgyógyászati készítményeket preventív kezelésekre használni.

5.4. A fenti alapelveket figyelembe véve az alábbi szabályokat kell alkalmazni:

— tilos olyan anyagok használata, amelyek célja a növekedés vagy a termelékenység serkentése (beleértve az antibiotikumokat, kokcidiosztatikumokat és egyéb mesterséges növekedésserkentő anyagokat), továbbá hormonok és hormonhatású vegyületek használata a reproduk-

ciós képesség befolyásolására (például a peteérést kiváltó vagy szinkronizáló beavatkozások), vagy bármely más célra. Egyes egyedek azonban állatorvosi ellátás keretében részesülhetnek hormonkezelésben;

— ha egy területen fertőző betegséget regisztráltak, és az adott gazdálkodási egység e területen belül helyezkedik el, az egyéb jogszabályokban kötelezően előírt állatorvosi beavatkozásokat — az állatok kezelését (beleértve az immunológiai állatorvosi kezeléseket is), valamint az épületek és felszerelések tisztítását és fertőtlenítését — el kell végezni.

5.5. Minden esetben, amikor állatgyógyászati készítmények használatára kerül sor, a termelő köteles nyilvántartani, hogy milyen készítményről van szó (beleértve a készítmény aktív hatóanyagának lejegyzését is), továbbá a részletes diagnózist, a dózist, az alkalmazás módját, a kezelés időtartamát, és az adott állati termék fogyasztásból való kivonásának kötelezően előírt időtartamát. Ezeket az adatokat be kell mutatni az ellenőrző szervezetnek, mielőtt az állatot vagy állati terméket ökológiai áruként értékesítik. A kezelt állatokat egyértelműen meg kell jelölni, a nagytű állatokat egyedileg, a kisebb testűeket (például baromfit) lehet csoportosan is.

5.6. Az allopátiás állatgyógyászati készítménnyel történő kezelés esetében, szokásos alkalmazás mellett, az állat vagy állati termék ökológiai termelésből való kivonásának időszaka (az utolsó kezeléstől számítva) kétszerese a külön jogszabályokban előírt várakozási időnek. Ha az adott készítménynél erre nincs előírás, akkor 48 óra.

5.7. Amennyiben az állat vagy állatcsoport egy éven belül kettőnél többször vagy legfeljebb három alkalommal részesül szintetikus állatgyógyászati készítményes, illetve antibiotikumos kezelésben (vagy egy évnél fiatalabb hasznos élettartamú állat esetén egy alkalomnál többször), az állat, illetve az állati termék nem értékesíthető a rendelet előírásai szerint előállított termékként. Ebben az esetben az ellenőrző szervezet hozzájárulásával újra alkalmazni kell az állatok tartására vonatkozó átállás szabályait. Ezt a szabályt nem kell alkalmazni a külön jogszabályokban meghatározott védőoltások, élsőködőtől való mentesítések és egyéb kötelező mentesítési program végrehajtásakor.

6. Az ökológiai állattartás gyakorlata, az állatok szállítása és az állati termékek azonosítása

6.1. Az állattartás gyakorlatának követelményei

6.1.1. Az ökológiai állattartásban a megtermékenyülésnek természetes módon kell bekövetkeznie. Megengedett azonban a mesterséges termékenyítés is. Tilos az állatok reprodukciójába való egyéb emberi beavatkozás (például embrióátültetés, klónozás).

6.1.2. Az ökológiai gazdaságokban tilos az alábbi beavatkozások alkalmazása: a juhok farkának gumizása, kurtítása, a szemfog lecsípése, csörkurtítás, szarvtalanítás stb. Egyes beavatkozásokat azonban az ellenőrző szervezet engedélyezhet biztonsági okokból (például a fiatal állatok szarvtalanítása), vagy abban az esetben, ha az hozzájárul az

állatok egészségéhez, jó közérzetéhez. A fenti beavatkozásokat csak arra képzett személy végezheti el úgy, hogy az állat szenvedése a lehető legkisebb legyen.

6.1.3. A fizikai kasztráció engedélyezett, az előállítandó termék minőségének biztosítása céljából, illetve hagyományos termékek (például hússertés, ökör, kappan) esetén. A beavatkozást csak arra képzett személy végezheti el úgy, hogy az állat szenvedése a lehető legkisebb legyen.

6.1.4. Tilos az állatok kötött tartása. Az ellenőrző szervezet egyes egyedeknél kivételesen engedélyezheti a kötött tartást akkor, ha a termelő biztonsági célból, vagy az állat jó közérzetére hivatkozással meg tudja indokolni szükségességét, feltéve, ha az csak korlátozott időtartamú. (Így például állatorvosi utasításra, az előírt gyógykezelés idejére is lekötethető az állat.)

6.1.5. A kötött tartás tilalmától eltérően, a szarvasmarha kötött tartása engedélyezett az olyan épületekben, amelyek már 2000. augusztus 24. napja előtt léteztek, feltéve, ha a rendszeres mozgása biztosított, továbbá e tartás módja biztosítja az állat jó közérzetét, kényelmesen almozott területekkel és egyéni bánásmóddal. Ennek alapján az ellenőrző szervezet a 2010. december 31-ig tartó átmeneti időszakban felmentést engedélyezhet.

6.1.6. A kis gazdaságokban akkor megengedett a szarvasmarhák kötött tartása, ha nem lehetséges az állatokat viselkedési igényeik szerinti csoportokban tartani, feltéve, ha az állatokat hetente kétszer legelőn, karámban vagy kifutóban tartják. Ennek alapján az ellenőrző szervezet felmentést engedélyezhet. Felmentés abban az esetben adható, ha a gazdaság e rendelet hatálybalépése előtt megfelelt az elismert ellenőrző szervezet előírásainak.

6.1.7. Csoportos állattartás esetén a csoportok nagysága függ az állatok fejlettségétől és az adott állatfaj magartartási igényeitől. Tilos az állatokat olyan egészségi állapotban vagy takarmányozás mellett tartani, amely anémiához vezethet.

6.1.8. Baromfi esetében a vágóállat életkora legalább a következő lehet:

- 81 nap csirke,
- 140 nap pulyka és peccsenyeliba,
- 150 nap kappan,
- 49 nap pekingi kacsa,
- 70 nap pézsmakacsa tojó egyede,
- 84 nap pézsmakacsa gácsér egyede,
- 92 nap mullard kacsa,
- 94 nap gyöngytyúk esetén.

Ahol a termelő nem a fenti előírásokat veszi figyelembe, ott lassú növekedésű fajtákat kell tartani.

6.2. Az állatok szállításának követelményei

6.2.1. Szállításkor az állatokat erő stresszt a lehető legkisebbre kell csökkenteni, és az állatok védelméről és kíméletéről szóló, valamint az állategészségügyi jogszabályok vonatkozó előírásait be kell tartani. Az állatok szállítóeszközbe történő fel- és lerakódását elővigyázatosan kell végezni, tilos elektromos terelőeszközök használata. A szállítás előtt és alatt tilos allopátiás nyugtatószer használata.

6.2.2. A vágás során és az ezt megelőző időszakban a lehető legkevesebb stresszt kell okozni az állatoknak. Az állat vágás előtti vágóhídi mozgatójánál, fékentartásánál, így különösen a kábításnál és az elvéreztetésnél be kell tartani az állatok védelmére és kíméletére vonatkozó jogszabályi előírásokat.

6.3. Az állati termékek azonosítása

6.3.1. Az állatokat és állati termékeket a tenyésztés, feldolgozás, szállítás és értékesítés minden szakaszában megbízhatóan azonosítani kell.

7. Az istállótrágya felhasználása az ökológiai gazdaságban

7.1. Az ökológiai gazdaságban felhasználható érett istállótrágya hatóanyaga az érintett mezőgazdasági területen nem haladhatja meg hektáronként a 170 kg/év nitrogén hatóanyag határértéket. Ahol szükséges, az állatsűrűség csökkentésével meg kell előzni az előírt határérték túllépését.

7.2. Az előírt mértéknek megfelelő állatlétszámot a 6. számú mellékletben foglaltak szerint kell meghatározni. Ez az előírás csak a trágyaterhelés betartását szolgáló állatlétszám számításokra vonatkozik, és nem terjed ki a 8. pont, illetve a 7. számú melléklet szerinti állatok elhelyezésére vonatkozó számításokra.

7.3. Az ökológiai gazdálkodó egységek együttműködési megállapodást köthetnek a felesleges istállótrágya elhelyezéséről kizárólag ökológiai gazdálkodást folytató gazdaságokkal vagy gazdálkodási egységekkel. Az együttműködési megállapodás esetén a 7.1. pont szerinti határérték az együttműködésben résztvevők együttes területére vonatkozik.

7.4. Az ellenőrző szervezet a 7.1–7.3. pontokban foglaltaktól eltérően a környezeti adottságok figyelembevételével (a talajtani adottságok, talajok nitrogén-szolgáltató képessége, vízvédelmi szempontok, illetve egyéb nitrogén-trágyák használata szerint) szigorúbb határértéket is meghatározhat.

7.5. Az istállótrágya tárolónak és az alkalmazott érlelési, kezelési eljárásnak biztosítani kell, hogy a trágya sem közvetlenül, sem közvetetten ne okozzon környezetszennyezést talajba szivárgással, elfolyással, figyelemmel a felszín alatti vizek minőségét érintő tevékenységekkel kapcsolatos külön jogszabályban foglaltakra.

7.6. A trágyatároló (kezelő telep) kapacitásának meg kell haladni a szükséges legnagyobb kapacitási igényt, amely az évnek azt a leghosszabb időszakát jelenti, amikor a talaj állapota a trágya kijuttatására nem alkalmas, természetvédelmi területeken lévő gazdaság esetében a trágyázást tiltó időszak kapacitási igénye a mértékadó, figyelemmel a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló külön jogszabályban foglaltakra.

8. Az állatok épületben való, valamint szabadtéri tartása

8.1. Általános alapelvek

8.1.1. Az állattartó épületnek ki kell elégíteni az állatok biológiai és etológiai szükségleteit (például biztosítani kell

szabad mozgásukat és a megfelelő kényelmüket). Az állatok számára könnyen hozzáférhetővé kell tenni a takarmányt és az ivóvizet. Az épület szigetelésének, fűtésének és szellőzésének biztosítani kell, hogy a hőmérséklet, a légszere, a levegő porral való szennyezettsége, páratartalma, valamint a különböző gázok koncentrációja az állatok egészségét ne veszélyeztesse. Az épületben megfelelő természetes légcserét és fényt is kell biztosítani.

8.1.2. A szabadban, a karámban és a szabadtéri kifutón az állatfaj igényeinek megfelelő védelmet kell biztosítani az időjárási viszonyokkal (eső, szél, napsugárzás stb.) és az állati kártevőkkel szemben.

8.2. Az állatállomány sűrűsége, a túltartás megelőzése, továbbá a tartás helyének tisztítása és fertőtlenítése

8.2.1. Ahol az időjárási viszonyok lehetővé teszik, hogy egyes állatfajok vagy fajták egyedét egész évben szabadban tartsák, ott nem kötelező az állattartó épületek használata.

8.2.2. Az épületben megengedett állatlétszám alapján biztosítani kell az állatok jó közérzetét és kényelmét, ami jelentősen függ a fajtól, a fajtától és az állatok életkorától. Ehhez figyelembe kell venni az állatok magatartási igényét is, ami nagymértékben függ a csoport nagyságától és az állatok nemétől. Az optimális állatsűrűségnek olyannak kell lenni, hogy elegendő hely legyen ahhoz, hogy az állatok természetes testhelyzetben álljanak, könnyen lepihenjenek, forduljanak, tisztogassák magukat, és természetes mozdulatokat tegyenek (például nyújtózkodás, szárnycsapkodás, futkározás).

8.2.3. A 7. számú melléklet meghatározza az állattartó épületek, a szabadtéri elhelyezés legkisebb kiterjedését és az elhelyezés jellemzőit.

8.2.4. A legelőkön és más természetes vagy természetközeli területen legeltetett állatok állomány-sűrűségét a 6. számú melléklet előírásai szerint kell meghatározni, hogy elkerülhető legyen a taposási kár és a túllegelés.

8.2.5. Az épületeket, ketreceket, állattartási eszközöket és felszereléseket rendszeresen a szükséges gondossággal kell tisztítani és fertőtleníteni, így megelőzve az állatok közötti fertőzést és a betegséghordozó gazdaszervezetek elszaporodását. Az állattartó épületek és felszereléseik tisztítására, fertőtlenítésére csak a 2. számú melléklet E) részében felsorolt anyagok használhatók. Az ürüléket, vizeletet, kiömlött vagy meghagyott takarmányt olyan gyakran kell eltávolítani, amennyire szükséges, így csökkentve a kellemetlen szagok képződését és a különféle kártevők (például rovarok, patkányok) elszaporodását. Az állattartáshoz használt épületek, létesítmények kártevőktől, rovaroktól való mentesítésére a 2. számú melléklet B) része 2. pontjában felsorolt anyagok használhatók.

8.3. Emlősök tartása

8.3.1. Minden emlősállatnak hozzá kell jutnia legelőhöz, karámhoz vagy szabadtéri kifutóhoz, ami részben fedett is lehet. Ha az állatok állapota, az időjárási viszonyok és a talaj minősége is megengedi, az állatokat szabadtéri területre kell juttatni, kivéve, ha azt állategészségügyi szem-

pontok miatt külön jogszabály tiltja. A növényevő állatok legeltetését biztosítani kell, amikor a körülmények azt lehetővé teszik.

8.3.2. Abban az esetben, ha a növényevő állatok számára a legeltetési időszakban biztosított a szabadtéri legelés, és a téli hónapokban az állattartó épületen belüli szabad mozgás, a téli tartás során el lehet tekinteni a szabadtéri mozgástól.

8.3.3. Ha a körülmények azt lehetővé teszik, az egy évesnél idősebb bikák számára is biztosítani kell a szabad legelőt, karámot vagy kifutót.

8.3.4. A 8.3.1. pontban foglalt legeltetési feltételektől eltérően a húshasznú marhák, hússertések és húshasznú juhok hizlalása annak végső szakaszában épületben is lehetséges, de e zárt helyen eltöltött időszak legfeljebb három hónapig tarthat, és nem lehet hosszabb az élettartam egyötöd részénél.

8.3.5. Az állattartó épületek padozata kizárólag sima, csúszásmentes lehet. A padlófelszín legalább felének szilárd borításúnak kell lenni, nem lehet rácsozott.

8.3.6. Az állattartó épületnek rendelkeznie kell megfelelő méretű, kényelmes, tiszta és száraz pihenőhellyel, ami szilárd aljzatú és nem rácsozott. A pihenőhelyet elegendő mennyiségű száraz alommal kell ellátni. Az alom szalmából vagy más természetes anyagból állhat. Ez javítható bármely olyan ásványi anyaggal is, amely a 2. számú melléklet A) részében foglaltak szerint trágyázáshoz és talajkondicionáláshoz használható.

8.3.7. A borjak tartása során figyelembe kell venni a mezőgazdasági haszonállatok állatvédelmi szabályairól szóló külön jogszabály előírásait, ami meghatározza a borjak védelmének alapkövetelményeit. Tilos a borjakat egy hetes koruk után egyedi ketrecekbe helyezni.

8.3.8. A malacok tartása során figyelembe kell venni a mezőgazdasági haszonállatok állatvédelmi szabályairól szóló külön jogszabály követelményeit. A rendeletben foglalt állatvédelmi előírásokon kívül a kocákat csoportokban kell tartani, kivéve a vemhesség utolsó szakaszát és a szoptatási időszakot. A malacok nem tarthatók csúszós, sima borítású padozaton vagy kutricában. A szabadtéri területeken biztosítani kell, hogy az állatok turkálhassanak. Ehhez különböző anyagok használhatók.

8.4. Baromfi tartása

8.4.1. A baromfi részére szabad, nyitott kifutót kell biztosítani, ketrecekben nem tartható.

8.4.2. A víziszárnyasok részére, amikor az időjárási viszonyok megengedik, olyan szabad vízfelületet kell biztosítani, hogy az megfeleljen az állatok természetes viselkedésének, közérzetének, továbbá a higiéniai követelményeknek.

8.4.3. A baromfitartásra használt épületeknek eleget kell tenni az alábbi feltételeknek:

— az alapterület legalább egyharmada alomanyaggal (például szalma, faforgács vagy tőzeg) borított, szilárd aljzatú, nem rácsozott;

— a tojótyúkok épületeiben a tyúkok által elérhető területen belül megfelelő nagyságú részt kell kialakítani az ürülék számára;

— a baromfinak ülőrudakat kell felszerelni, számának és méretének arányban kell lennie a csoport, illetve az állatok létszámával a 7. számú mellékletben foglalt mértékek szerint;

— az épületet az állatok méretének megfelelő nyílású kijáratokkal kell ellátni, aminek szélessége 4 méter 100 m² épület-alapterületenként;

— egy épületen belül nem helyezhető el több mint

4800 csirke,

3000 tojótyúk,

5200 gyöngytyúk,

4000 pekingi vagy pézsmakacsa tojó,

3200 pekingi vagy pézsmakacsa gácsér, illetve egyéb kacsa,

2500 kappan, liba vagy pulyka;

— a húshasznú baromfitartásra hasznosított épületek teljes területe egy adott termelési egységen belül nem haladhatja meg az 1600 m²-t.

8.4.4. Tojótyúk esetében a természetes fény kiegészítő mesterséges megvilágítással úgy, hogy naponta egy, legfeljebb 16 órás megvilágítási periódust egy mesterséges megvilágítás nélküli, legalább 8 órás folyamatos pihenési periódus kövessen.

8.4.5. A baromfi élettartama legalább egyharmad részében biztosítani kell a szabadtéri kifutót, amennyiben ezt az időjárási viszonyok lehetővé teszik. A kifutók nagy részét növényzetnek kell borítani. A kifutót úgy kell kialakítani, hogy az időjárási viszonyokkal szemben megfelelő védelmet nyújtson, az állat könnyen hozzáférhessen a megfelelő számú etetőhöz és itatóhoz.

8.4.6. Az épületeket állategészségügyi okokból minden egyes felnevelt baromficsoport után teljesen ki kell üríteni. Ezen időszak alatt az épületet és a felszereléseket megfelelően tisztítani és fertőtleníteni kell. Két baromficsoport felnevelése között a kifutókat is üresen kell hagyni, hogy a vegetáció újra fejlődjön. A fenti követelmények nem vonatkoznak azokra a kis létszámú baromficsoportokra, amelyeket nem kifutókon, hanem egész nap szabadon tartanak.

8.5. Felmentés az állatok tartására vonatkozó előírások alól

8.5.1. A minisztérium a 8.3.1., 8.4.2—8.4.3. és a 8.4.5. pontokban, valamint a 7. számú mellékletben foglalt állatsűrűségi előírások alól felmentést adhat a 2010. december 31-ig tartó átmeneti időszakra. A felmentéseket csak olyan, már meglévő épülettel rendelkező állattartó gazdaságok kaphatják, amelyek épületeit e rendelet hatálybalépését megelőzően építették, és megfeleltek az elismert ellenőrző szervezetek feltételrendszerének.

8.5.2. A gazdálkodó a felmentési kérelemhez intézkedési tervet köteles csatolni, amiben vállalja, hogy a felmentés határidejének lejártával képes megfelelni a rendelet követelményeinek.

8.5.3. A minisztérium az Európai Közösségek előírásaival összhangban 2006. december 31-ig megvizsgálja a 8.5.1. pontban foglalt rendelkezések végrehajtását.”

3. A rendelet 1. számú mellékletének jelenlegi A)–B) része a következő új C) résszel egészül ki:

„C) Méhészet és méhészeti termékek

1. Általános alapelvek

1.1. A méhészeti tevékenység hozzájárul a környezet védelméhez, valamint az erdészeti és mezőgazdasági földrészeket beporzásához.

1.2. A méhészeti termékek ökológiai státusza nagymértékben függ a méhkaptárak kezelési módjától és a környezet minőségétől. A minősítés függ attól is, hogy milyen módon történik a méhészeti termékek kinyerése, feldolgozása és tárolása.

1.3. Ha egy méhész azonos területen több méhészeti egységgel dolgozik, akkor mindegyik egységnek meg kell felelni e rendelet előírásainak. Ettől a követelménytől eltérően a méhész dolgozhat olyan méhészeti egységekkel is, amelyek nem felelnek meg — a családok elhelyezéséről szóló 4.2. pontban foglaltak kivételével — e rendeletben foglalt előírásoknak. Ebben az esetben azonban a termék nem értékesíthető ökológiai gazdálkodásra utaló jelöléssel.

2. Átállási időszak

A méhészeti termék csak abban az esetben értékesíthető ökológiai jelöléssel, ha előállítása során legalább egy évig eleget tettek a rendeletben foglalt követelményeknek. Az átállási időszak során a viaszt ki kell cserélni a 8.3. pontban foglaltak szerint.

3. A méhek származása

3.1. A fajta megválasztásakor figyelembe kell venni az egyed átállási képességét, a helyi körülményekhez alkalmazkodó vitalitását, és a betegségekkel szembeni ellenálló-képességét. Előnyben kell részesíteni az apis mellifera európai törzseit és ezek helyi ökotípusait.

3.2. Méhészet alapítása történhet a családok szétoztásával, vagy e rendelet követelményeinek megfelelő ökológiai egységből származó méhcsaládok, illetve kaptárak beszerzésével.

3.3. Az ellenőrző szervezet előzetes engedélye alapján a termelési egységben eredetileg meglévő méhészet, amelyik korábban nem tett eleget a rendelet előírásainak, egyéves átállási időszak után termékeit ökológiai megjelöléssel forgalmazhatja.

3.4. A méhcsaládok, rajok önmagukban hagyományos méhészetekből is átvehetők a 2002. augusztus 24-ig tartó átmeneti időszak alatt, amit átállási időszakként kell követni.

3.5. Az ellenőrző szervezettel engedélyeztetni kell a méhészet újratelepítését, ha egészségügyi probléma vagy természeti katasztrófa az állatok körében magas elhullást

okozott, és e rendelet követelményeinek megfelelő méhészetből nem szerezhető be. Ezt követően szükség van átállási időszakra.

3.6. A méhészet felújításakor a méhcsalád, illetve a rajok tíz százalékból származhatnak e rendelet követelményeinek nem megfelelő méhészetekből is, feltéve, ha az állatot ökológiai termelésből származó lépekkel vagy lépalapokkal felszerelt, és ugyanilyen származású kaptárakba helyezik. Ebben az esetben az átállási időszakra vonatkozó szabályokat nem kell alkalmazni.

4. A méhészet elhelyezése

4.1. A méhész köteles a kaptárak elhelyezését megfelelő méretarányú térképen bemutatni az ellenőrző szervezetnek, továbbá megfelelő dokumentációval és adatokkal bizonyítani — beleértve a szükséges analitikai vizsgálatokat is —, hogy a méh családjai számára biztosított területek megfelelnek e rendelet követelményeinek.

4.2. A méhek elhelyezésére vonatkozó követelmények:

a) a méheknek elegendő természetes nektárt, mézharmatot, pollent és vizet kell biztosítani;

b) az adott terület három kilométer sugarú körzetén belül lévő nektár- és pollenforrások ökológiai természetű növényekből, illetve természetes vegetációból származnak e rendeletben foglaltak szerint. Ha származásuk nem felel meg e követelményeknek, olyan növények legyenek, amelyek kezelése során nem alkalmaztak környezetet károsító eljárásokat;

c) megfelelő távolságot kell tartani bármely szennyezőforrásnak tekinthető nem mezőgazdasági termelést folytató területtől: például városközpont, autópálya, ipartelep, személtlerakó és -égető, cukorgyár stb. esetében. Az ellenőrző szervezetnek megfelelő előírásokkal biztosítani kell e követelmény teljesülését.

A méhek elhelyezésére vonatkozó követelmények nem vonatkoznak azokra a területekre, ahol nincsenek virágzó növények, illetve ahol a méhek telelnek.

5. A méhek etetése

5.1. A termelési időszak végén a kaptárakban elegendő mennyiségű mézet és pollent kell hagyni, amellyel a méhcsaládok áttelelhetnek.

5.2. Ha a méhek áttelelését szélsőséges időjárási viszonyok veszélyeztetik, az ellenőrző szervezet engedélyezheti a mesterséges etetés alkalmazását. A mesterséges táplálékot lehetőleg ugyanabból az ökológiai gazdálkodási egységből származó, ökológiai minőségű mézből kell elkészíteni.

5.3. Az ellenőrző szervezet engedélyezheti a méhek mesterséges etetése során az ökológiai minősítésű méz helyett az ökológiai eredetű cukorszirup vagy -melasz használatát különösen, ha ezt olyan időjárási körülmények indokolják, amelytől a méz kristályosodik.

5.4. A 2002. augusztus 24-ig tartó átmeneti időszakban az ellenőrző szervezet engedélyezheti nem ökológiai gaz-

daságból származó cukorsziruppal, -melasszal és mézzel való mesterséges etetést.

5.5. A mesterséges etetést a nyilvántartás során rögzíteni kell, így a méhészetben felhasznált termék fajtáját és mennyiségét, a felhasználás időpontját, továbbá azt, hogy melyik kaptárban alkalmazták.

5.6. Olyan terméket, amely nem felel meg az 5.1—5.4. pontokban foglaltaknak, tilos az e rendelet követelményeinek megfelelő méhészetben felhasználni.

5.7. A mesterséges etetés alkalmazható az utolsó pergetéstől kezdődően a pollentermelés, illetve mézharomatképződés megindulását megelőző 15. napig.

6. Betegségmegelőzés és állatorvosi kezelés

6.1. A betegségmegelőzés alapvető követelményei a méhészetben:

- a) megfelelően ellenálló törzsek kiválasztása;
- b) olyan módszerek alkalmazása, amelyek elősegítik a betegségekkel szembeni ellenállóképességet, illetve megelőzik a fertőzések terjedését. Ezt elősegíti például az anyák cseréje és a kaptárok rendszeres átvizsgálása, hogy időben felfedezhetők legyenek az egészségügyi rendellenességek, a herefiasítás ellenőrzése, a méhészeti eszközök és felszerelések fertőtlenítése, a fertőző anyagok és fertőzői gócek megsemmisítése, a méhviasz megújítása, továbbá elegendő mennyiségű pollen- és méztartalék biztosítása.

6.2. Ha a 6.1. pont szerinti megelőző intézkedések ellenére a családok mégis megbetegednek vagy megfertőződnek, azonnal meg kell kezdeni a kezelésüket, ha szükséges a családok elkülönítésével.

6.3. E méhészetekben alkalmazható állategészségügyi készítmények használatakor az alábbi követelményeket kell figyelembe venni:

- a) a készítmények addig használhatók, amíg a külön jogszabályok ezt engedélyezik,
- b) a fitoterápiás és homeopátiás készítményeket előnyben kell részesíteni a szintetikus allopatíás szerekkel szemben, feltéve, hogy ezek terápiás hatása hatékony azokra a körülményekre, amelyekre a kezelést szánják;
- c) ha a fitoterápiás és homeopátiás készítmények nem hatékonyak a betegséggel vagy fertőzéssel szemben, illetve kockáztatott a méhcsalád egészségi állapota akkor alkalmazhatók a szintetikus allopatíás készítmények is, figyelemmel az a) pontban foglaltakra;
- d) tilos szintetikus allopatíás készítmények használata megelőzés céljából;
- e) varroa jacobsoni fertőzés esetében hangyasav, tejsav, ecet és oxálsav, továbbá: mentol, timol, eukaliptusz-olaj és kámfor használható, ha külön jogszabály ezt engedélyezi.

6.4. Ha a szintetikus allopatíás készítménnyel való kezelésre kerül sor, a kezelés időszaka alatt az érintett családokat el kell különíteni, a kezelés végeztével a méhviaszt teljesen ki kell cserélni e rendelet követelményeinek meg-

felelő viaszra. A kezelt méhcsaládokra egyéves átállási időszak vonatkozik.

6.5. A 6.4. pont előírásai nem vonatkoznak a 6.3. e) pontjában felsorolt készítményekre.

6.6. Minden esetben, amikor állategészségügyi készítmények használatára kerül sor, nyilvántartásba kell venni a készítmény fajtáját (beleértve az aktív hatóanyag megjelölését), a részletes diagnózist, az adagolás és az alkalmazás módját, a kezelés időtartamát, valamint a várakozási időt. Ezeket az adatokat be kell jelenteni az ellenőrző szervezetnek, mielőtt a terméket ökológiai áruként értékesíteni kívánják.

7. A méhek tartása és azonosítása

- 7.1. Tilos pergetéskor a méhek elpusztítása.
- 7.2. Tilos az állatok csonkítása (például a méhanya szárnyának lecsípése).
- 7.3. Megengedett a méhanya kicserélése, és az idős méhanya elpusztítása.
- 7.4. A herefiasítás elpusztítása csak akkor megengedett, ha az varroa jacobsoni kórral fertőzött.
- 7.5. A mézelvétel során tilos szintetikus riasztó szerek használata.
- 7.6. A termelő köteles nyilvántartást kell vezetni a méhészet elhelyezkedéséről, a kaptárok azonosításáról. Az ellenőrző szervezetet értesíteni kell a méhészet vándorlásáról, annak várható időpontjáról, amit az ellenőrző szervezettel egyeztetni kell.

7.7. Biztosítani kell, hogy a méhészeti termékek kinyerése, feldolgozása és tárolása megfelelő módon történjen. A termelő köteles írásba foglalni minden olyan intézkedését, amely az előírások betartását igazolja.

7.8. A termelő a méhészeti nyilvántartási naplóba köteles bevezetni a pergetési időket, az eredményeket és a felesleges lépek eltávolításának időpontját.

8. A kaptárokra és a méhészetben használt egyéb anyagokra vonatkozó követelmények

8.1. A kaptárokat alapvetően természetes alapanyagokból kell készíteni, amelyek nem jelentenek szennyezést a környezetre, illetve a méhészeti termékekre nézve.

8.2. A kaptárokból a 6.3. e) pontjában felsorolt anyagok kivételével csak természetes anyagok (viasz, propolisz és növényi olajok) használhatók fel.

8.3. Új keretek készítéséhez használt méhviasznak olyan termelési egységből kell származnia, amely megfelel a rendelet követelményeinek. Új egység berendezése esetén, illetve az átállási időszak alatt, az ellenőrző szervezet engedélyezheti a nem ökológiai termelésből származó méhviasz felhasználását, ha ökológiai termelésből származó, a piacon nem szerezhető be és a felhasznált viasz fedelezésből származik.

8.4. Tilos a mézet fiasítást tartalmazó lépből pergetni.

8.5. A kaptárok, keretek és lépek védelmére (például: élősködők ellen) csak a 2. számú melléklet B) része 2. pontjában felsorolt anyagok használhatók fel.

8.6. A kaptároknál és a kereteknél a fizikai (például gőzzel és közvetlen lánggal történő) kezelés megengedett.

8.7. A méhészetben használt anyagok, épületek, felszerelések, szerszámok és készítmények tisztítására és fertőtlenítésére kizárólag a 2. számú melléklet E) részében felsorolt anyagok használata engedélyezett.”

2. számú melléklet

a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

„2. számú melléklet

a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelethez¹

A talajjavításhoz és a tápanyag-utánpótláshoz, a növények kondicionálásához, a kártevők és betegségek elleni védekezéshez, a takarmányozáshoz, az állattartó épületek és berendezések tisztításához és fertőtlenítéséhez kivételesen — az ellenőrző szervezet egyetértésével — használható anyagok, illetve szerek jegyzéke, valamint felhasználásuk feltételei

A)

Talajjavításhoz és trágyázáshoz kivételesen — az ellenőrző szervezet egyetértésével — az 1. számú melléklet A) 2. pontja rendelkezéseivel összhangban használható anyagok

Megnevezés	Leírás, összetétel követelményei, felhasználási előírások
1. Trágyák és talajjavító anyagok	
1.1. Ásványi eredetű anyagok	
— puha, földszerű nyersfoszfát	
— alumínium-kalcium foszfát	csak lúgos talajokon
— bázikus salak	csak lúgos talajokon
— nyerskálisók (például kainit, szilvinit)	
— káliumszulfát, mely tartalmazhat magnézium-sót	fizikai eljárásokkal nyers kálisóból kinyert, lehetőleg magnézium sókat is tartalmazó, kimutatott káliumhiánynál

¹ Az anyagok jelen melléklet szerinti felsorolása nem mentesít ezen anyagokból kereskedelmi célra kiszerezett termékek, szerek forgalomba hozatala előtti külön jogszabályokban foglalt kötelező engedélyezés alól.

Megnevezés	Leírás, összetétel követelményei, felhasználási előírások
— természetes eredetű kalciumkarbonát (például: kréta, márga, mészkő, algamész, foszfátkréta stb.)	
— természetes eredetű kalcium- és magnéziumkarbonát (például: magnéziummész, magnézium-mészkőliszt, dolomit, stb.)	
— cukorgyári mésziszap	
— magnéziumsulfát (például: kieserit)	
— kalciumkloridos oldat	levélkezelésre, almafáknál kimutatott kalciumhiánynál
— kalciumsulfát (gipsz)	kizárólag természetes eredetű
— elemi kén	
— nátriumklorid	kizárólag kősó
— agyagásványok (például bentonit, vermikulit)	
— kőzetlisztek (például kvarc-liszt, bazaltliszt, zeolit, perlit)	
1.2. Szerves vagy szerves-ásványi eredetű anyagok	
— istállótrágya	extenzív állattartásból, állati ürülék és növényi anyag (alom) keveréke, állatfaj megjelölésével, érett állapotban
— szárított istállótrágya és baromfitrágya	extenzív állattartásból, állatfaj megjelölésével
— állati ürülekéből készült komposzt (baromfitrágyát és komposztált istállótrágyát is beleértve)	extenzív állattartásból, állatfaj megjelölésével
— folyékony állati ürülek (hígtrágya, trágyalé)	extenzív állattartásból, felhasználás megfelelő kezelés (fermentáció, hígítás) után, állatfaj megjelölésével
— komposztált vagy fermentált háztartási hulladék	külön gyűjtött háztartási hulladékból, csak növényi és állati eredetű hulladékok komposztálva vagy anaerob erjesztésű biogáz termelésből, zárt gyűjtőrendszerekből, ha annak szennyező anyag-tartalma mg/kg szárazanyagban kifejezve Cd:0,7; Cu:70; Ni:25; Pb:45; Zn:200; Hg:0,4; Cr (összes):70; Cr (VI): kimutatási határérték alatt 2006. március 31-ig használható fel
— alginit	
— tőzeg	csak kertészeti kultúrákban
— gombakomposzt	az alkotóelemei ebből a listából származnak

Megnevezés	Leírás, összetétel követelményei, felhasználási előírások
— gilisztaürülék, giliszta-komposzt	
— guanó	
— komposztált vagy fermentált növényi eredetű anyag	növényi eredetű anyagok keveréke, komposztálva vagy anaerob erjesztésű biogáz termelésből
— állati eredetű termékek és melléktermékek: vérliiszt csontliiszt pataliiszt szaruliiszt halliiszt húsliszt toll- és szőrörlemény gyapjú szőr, szőrmerészek	Cr (VI) mg/kg szárazanyag ki-mutatható határérték alatt
tejtermékek	
— növényi eredetű termékek és melléktermékek: olajosmag-pogácsa kakaóhéj malátacsíra (sörtörköly) melasz törköly	
cefre vagy cefrekivonat alga és belőle készült termékek	kivéve ammóniumcefre kizárólag és közvetlen úton a következő módon nyert a) fizikai kezelést, szárítást, fagyasztást és őrlést is beleértve; illetve b) kivonás vízzel, savas vagy lúgos vizes oldattal; c) fermentációval
fűrészpör és faforgács	kivágás után kémiai úton nem kezelt fából
fakéregkomposzt	kivágás után kémiai úton nem kezelt fából
fahamu	kivágás után kémiai úton nem kezelt fából
növényi kivonatok és preparátumok biodinamikus preparátumok	
2. Nyomelemek	
— nyomelemek	
3. Talajkezelésre használt mikroorganizmus-kultúrák	
— mikroorganizmus-preparátumok (gombák, baktériumok)	géntechnológiával nem módosított mikroorganizmusok

B)

Növényvédő szerek, kártevők és betegségek ellen kivételesen — az ellenőrző szervezet egyetértésével — az 1. számú melléklet A) 3. pontja rendelkezéseivel összhangban használható anyagok

1. Biológiai és biotechnikai módszerek:

- rovarok elleni védekezés természetazonos feromonokat tartalmazó csapdák, illetve légtérterítés,
- növényi és állati eredetű riasztóanyagok,
- természetes ellenségek alkalmazása, például fűrészdarazsak, rablóatkák, rablópoloskák, gubacsszúnyogfélék, katicabogár, nematódák,
- természetes mikroorganizmusok alkalmazása, például bacillus thuringiensis, granulóz vírus és rovarpatogén gombákkal (géntechnológiával nem módosított szervezetek),
- hidrolizált fehérjék (csak csalogatásra),
- mechanikus védőeszközök, például a védőhálók, csigák elleni kerítések, enyvezett műanyagcsapdák, enyvezett övek,
- sterilizációs módszerek.

2. Kórokozók elleni készítmények (fungicidek, baktericidek):

- kénkészítmények,
- szervesetlen rézkészítmények (rézoxid, rézhidroxid, rézszulfát, rézoxiklorid), 2005. december 31-ig legfeljebb 8 kg réz/ha/év mennyiségben, 2006. január 1-jétől legfeljebb 6 kg réz/ha/év mennyiségben,
- kovaföld és kőpor,
- lecitin (genetikailag nem módosított szervezetből),
- növényi olajok,
- kálium permanganát (szőlő- és gyümölcskultúrákban),
- kalcium poliszulfid.

3. Állati kártevők elleni készítmények (inszekticidek, akaricidek):

- kénkészítmények,
- azadirachtin Azadirachta indica növényből (Neem-kivonat),
- piretrinek (Chrysanthemum cinerariaefoliumból extrahált készítmények),
- Quassia kivonat Quassia amarából,
- Rotenon kivonatok (Derris sp., Lonchocarpus sp. és Therphrosia sp.),
- vizes kivonat Nicotiana tabacumból (levéltetvek ellen szubtrópusi gyümölcsfákon és trópusokon, a vegetációs időszak kezdetén (ha 2002. március 31-ig alkalmazták),
- növényi olajok, ilyen például a menta-, fenyő-, kömény-, repceolaj,
- paraffinolaj,
- ásványolajok (csak szőlő- és gyümölcskultúrákban),
- káliszappan oldatok,
- kalcium poliszulfid,

- zselatin,
- kvarcliszt,
- piretroidok (csak deltamethrin vagy lambda-cihalotrin csapdában, speciális csalogató anyagokkal, *Ceratitis capitata* és *Batrocera* ellen),
- diammónium foszfát (csak attraktánsként csapdában),
- metaldehid (csigák ellen csapdában a magasabb rendű állatokat riasztó anyaggal együtt, 2006. március 31-ig használható fel),
- vas (III) ortofoszfát (csigák ellen talajfelszínre szórva növénykultúrában).

4. Szabványok a gyümölcs-, szőlő- és dísznövénytermesztésben:

- növényi viaszok és olajok,
- méhviasz,
- kovaföld, kőpor,
- mészkészítmények.

5. *Segédanyagok:*

- hatásnövelő anyagok, ilyenek például a fenyőgyanta-olajok, paraffinolajok,
- káliszappan,
- etilén (banánérleléshez),
- kalinit (banánérés gátlásához).

6. Az állattartó épületek és felszerelések élősködők, valamint kórokozók elleni védelme anyagai:

- az 1—5. pontokban felsorolt anyagok,
- a rágcsálók elleni készítmények (rodenticidek).

C)

Takarmány-alapanyagok

1. Növényi eredetű takarmány-alapanyagok

1.1. Gabonafélék, szemes termények, ezek termékei és melléktermékei

Ebbe a csoportba az alábbiak tartoznak:

szemes zab, zabdara, zabpelyhely, zabpelyva és zabkorpa; szemes árpa, árpaprotein és árpadara; szemes rizs, törtrizs, rizskorpa és rizscsíra-pogácsa; szemes köles; szemes roz, rozsdara, rozskorpa; szemes cirok; szemes búza, búzadara, búzakorpa, búzagluten és búzacsíra; szemes tönkölybúza; szemes tritikálé; szemes kukorica, kukoricakorpa, kukoricadara, csírapogácsa, kukoricaglutén; malátapor; sör-törköly.

1.2. Olajmagvak, olajos termések, ezek termékei és melléktermékei

Ebbe a csoportba az alábbiak tartoznak:

repce₁mag, repce₂pogácsa és repce₃hüvely; szójabab, pörkölt szójabab, szójabapogácsa, szójapehely, extrudált szója, szójahüvely; napraforgómag; napraforgópogácsa; gyapot-

mag és gyapotinag-pogácsa; lenmag, lenmagpogácsa, szé-
zámmag, szezám-mag-pogácsa; tökmag, tökmagpogácsa,
tarlórépamag, tarlórépamag-pogácsa; pálmamag, pálma-
mag-pogácsa, préseléssel nyert olivapép.

1.3. Hüvelyes pillangós növények magvai, ezek termékei és melléktermékei

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

csicseriborsómag; cicorlencsemag; szegletes-lednek-
mag; borsómag; borsódara és borsóhéj; bab héja és darája;
lóbabtermés, a bükkönyfélék magjai és édes csillagfürt-
mag.

1.4. Gumós növények, ezek termékei és melléktermékei

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

nedves répaszelet, szárított répaszelet, takarmányrépa; leveles répafej; édesburgonya; csicsóka, maniókagyökér, burgonyapép (burgonyakeményítő kinyerésének mellékterméke), burgonyafehérje és tápióka.

1.5. Egyéb magvak és termések, ezek termékei és melléktermékei

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

szentjánoskenyér-hüvely, citrusfélék pépje, almavélő, paradicsompép és szőlőpép.

1.6. Szálastakarmányok és tömegtakarmányok

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

lucerna, lucernaliszt, lóhere, lóhereliszt, zöld szálatakarmányok, szálatakarmányok keverékei, széna, sziazsok-szenázsok, gabonafélék szalmája, és takarmányozásra termesztett gyökérzöltségek, tökfélék, káposztafélék és egyéb tömegtakarmány növények.

1.7. Egyéb növényi termékek és melléktermékek az alábbiak:

melasz (az összetett takarmányok kötőanyagaként), algaliszt (amelyet szárított alga összezúzásával és a jódtartalom csökkentése miatti átmosásával nyernek), növényi porok és kivonatok, növényi fehérjekivonatok (kizárólag fiatal állatoknak adható), fűszerek és gyógynövények.

2. Állati eredetű takarmány-alapanyagok

2.1. Tej és tejtermékek:

nyers tej, tejpör, főlözött tej, főlözött tejpör, fró, frópör, tejsavó, tejsavópör, alacsony cukortartalmú tejsavópör, fizikai eljárással kinyert tejsavófehérje-pör, kazeinpor és laktózpor.

2.2. Hal vagy egyéb tengeri állat, ezek termékei és melléktermékei:

hal, nem-finomított halolaj és tőkehalmáj-olaj, tengeri puhatestűekből és rákokból enzimes eljárással nyert, oldható vagy oldhatatlan autolizátumok, hidrolizátumok, illetve proteolizátumok (kizárólag fiatal állatoknak adható), továbbá halliszt.

3. Ásványi eredetű takarmány-alapanyagok

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak
Nátrium:

- finomítatlan tengeri só
- durva kőszó
- nátrium-szulfát
- nátrium-karbonát
- nátrium-bikarbonát
- nátrium-klorid

Kalcium:

- algamész és márga
- tengeri állatok mészváza (beleértve a szépiacsontot is)
- kalcium-karbonát
- kalcium-laktát
- kalcium-glükonát

Foszfor:

- csontból származó dikalcium-foszfát csapadék
- fluortalanított dikalcium-foszfát
- fluortalanított mono-kalcium-foszfát

Magnézium:

- vízmentes magnézium
- magnézium-szulfát
- magnézium-klorid
- magnézium karbonát

Kén:

- nátrium-szulfát.

D)

*Takarmány-adalékanyagok, a takarmány-előállítás
segédanyagai*

1. Takarmány-adalékanyagok

1.1. Nyomelemek

E 1 Vas:

- vas (II)-karbonát
- vas (II)-szulfát monohidrát
- vas (III)-oxid

E 2 Jód:

- vízmentes kalcium-jodát
- kalcium-jodát hexahidrát
- kalium-jodid

E 3 Kobalt:

- kobalt (II)-szulfát, monohidrát vagy heptahidrát
- bázikus kobalt-karbonát monohidrát

E 4 Réz:

- réz (II) oxid
- bázikus réz (II)-karbonát monohidrát
- réz (II)-szulfát pentahidrát

E 5 Mangán:

- mangán (II)-karbonát
- mangán (II)-oxid és mangán (IV)-oxid
- mangán (II)-szulfát, mono-, illetve tetrahydrát

E 6 Cink:

- cink-karbonát
- cink-oxid
- cink-szulfát mono-, illetve heptahidrát

E 7 Molibdén:

- ammónium-molibdát
- nátrium-molibdát

E 8 Szelén:

- nátrium-szelenát
- nátrium-szelenit.

1.2. Vitaminok, provitaminok és azonos hatású, kémiai-
lag egyértelműen azonosítható vegyületek

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

— lehetőleg a takarmányokban természetesen jelen-
lévő nyersanyagokból származók, vagy

— a természetazonos szintetikus vitaminok (kizárólag
az együregű gyomrú állatok számára adhatók).

1.3. Enzimek:

— a takarmányozási célra engedélyezett enzimek és
ezek készítményei.

1.4. Mikroorganizmusok

Ebbe a kategóriába az alábbiak tartoznak:

— a takarmányozási célra engedélyezett mikroorganiz-
musok és ezek készítményei.

1.5. Konzerváló anyagok:

- E 236 hangyasav — csak a silóhoz engedélyezett
- E 260 ecetsav — csak a silóhoz engedélyezett
- E 270 tejsav — csak a silóhoz engedélyezett
- E 280 propionsav — csak a silóhoz engedélyezett.

1.6. Kötőanyagok, tapadásgátló anyagok és koaguláló
szerek:

- E 551b szilikagél
- E 551c kovaföld
- E 553 szepiolit
- E 558 bentonit
- E 559 kaolinit
- E 561 vermikulit
- E 599 perlit.

2. A takarmány-előállítás segédanyagai

A silótakarmány-készítés segédanyagai a következők:
tengeri só, durva kőszó, enzimek, élesztők, tejsavó, cukor,
cukorrépapép, gabonafélék lisztje, melasz, tejsav-, ecetsav,
hangyasav- és propionsavtermelő baktériumok.

Ha az időjárási körülmények nem teszik lehetővé a siló-
zott takarmány megfelelő fermentációját, az ellenőrző
szervezet engedélyezheti tejsav, hangyasav, propionsav
vagy ecetsav felhasználását a silókészítésben.

E)

Az állattartó épületek és berendezéseik (például felszerelések és eszközök) tisztítására és fertőtlenítésére engedélyezett anyagok

Ebbe a kategóriába az alábbi anyagok tartoznak:

- kálium- és nátriumszappan,
- víz és gőz,
- mész,
- égetett mész,
- mésztej,
- nátrium-hipoklorid (mint folyékony fehérítőszer),
- nátrium-hidroxid,
- kálium-hidroxid,
- hidrogén-peroxid,
- természetes növényi kivonatok,
- citromsav, perecetsav, hangyasav, tejsav, oxálsav és ecetsav,
- alkohol,
- salétromsav (fejőeszközhöz),
- foszforsav (fejőeszközhöz),
- formaldehid,
- fejőberendezések és tőgy tisztításához, fertőtlenítéséhez használatos készítmények,
- nátrium-karbonát.”

3. számú melléklet

a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

„3. számú melléklet

a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelethez²

A feldolgozásnál alkalmazható egyes nem mezőgazdasági eredetű anyagok (adalékanyagok és technológiai segédanyagok), vagy nem ökológiai termelésből származó mezőgazdasági eredetű anyagok és felhasználásuk feltételei

E melléklet alkalmazásában:

1. *Alkotórészek (összetevők):* olyan anyagok, amelyeket az 1. § f) pontja határoz meg.
2. *Mezőgazdasági eredetű alkotórészek:*
 - a) mezőgazdasági termékek vagy azokból mosással, tisztítással, hő-, illetve mechanikai kezeléssel, illetve fizikai eljárással történő nedvességtartalom-csökkentéssel előállított termék (nyers élelmiszerek),

b) az a) bekezdésben foglaltak szerinti termékekből származó, az élelmiszer-feldolgozásban használt egyéb folyamatokkal előállított termékek, kivéve, ha ezek az anyagok az 5. vagy 7. pont szerint élelmiszer-adalékanyagoknak vagy aromaanyagoknak minősülnek (feldolgozott élelmiszerek).

3. *Nem mezőgazdasági eredetű alkotórészek:* az olyan, nem jellegzetesen mezőgazdasági termelésből származó alkotórészek, amelyek az alábbi kategóriák valamelyikéhez tartoznak:

- 3.1. Élelmiszer-adalékanyagok, beleértve azok hordozót is, az 5. és 6. pontban meghatározottak szerint.
- 3.2. Aromaanyagok a 7. pont meghatározása szerint.
- 3.3. Víz és só.
- 3.4. Mikroorganizmusokat tartalmazó készítmények.
- 3.5. Ásványi anyagok (beleértve a mikroelemeket is) és vitaminok.

4. *Technológiai segédanyagok:* olyan anyagok, amelyeket a hatályos élelmiszerjog szabályoz, és e melléklet B) részében felsorolásra kerültek.

5. *Élelmiszer-adalékanyagok:* olyan anyagok, amelyeket a hatályos élelmiszerjog szabályoz és e melléklet A) 1. részében felsorolásra kerültek.

6. *Hordozóanyagok, beleértve a hordozó oldószereket is:* olyan önálló technológiai hatással nem rendelkező anyagok, amelyeket az élelmiszer-adalékanyagok oldására, hígítására, szétesztelésére vagy egyéb fizikai módosítására használnak, hogy megkönnyítsék azok kezelését, alkalmazását vagy használatát anélkül, hogy technológiai funkcióikat megváltoztatnák.

7. *Aromaanyagok:* olyan anyagok és kivonatok, amelyeket a hatályos élelmiszerjog szabályoz, e melléklet A) 2. részében foglaltak figyelembevételével.

8. Az ökológiai termékek feldolgozása során, beleértve e melléklet A), C) részében felsorolt alkotó részeket és a B) rész szerinti technológiai segédanyagokat olyan eljárásokat (például füstölést) lehet alkalmazni, amelyeket a hatályos élelmiszerjog engedélyez.

Általános követelmények

E melléklet A), B) és C) részei azokat az alkotórészeket és technológiai segédanyagokat sorolják fel, amelyek a 7. § (2) bekezdése szerinti több összetevőből álló, feldolgozott ökológiai élelmiszerek előállításához használhatók fel, a borok kivételével.

Az A) és C) részben felsorolt alkotórészek és a B) részben felsorolt technológiai segédanyagok bármelyike csak a hatályos élelmiszerjog vonatkozó előírása, illetve engedélyezése szerint alkalmazható.

² Az anyagok e melléklet szerinti felsorolása nem mentesít a külön jogszabályokban foglalt előírások (például engedély) alól.

A)

*A megengedhető nem mezőgazdasági eredetű
alkotórészek jegyzéke
[a 7. § (2) bekezdésének b) pontja szerint]*

A.1. Élelmiszer-adalékanyagok és azok hordozói

Megnevezés	Speciális alkalmazási feltételek
E 170 kalcium-karbonátok	a színezés kivételével minden célra
E 270 tejsav	
E 290 szén-dioxid	
E 296 almasav	
E 300 aszkorbinsav	
E 306 természetes tokoferol	antioxidánsként zsírokban és olajokban
E 322 lecitinek	
E 330 citromsav	
E 333 kalcium-citrát	
E 334 borkősav (L/+/-)	
E 335 nátrium-tartarát	
E 336 kálium-tartarát	
E 341 (i) monokalcium-foszfát	kelesztő anyag önkelesztő lisztben
E 400 alginsav	
E 401 nátrium-alginát	
E 402 kálium-alginát	
E 406 agar	
E 407 karragén	
E 410 szentjánoskenyér liszt	
E 412 guar gumi	
E 413 tragantmészga	
E 414 gumiarábikum	
E 415 xantán-gumi	
E 416 karaya-gumi	
E 422 glicerín	növényi kivonatok
E 440 pektin	
E 500 nátrium-karbonátok	
E 501 kálium-karbonátok	
E 503 ammónium-karbonát	
E 504 magnézium-karbonátok	
E 516 kalcium-szulfát	hordozóanyag
E 524 nátrium-hidroxid	felületi kezelésre
E 551 szilícium-dioxid	gyógy- és fűszernövények elválasztása
E 938 argon	
E 941 nitrogén	
E 948 oxigén	

*A.2. A hatályos élelmiszerjogban foglalt követelményeket
kielégítő természetes aromaanyagok és aromakészítmények*

A.3. Víz és só

Ivóvíz

Só, étkezési minőség alapvetően nátrium-klorid vagy kálium-klorid komponensekkel, amely általánosan használt az élelmiszer-feldolgozásnál.

A.4. Mikroorganizmus készítmények

Az élelmiszer-feldolgozásnál hagyományosan használt bármilyen mikroorganizmus készítmény, kivéve azokat, amelyek genetikailag módosított szervezeteket, illetve azok közreműködésével előállított anyagokat tartalmaznak.

A.5. Ásványi anyagok (beleértve a mikroelemeket is) és vitaminok

A megengedett értékhatáron belül, csak a szükséges mértékig használhatók.

B)

*A megengedhető technológiai segédanyagok
és egyéb anyagok jegyzéke
[a 7. § (2) bekezdésének b) pontja szerint]*

B.1. A megengedhető technológiai segédanyagok, amelyek valamennyi élelmiszer előállítása során használhatók

Megnevezés	Speciális alkalmazási feltételek
víz	
kalcium-klorid	koaguláló szer
kalcium-karbonát	
kalcium-hidroxid	
kalcium-szulfát	koaguláló szer
magnézium-klorid	koaguláló szer
kálium-karbonát	szőlőszárításhoz
nátrium-karbonát	cukorgyártás
nátrium-hidroxid	cukorgyártás, repceolaj-előállítás,
citromsav	növényolaj-előállítás és keményítő hidrolízis
kénsav	cukorgyártás
izopropanol (propán-2-ol)	a cukorgyártás során kristályosításra (2006. december 31-ig használhatók fel)
szén-dioxid	
nitrogén	
etanol	oldószer
csersav	szűrési segédanyag
tojásfehérje albumin	
kazein	
zselatin	
vizahólyag	
növényi olajok	zsírozó formakiválasztó vagy habzásgátló
szilikagél vagy koloid oldata	
aktív szén	
talkum	
bentonit	
kaolin	
kovaföld	
perlit	
mogyoróhéj	
rizsliszt	
méhviasz	formakiválasztó szer
karnauba viasz	formakiválasztó szer

B.1. B. A megengedhető technológiai segédanyagok, melyek állati termékek előállítása során is használhatók

Az elismert ellenőrző szervezet szabályzatában köteles előírni az alkalmazható listát a nemzetközi és az Európai Unió tagállamainak gyakorlatával összhangban.

Megnevezés	Speciális alkalmazási feltételek
citromsav	koaguláns
nátrium-hidroxid	pH szabályozás rikotta gyártásnál
ecetsav	sós fürdő szabályozás
tejsav	koaguláns, sós fürdő szabályozás, pH szabályozás
erjesztett tejsavó koncentrátum	koaguláns, sós fürdő szabályozás

B.2. Mikroorganizmus és enzim készítmények

Technológiai segédanyagként általában használt bármilyen mikroorganizmus vagy enzimmészítmény, kivéve a géntechnológiával módosított mikroorganizmusokat és azok közreműködésével előállított enzimmészítményeket.

C)

A megengedhető nem ökológiai termelésből származó, mezőgazdasági eredetű alkotórészek jegyzéke [a 7. § (2) bekezdésének c) pontja szerint]

C.1. Feldolgozatlan növényi termékek, valamint azokból e melléklet 2. a) pontjában meghatározottak szerint előállított termékek

C.1.1. Ehető gyümölcsök, csonthéjasok és magvak

maracuja	(Passiflora edulis)
kóladió	(Cola acuminata)
makktermés	(Quercus spp.)
szárított málnapor	(Rubus idaeus)
szárított piros ribiszkepor	(Ribes rubrum)
köszméte	(Ribes uva-crispa)

C.1.2. Ehető fűszerek, gyógynövények

bors (perui)	(Schinus molle)
kínai gyömbér	(Alpina officinarum)
sáfrányos szeklice virág	(Carthamus tinctorius)
mocsári zsázsa	(Nasturtium officinale)
tormamag	(Armoracia rusticana)

C.1.3. Vegyes

alga, beleértve a tengeri moszatot is

C.2. E melléklet 2. b) pontjában meghatározottak szerint előállított feldolgozott növényi termékek

C.2.1. Zsírok és olajok, finomítva vagy anélkül, amelyeket kémiaiilag nem módosítottak, ha nem az alábbi növényekből származnak:

kakaó	(Theobroma cacao)
kókusz	(Cocos nucifera)
olíva	(Olea europaea)
napraforgó	(Helianthus annuus)
olajpálma	(Elaeis guineensis)
repce	(Brassica napus, rapa)
sáfrányos szeklice	(Carthamus tinctorius)
szezám	(Sesamum indicum)
szója	(Glycine max)

C.2.2. Cukrok, keményítő és más egyéb — gabonafélékből és gumós növényekből — származó termékek:

répacukor (2003. április 1-ig)
keményítő (rizsből, vagy kémiaiilag nem módosított vagy kukoricából)
rizspapír
kelesztő nélküli kenyérlap (pászka)
fruktóz

C.2.3. Vegyes

borsó fehérje (Pisum spp.)
rum, csak cukornádszirupból
cseresznye, amit csak gyümölcsből és e melléklet A.2. pontja szerinti színezőanyagokkal kezeltek

C.3. Állati termékek

zselatin
ehető, vízben élő szervezetek, melyek nem vízkultúrából erednek
tejsavópor (herasuola)
állati bél (2004. április 1-jéig).’’

4. számú melléklet

a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

„4. számú melléklet

a 2/2002. (I. 18) FVM—KöM együttes rendelethez

Az elismert ellenőrző szervezetek alapvető feladatai és intézkedései

A) 1.

Mezőgazdasági üzemekben termelt vagy begyűjtött növények és növényi termékek

1. A termelés olyan egységben folytatható, ahol a táblák, valamint a tárolóhelyek világosan elválaszthatók más — nem a rendelet előírásai szerinti termelést folytató — termelőegységtől. A feldolgozó és csomagolóhelyek részét

képezhetik ennek az egységnek, ha tevékenységük az itt előállított mezőgazdasági termékek feldolgozására és csomagolására korlátozódik.

2. A rendszeres ellenőrzési intézkedések megkezdésekor a termelőnek és az ellenőrző szervezetnek a következőket kell írásban rögzítenie:

— a termelőegység teljes leírását, amely tartalmazza a termőterületeket, a tárolóhelyeket, a szabadföldi táblákat, a begyűjtésre alkalmas területeket, valamint azokat a helyeket, ahol feldolgozó, csomagoló műveleteket végeznek,

— a termelőnek a termelőegység szintjén hozott valamennyi gyakorlati intézkedését, amellyel a rendelet előírásainak teljesítését kívánja biztosítani,

— vadon termő növények esetében az 1. számú melléklet A) 4. pontjában foglalt alapkövetelmények teljesítését és annak igazolását,

— a táblákon, a begyűjtési területeken azon anyagok, illetve szerek alkalmazásának legutolsó időpontját, amelyek használata nem egyeztethető össze a 2. számú mellékletben foglaltakkal,

— a termelő nyilatkozatát arról, hogy a jogszabályok előírásai szerint folytatja tevékenységét, és amennyiben ezen előírásokat megsértene, az ellenőrző szervezet az R. 11. § (2) bekezdésének b)–e) pontjában foglaltak szerint intézkedik.

Ezt a leírást, a tett intézkedéseket, valamint e rendelet előírásaitól való eltéréseket, a hiányosságokat az ellenőrzési jelentésnek (jegyzőkönyvnek) tartalmaznia kell. A jelentést a termelőegység felelős képviselője aláírásával jóváhagyja, és megteszi a szükséges intézkedéseket az eltérések, illetve hiányosságok kijavítására. Ha valamilyen változás történik a gazdaság működésében, a termelőegység felelős képviselője köteles haladéktalanul értesíteni az ellenőrző szervezetet.

3. A termelő évente — az ellenőrző szervezet által megjelölt határidőig — táblánkénti bontásban köteles bejelenteni a termelési tervét.

4. Minden írott dokumentációt, bizonylatot meg kell őrizni, amely lehetővé teszi az ellenőrző szervezet számára, hogy ellenőrzéskor a helyszínen nyomon kövesse a vásárolt nyersanyagok eredetét, jellegét és mennyiségét, valamint az ilyen anyagok felhasználását. Ezen kívül meg kell őrizni az eladott mezőgazdasági termékek jellegével, mennyiségével és az áruküldemény címettségével kapcsolatos valamennyi írott dokumentumot és bizonylatot.

Ha a termelőegység maga dolgozza fel saját mezőgazdasági terményeit, a számlának tartalmaznia kell e melléklet B) 2. részében leírt információkat. A közvetlenül a gazdaságból értékesített mennyiségekről napi nyilvántartást kell vezetni.

5. A termelőegységben tilos olyan anyagot tárolni, amely nem felel meg a 2. §-ban foglalt előírásoknak.

6. Az ellenőrző szervezet — a rendkívüli ellenőrzések kivételével — köteles a helyszínen a termelőegység valamennyi létesítményét évente legalább egyszer, átállás alatt lévő egység valamennyi létesítményét pedig évente legalább kétszer teljes körűen ellenőrizni.

Az ellenőrző szervezet e rendelet alapján nem engedélyezett anyagok, termékek és eljárások vizsgálatára mintát vehet. Amennyiben azonban felmerül a gyanú, hogy nem engedélyezett terméket használtak fel, a mintavétel kötelező. Az ellenőrzési jegyzőkönyvet minden látogatás után el kell készíteni, ezt az egységért felelős képviselő ellenjegyzi, és 5 évig megőrzi.

7. A termelő az ellenőrző szervezet számára köteles bemutatni a szabadföldi táblákat, a termelő- és tárolóhelyeket, valamint a vásárolt anyagok számláit és minden vonatkozó igazoló dokumentumot. A termelő az ellenőrző szervezetet az ellenőrzés céljából szükséges minden felvilágosítással köteles ellátni, továbbá naplószerűen rögzíteni a végzett műveleteket és a felhasznált anyagokat.

8. A rendelet előírásainak megfelelő termékeket tárolni, és más egységekbe átszállítani — beleértve a nagykereskedőket és a kiskereskedelmi üzleteket is — csak a tartalmának keveredését megakadályozó, megfelelő kiszerezésben és zárt csomagolási egységben lehet úgy, hogy a lezárás megsérülése nélkül ne lehessen a csomagolás tartalmát megváltoztatni. Ebben az esetben a terméket a következőkkel kell ellátni:

a) a termeléséért vagy feldolgozásáért felelős személy nevének és címének feltüntetésével; ahol a termék eladója ettől eltérő személy, olyan nyilatkozat is szükséges, amely alapján a tétel elfogadható, és az ellenőrző szervezet képes egyértelműen azonosítani a termék előállításáért felelős személyt,

b) a termék megnevezésével, beleértve az ökológiai gazdálkodóra hivatkozást.

8.1. A csomagolási egység lezárása azonban nem szükséges, ha a szállítás olyan termelő és más közreműködő személy között történik, aki ugyanazon ellenőrző szervezet ellenőrzési körébe tartozik, ezen kívül a terméket olyan kísérő okmánnyal továbbítják, amely ennek tényét igazolja.

9. Ha egy termelő ugyanazon területen több, nemcsak e rendeletnek megfelelő termelőegységet üzemeltet, a rendelet hatálya alá nem tartozó termékeket, termelőegység területeit és a felhasználásra szánt anyagok (műtrágya, növényvédő szer, vetőmag) raktárait is ellenőrizni kell. Az 1. pontban meghatározott egységben termesztett növényekkel azonos fajtájúak, vagy tőlük nehezen megkülön-

bőztethetők, ezekben az egységekben nem termesztethetők. Ettől eltérést az ellenőrző szervezet megengedhet

a) évelő növénykultúrák (gyümölcs-, szőlő- és komló-termesztés) esetében, feltéve, ha az alábbi feltételeket teljesítik:

aa) a termelést az átállási tervbe illetetten, annak részeként folytatják, amelyre a termelő kötelezettséget vállal és gondoskodik arról, hogy az ökológiai termelésre átállást megkezdje a lehető legrövidebb időn belül, amely legfeljebb öt év lehet,

ab) megfelelő intézkedésekkel biztosítják a különböző egységek területéről származó termékek későbbi keveredésének megakadályozását,

ac) az ellenőrző szervezetet értesítik az érintett termékek betakarításáról legalább 48 órával a munka megkezdése előtt,

ad) a betakarítási munka befejezését követően közvetlenül a termelő tájékoztatja az ellenőrző szervezetet az adott egységben betakarított termés pontos mennyiségéről és a más területéről származó terméktől megkülönböztető ismérvekről (minőség, szín, átlagos tömeg stb.), valamint a termékek elkülönítésére tett intézkedésekről,

ae) az átállásra vonatkozó tervet, valamint az aa)—ab) pontokban előírt intézkedések tervezetét az ellenőrző szervezet jóváhagyta. A jóváhagyást azonban az átállási időszak beindulását követően évente meg kell erősíteni;

b) a minisztérium által jóváhagyott mezőgazdasági kutatási tevékenység esetében, ha megfelelnek az ab), ac) és ad) pontokban foglalt előírásoknak;

c) vetőmag, vegetatív szaporító anyagok és facsemeték termelése esetében, ha megfelelnek az ab), ac) és ad) pontokban foglalt előírásoknak;

d) kizárólag legeltetésre használt rét, legelő esetében.

10. Ha a termelő ellenőrző szervezetet kíván változtatni, azt csak az adott év december 31-ével teheti meg az átállási idő beiktatása nélkül, feltéve, ha a korábbi ellenőrző szervezet tételesen igazolja (a táblák, státusz megjelölésével) az addigi általa ellenőrzött tevékenységet.

A) 2.

Állattenyésztésből származó állatok és állati termékek

1. A termelés olyan egységben folytatható, amely világosan elválasztható más — nem a rendelet előírásai szerinti termelést folytató — termelő egységtől. A feldolgozó és csomagolóhelyek részét képezhetik ennek az egységnek, amennyiben tevékenységük az itt előállított mezőgazdasági termékek feldolgozására és csomagolására korlátozódik.

Az állattartó egység első ellenőrzésekor a termelőnek és az ellenőrző szervezetnek a következőket kell írásban rögzíteni:

a) az állattartó épületek, legelők, karámok és szabadtéri kifutók, valamint a gazdaságban tartott állatok, állati termékek, nyersanyagok és egyéb alapanyagok tárolására,

csomagolására és feldolgozására szolgáló helyiségek teljes leírását,

b) az istállótrágya tárolására szolgáló létesítmények teljes leírását,

c) az istállótrágya kiszórási tervét az ellenőrző szervezettel vagy ellenőrző hatósággal egyeztetve, továbbá a növénytermelésbe vont földterületek teljes leírását,

d) szükség szerint a trágya kihelyezésére más gazdasággal kötött szerződés ismertetését,

e) az ökológiai állattartóegység gazdálkodási tervét (például a takarmányozással, szaporítással, egészségüggyel stb. kapcsolatos tevékenységet),

f) minden olyan gyakorlati intézkedést, amelyet annak céljából tesznek, hogy az állattartó gazdaság biztosítsa a rendeletnek való megfelelést,

g) a termelő nyilatkozatát arról, hogy a jogszabályok előírásai szerint folytatja tevékenységét, és amennyiben ezen előírásokat megsértene, az ellenőrző szervezet az R. 11. § (2) bekezdésének b)—e) pontjában foglaltak szerint intézkedik. Az a)—g) pontokban foglalt leírást és intézkedéseket, valamint e rendelet előírásaitól való eltéréseket és a hiányosságokat vizsgálati jegyzőkönyvben kell rögzíteni, amit a termelőegység felelős képviselőjének is alá kell írni, és meg kell tennie a szükséges lépéseket az eltérések és hiányosságok kijavítására.

Amennyiben változás történik a gazdaság működésében, a termelőegység felelős képviselője köteles az ellenőrző szervezetet arról haladéktalanul értesíteni.

2. Az állatok és állati termékek ellenőrzésére az A) 1. rész 1. és 4—8. pontjában előírt általános követelmények érvényesek az alábbi eltéréssel. Az allopátiás állatgyógyászati készítmények és antibiotikumok tárolása kivételesen megengedhető, ha az 1. számú melléklet szerinti készítmény használatát állatorvos írja elő, továbbá ha azt ellenőrzött és zárt helyen tárolják. A felhasználásról naprakész nyilvántartást kell vezetni.

3. Az állatokat folyamatosan, az egyes fajokra alkalmazott technikákkal és módon azonosítani kell, nagytestű emlősöket egyedileg, baromfit vagy kistestű emlősöket pedig egyedileg vagy csoportosan.

4. Az állatokról a nyilvántartásokat regiszter formájában kell összeállítani és bármikor az ellenőrző szervezet vagy hatóság rendelkezésére kell bocsátani. A nyilvántartásnak tartalmazni kell az adott állatcsoport (például csorda, nyáj) tartási rendszerének teljes leírását, továbbá az alábbi adatokat:

— a beszállított állatok esetében fajonkénti csoportosításban az állat eredetét és érkezési dátumát, az átállási idejét, azonosító jelét és állatorvosi nyilvántartását;

— a gazdaságból kiszállításra kerülő állatok esetében fajonkénti csoportosításban: az állat életkorát, számát, vágás esetén testének tömegét, azonosító jelét, továbbá a célállomás megnevezését;

- az elhullások adatait (dátum, diagnózis);
- a takarmányozás módját: típusát, beleértve a takarmánykiegészítőket és az adagok különböző összetevőinek arányait, a legelőre hajtás időszakait, ahol korlátozás van érvényben;
- a betegség megelőzése és a kezelés, valamint az állatorvosi ellátás adatait: a kezelés dátumát, a diagnózist, a kezelésre használt termék típusát, a kezelés módszerét és az állatorvos kezelési előírásait, beleértve az ok megjelölését és azokat az élelmezés-egészségügyi várakozási időket, amelyek az állati termékek értékesítése előtt érvényesek.

5. Ha a termelő ugyanazon területen több, nemcsak e rendeletnek megfelelő állattartó egységet üzemeltet, a rendelet hatálya alá nem tartozó egységeket is vizsgálni kell az élőállatok és állati termékek esetében, továbbá az állatok kezelésére, nyilvántartására, az alkalmazott eszközök, anyagok tárolására vonatkozó előírások ellenőrzése céljából.

Ettől való eltérést az ellenőrző szervezet megengedhet a minisztérium által jóváhagyott mezőgazdasági kutatást végző termelők esetében, feltéve, ha az alábbi feltételeket teljesítik:

- az ellenőrző szervezettel egyeztetett megfelelő intézkedésekkel biztosítják a különböző egységekből származó állatok, állati eredetű termékek, istállótrágya és takarmány állandó elkülönítését,
- a termelő előzetesen tájékoztatja az ellenőrző szervezetet az állatok vagy állati eredetű termékek elszállításáról vagy értékesítéséről, továbbá
- az adott egységben előállított termék pontos mennyiségéről és más egységből származó terméktől megkülönböztető ismérvekről, valamint a termékek elkülönítésére tett intézkedésekről.

6. Ha a termelő ellenőrző szervezetet kíván változtatni, azt csak az adott év december 31-ével teheti meg az átállási idő beiktatása nélkül, feltéve, ha a változás időpontjái a korábbi ellenőrző szervezet igazolja az ellenőrzése alatt végzett tevékenységét (táblák, állatok státusza megjelölésével stb.).

B)

Növényi és állati termékek és alapvetően növényi és állati eredetű élelmiszerek feldolgozó és csomagolóegységei

1. A rendszeres ellenőrzési intézkedések megkezdésekor a termelőnek és az ellenőrző szervezetnek a következőket kell rögzítenie:

- a) a termelőegység teljes leírását, amelyben ismertetik a mezőgazdasági termékek átvételénél, feldolgozásánál, csomagolásánál, címkézésénél és a feldolgozás előtti és utáni tárolásánál használt berendezéseket, valamint a szállítás folyamatát,

b) a termelőegység szintjén hozott valamennyi gyakorlati intézkedést, amellyel e rendelet előírásainak teljesítését kívánják biztosítani. Ezt a leírást és a tett intézkedéseket az egység felelős vezetője által jóváhagyott ellenőrzési jelentésnek (jegyzőkönyv) tartalmaznia kell. A jelentéshez csatolni kell az üzemeltető nyilatkozatát arról, hogy a műveleteket a jogszabályok előírásai szerint hajtja végre, és amennyiben ezen előírásokat megsértene, az ellenőrző szervezet az R. 11. § (2) bekezdésének b)–e) pontjában foglaltak szerint intézkedik.

Amennyiben változás történik a gazdaság működésében, a feldolgozóegység felelős képviselője köteles az ellenőrző szervezetet arról haladéktalanul értesíteni.

2. Minden írásos dokumentációt, bizonylatot, jelentést meg kell őrizni és ellenőrzéskor a helyszínen az ellenőrző szervezet rendelkezésére kell bocsátani, hogy nyomon követhesse a következőket:

- a termelőegységhez beszállított, a rendelet hatálya alá tartozó termékek megnevezését, eredetét, jellegét és mennyiségét;
- a termelőegységből kiszállított, a rendelet hatálya alá tartozó termékek megnevezését, jellegét, mennyiségét és címet;
- bármely egyéb felvilágosítást, amelyet az ellenőrző szervezet igényel az ellenőrzéséhez. Így például az egységhez beszállított és felhasznált anyagok, adalékanyagok, valamint technológiai segédanyagok eredetét, jellegét és mennyiségét, továbbá a feldolgozott termékek összetételét.

3. Ahol a rendelet hatálya alá nem tartozó termékeket is feldolgoznak, csomagolnak vagy tárolnak:

- a termelő egységen belül biztosítani kell a rendelet hatálya alá tartozó termékek térben vagy időben elkülönített tárolását a feldolgozás előtt és után is;
- a műveleteket folyamatosan kell végezni a teljes munkafolyamat befejezéséig, térben vagy időben elkülönítve a rendelet hatálya alá nem tartozó termékekkel végzett műveletektől;
- amennyiben a műveleteket időszakosan végzik, azokat előzetesen be kell jelenteni az ellenőrző szervezettel egyeztetett határidőig;

— minden szükséges intézkedést meg kell tenni, hogy biztosítsák a tételek azonosítását és elkerüljék az összekeveredést olyan termékekkel, amelyek előállítása nem a rendelet előírásainak megfelelően történt;

— a rendelet hatálya alá tartozó termékek feldolgozása előtt meg kell tisztítani a felhasználandó berendezéseket, hatékonyságukat felül kell vizsgálni, és erről feljegyzést kell készíteni.

4. Az ökológiai gazdálkodásból származó tejet, tojást és tojástermékeket a rendelet hatálya alá nem tartozó termékektől elkülönülten kell begyűjteni. Ettől eltérően az ellenőrző szervezet előzetes hozzájárulásával lehetséges az egyidejű begyűjtés is, feltéve, ha megfelelő intézkedéseket

tesznek a rendelet hatálya alá nem tartozó termékekkel való keveredés megelőzésére, valamint az ökológiai gazdálkodás szerinti termékek beazonosítására. A termelő a begyűjtés idejéről, helyéről és a termékek átvételének idejéről tájékoztatja az ellenőrző szervezetet.

5. Az ellenőrző szervezet köteles — a rendkívüli ellenőrzések kivételével — évente legalább egyszer a termelőegység valamennyi létesítményét teljes körűen a helyszínen ellenőrizni.

Az ellenőrző szervezet e rendelet alapján engedéllyel nem rendelkező anyagok és eljárások vizsgálatára mintát vehet.

Ha felmerül a gyanú, hogy nem engedélyezett terméket használtak fel, a mintavétel kötelező.

Minden ellenőrzésről jegyzőkönyvet kell készíteni, amit az ellenőrzött egységért felelős képviselő ellenjegyzí és őt évig megőrzi.

6. A termelő, illetve az általa megbízott személy köteles lehetővé tenni az ellenőrző szervezet részére a termelőegység vizsgálatát, valamint az írásos bizonylatokba és a vonatkozó dokumentumokba való betekintést. Az ellenőrző szervezetet minden olyan felvilágosítással el kell látni, amely az ellenőrzés céljából szükséges.

7. Amennyiben a termelőegység felelős képviselője tudja vagy gyanítja, hogy az általa előállított, feldolgozott, importált vagy más gazdasági egységből beszállított termékek nem teljesíti a rendelet előírásait, kezdeményezi az érintett termékről az ökológiai gazdálkodásra utaló jelölés eltávolítását vagy a termék elkülönítését és beazonosítható jelölését. Az üzem csak abban az esetben dolgozhatja fel, csomagolhatja vagy forgalmazhatja a terméket, ha tisztázódott, hogy az megfelel a rendeletben foglaltaknak, kivéve, ha nem ökológiai gazdálkodásra utaló jelöléssel hozzák forgalomba. Az ilyen kétséges esetekben a termelő haladéktalanul értesíti az ellenőrző szervezetet, amelyik előírhatja, hogy a terméket csak akkor hozhatják az ökológiai gazdálkodásra utaló jelöléssel forgalomba, ha az üzem által szolgáltatott vagy más forrásból származó információk alapján megbízonyosodott arról, hogy a gyanú alaptalan volt.

8. A rendelet előírásainak megfelelő termékeket tárolni, és más egységekbe átszállítani — beleértve nagykereskedőket vagy kiskereskedelmi üzleteket is — csak a tartalom keveredését megakadályozó, megfelelő kiszerelésben és zárt csomagolási egységben lehet, úgy, hogy a lezárás megsérülése nélkül ne lehessen a csomagolás tartalmát megváltoztatni. Ebben az esetben a terméket a következő jelöléssel kell ellátni:

a) a termeléséért vagy feldolgozásáért felelős személy nevének és címének feltüntetésével; ahol a termék eladója ettől eltérő személy, olyan nyilatkozat is szükséges, amely alapján a tétel elfogadható, és az ellenőrző szervezet képes egyértelműen azonosítani a termék előállításáért felelős személyt,

b) a termék megnevezésével, beleértve az ökológiai termelési módra hivatkozást.

A rendelet hatálya alá tartozó valamennyi termék beérkezésekor ellenőrizni kell a csomagolási egység lezárását, az A) 8.1. pontban előírtak betartását, valamint össze kell vetni a címke és az árukísérő bizonylatok adatait. Az ellenőrzések eredményét jegyzőkönyvben rögzíteni kell. Ha az ellenőrzés elvégzése után gyanú merül fel azzal kapcsolatban, hogy az érintett termék nem a rendeletben előírt ellenőrzési rendszerbe tartozik, csak akkor kezdhető meg a feldolgozás vagy csomagolás, ha tisztázódott az, hogy a termék megfelel a rendeletben foglaltaknak, kivéve, ha ökológiai gazdálkodásra utaló jelölés nélkül hozzák forgalomba.

C)

Az R. 13. §-a (3) bekezdése szerinti országokból származó növényi, illetve állati termékekből összeállított növényi termékek, állati termékek és élelmiszerek behozatala

1. A rendszeres ellenőrzési intézkedések megkezdésekor az importőrnek és az ellenőrző szervezetnek a következőket kell rögzítenie:

— az importáló megnevezését, telephelyeinek és az általa folytatott tevékenység átfogó leírását, pontosan jelezve a terméknek az ország területére történő beléptetését, ismertetve minden olyan létesítményt, amelyet az importőr a behozott áru raktározására használ fel. Ha az importőr egyéb tevékenységet is végez, például a mezőgazdasági termék feldolgozását, csomagolását, címkézését, valamint a feldolgozást megelőző és azt követő tárolását és szállítását, akkor alkalmazni kell a B) rész rendelkezéseit is;

— az importőrnek az egység szintjén hozott valamennyi gyakorlati intézkedését, amellyel a rendelet előírásainak teljesülését biztosítja. Ezt a leírást és a tett intézkedéseket az importőr által jóváhagyott ellenőrzési jelentésnek (jegyzőkönyvnek) tartalmaznia kell. A jelentésnek ezen kívül tartalmaznia kell az importőr alábbi kötelezettségvállalását:

- = úgy bonyolítja le tevékenységét, hogy az megfeleljen a rendelet előírásainak, és ha az előírásokat megsértene, az ellenőrző szervezet az R. 11. § (2) bekezdésének b)—e) pontjában foglaltak szerint intézkedik, továbbá
- = az ellenőrző szervezet számára biztosítja a bejárást az általa használt raktárakba, és elősegíti az ellenőrzést.

2. Ha változás történik a gazdaság működésében, az importőr felelős képviselője köteles arról haladéktalanul értesíteni az ellenőrző szervezetet.

3. Minden írásos dokumentációt, bizonylatot, jelentést meg kell őrizni és ellenőrzéskor a helyszínen az ellenőrző szervezet rendelkezésére bocsátani, hogy nyomon követ-

hesse a hivatkozott termék minden egyes tételénél a következőket:

— az adott tétel megnevezését, eredetét, jellegét mennyiségi mutatói alapján, és szükség szerint az ellenőrző szervezet igényei által meghatározott egyéb részleteket,

— az adott tétel természetének jellemzőit, rendeltetési helyét és szükség szerint az ellenőrző szervezet igényei által meghatározott egyéb részleteket.

4. Az importőr köteles értesíteni az ellenőrző szervezetet minden egyes behozott szállítmányról. Ennek keretében köteles a vevő nevét, címét és minden olyan részletes adatot is szolgáltatni, amelyet az ellenőrző szervezet részére előír, például a behozott ökológiai termékek ellenőrző bizonyítványainak másolatban történő igazolását.

5. Amennyiben az importőr tudja vagy gyanítja, hogy az általa importált termék nem teljesíti e rendelet előírásait, kezdeményezi az érintett termékről az ökológiai gazdálkodásra utaló jelölés eltávolítását, vagy a termék elkülönítését és beazonosítható megjelölését, továbbá haladéktalanul értesíti az ellenőrző szervezetet.

6. Ha a rendelet hatálya alá tartozó behozott termék olyan helyen kerül tárolásra, ahol más mezőgazdasági terméket vagy élelmiszert dolgoznak fel vagy raktároznak, akkor a következők szerint kell eljárni:

— a rendelet hatálya alá tartozó termékeket az egyéb mezőgazdasági termékektől, élelmiszerektől elkülönítve kell elhelyezni és tartani,

— minden intézkedéssel biztosítani kell a tételek azonosítását és az esetleges keveredésének megakadályozását olyan termékekkel, amelyet nem e rendeletnek megfelelően állítottak elő.

7. Az ellenőrző szervezet — a rendkívüli ellenőrzések kivételével — évente legalább egy esetben köteles teljes körű helyszíni ellenőrzést végezni az importáló cég telephelyeinek valamennyi létesítményében, és ahol indokolt azoknál a kiválasztott egyéb tároló létesítményeknél is, amelyeket az importáló cég használatba vesz.

Az ellenőrző szervezet köteles ellenőrizni a 3. pontban foglalt követelmények szerinti írásos dokumentációkat, valamint az 5. számú melléklet szerinti tanúsítványokat.

Az ellenőrző szervezet mintát vehet e rendelet alapján engedéllyel nem rendelkező anyagok és eljárások vizsgálatára. A hatóságilag el nem fogadott anyagok gyanúja esetén kötelező mintát vennie. Minden egyes ellenőrzési kiszárlásról vizsgálati jegyzőkönyvet kell készíteni, amit a vizsgált egységért felelős képviselő köteles aláírni.

8. Az importőr köteles vizsgálat céljából biztosítani az ellenőrző szervezet bejutását minden telephelyére, továbbá rendelkezésére bocsátani a kapcsolódó iratokat, kimutatásokat, különös tekintettel a behozatallal kapcsolatos bizonylatokra. Az importáló köteles ellenőrző szervezetet minden olyan információval ellátni, ami az ellenőrzés lefolytatásához szükséges.

9. A rendelet hatálya alá tartozó termékeket csak megfelelően csomagolva, a tartalom esetleges keveredését kizárva, az exportőr és az adott tétel — tanúsítvány szerinti — azonosítását szolgáló jelöléssel ellátva kell importálni.

A rendelet hatálya alá tartozó termékek esetében a feladó köteles ellenőrizni a csomagok és a konténerek lezárását és az egyes tételek azonosságát, hogy megfelelnek-e az 5. számú melléklet szerinti tanúsítványban vagy azzal egyenértékű bizonyítványokban foglaltaknak, valamint össze kell vetni a címke és az árukísérő bizonylatok adatai tartalmát. Az ellenőrzések eredményét jegyzőkönyvben rögzíteni kell. Ha az ellenőrzés során problémák merülnek fel a behozott termék eredetét illetően, vagyis azt nem a rendelet előírásainak megfelelő exportálótól hozták be, és nem elfogadott ellenőrző szervezet tanúsítja, akkor a terméket csak a kétségek tisztázása után lehetséges feldolgozni, csomagolni, kiszerezni és forgalomba hozni, kivéve, ha azt ökológiai gazdálkodásra utaló jelölés nélkül hozzák forgalomba.

10. A rendelet hatálya alá tartozó termékek tárolhatók, valamint egyéb helyekre, nagykereskedők részére és kiskereskedelmi egységekhez is kiszállíthatók, azzal a kikötéssel, hogy tárolásuk és szállításuk során megfelelően csomagoltak és a tartalmuk keveredésének meggátolása érdekében lezártak úgy, hogy a lezárás megsérülése nélkül ne lehessen a csomagolás tartalmát megváltoztatni. Ebben az esetben a terméket a következő jelöléssel kell ellátni:

a) a termék importálója nevével, címével, valamint olyan irányú közléssel, amelynek alapján az ellenőrző szervezet képes minden kétséget kizáróan azonosítani az importáló személyt,

b) a termék megnevezésével, beleértve az ökológiai gazdálkodásra hivatkozást.

D)

A rendelet hatálya alá tartozó termékek termelésében, feldolgozásában, illetve importjában részt vevő olyan egységek, amelyek az érintett műveletek részbeni vagy teljes elvégzésére harmadik féllel kötnek szerződést

A harmadik féllel kötött szerződésben foglalt műveletekre a termelőegység és tevékenysége teljes körű leírásának tartalmaznia kell:

— az alvállalkozók listáját az általuk elvégzett tevékenység leírásával;

— a termelőegység szintjén minden gyakorlati intézkedés dokumentálását, hogy a termelőegység által forgalomba hozott termék útja nyomon követhető legyen a szállítóhoz, vagy ha az nem azonos, az értékesítőhöz, az átvevőhöz, illetve a vásárlóhoz;

— a termelőegység kötelezettségvállalását arra, hogy gazdasági egységét az ellenőrző szervezet helyszíni ellenőrzésének aláveti.”

1. Issuing body or authority (name and address)	2. Council Regulation (EEC) No 2092/91 abd Commission Regulation (EC) No 1788/2001 Article 11(1) or Article 11(6)	
3. Serial number of the certificate of inspection	4. Reference No authorisation under Article 11(6)	
5. Exporter (name and address)	6. Inspection body or authority	
7. Producer of preparer of the product (name and address)	8. Country of dispatch	
	9. Country of designation	
10. First consignee in the Community (name and address)	11. Name and address of the importer	
12. Marks and numbers. Container No(s). Number and kind. Trade name of the product	13. CN codes	14. Declared quantity
15. Declaration of body or authority issuing the certificate referred to in box 1. This is to certify that this certificate has been issued on the basis of the checks required under Article 4(4) of Regulation (EC) No 1788/2001 and that the products designated above have been obtained in accordance with rules of production and inspection of the organic production method which are considered equivalent in accordance with the provisions of Regulation (EEC) No 2092/91. Date: Name and signature of authorised person Stamp of issuing authority or body		
16. Declaration of the competent authority of the Member State of the European Union who granted the authorisation or its designate. This is to certify that the products designated above have been authorised for marketing in the European Community in accordance with the procedure of Article 11(6) of Regulation (EEC) No 2092/91, under the authorisation number mentioned in box 4. Date: 17. Verification of the consignment by the relevant authority of the Member State. Member State: Import registration (type number date and office of the customs declaration): Date: Name and signature of authorised person Stamp of issuing authority or body		
18. Declaration of the first consignee This is to certify that the reception of the goods has been carried out in accordance with the provisions of Annex III, Section C, point 7, to Regulation (EEC) No 2092/91. Name of the company Date: Name and signature of authorised person''		

Notes

- Box 1: Authority or body or other designated authority or body as referred to in Article 4 (3) of Regulation (EC) No 1788/2001. This body also completes box 3 and 15.
- Box 2: This box indicates the EC Regulations which are relevant for the issue and use of this certificate; indicate with regard to Article 11 of Regulation (EEC) No 2092/91 the relevant provision: Article 11(1) or Article 11(6).
- Box 3: The serial number of the certificate given by the issuing body or authority in accordance with Article 4(4) of Regulation (EC) No 1788/2001.
- Box 4: The authorisation number in case of import under Article 11(6). This box is completed by the issuing body or, when the information is not yet available at the time the issuing body endorses box 15, by the importer.
- Box 5: Name and address of the exporter.
- Box 6: Inspection authority or body for monitoring compliance of the last operation (production, preparation, including packaging and labelling, as defined in Article 4 (2) and (3) of Regulation (EEC) No 2092/91 with the rules of the organic production methods in the third country of dispatch.
- Box 7: Operator who carried out the last operation (production, preparation, including packaging and labelling, as defined in Article 4 (2) and (3) of Regulation (EEC) No 2092/91 on the consignment in the third country mentioned in box 6.
- Box 9: Country of destination means the country of the first consignee in the Community.
- Box 10: Name and address of the first consignee of the consignment in the Community. The first consignee shall mean the natural or legal person where the consignment is delivered and where it will be handled for further preparation and/or marketing. The first consignee shall also complete box 18.
- Box 11: Name and address of the importer. The importer shall mean the natural or legal person within the European Community who presents the consignment for release for free circulation into the European Community, either on its own, or through a representative.
- Box 13: Combined Nomenclature Codes for the products concerned.
- Box 14: Declared quantity, expressed in appropriate units (kg, litre, etc).
- Box 15: Declaration of body or authority issuing the certificate. The signature and stamp must be in a colour different to that of the printing.
- Box 16: Only for imports under the procedure laid down in Article 11(6) of Regulation (EEC) No 2092/91. To be completed by the competent authority in the Member State which granted the authorisation, or by the delegated body or authority in case of delegation in accordance with Article 4 (8) of Regulation (EC) No 1788/2001. Not to be completed where the derogation of Article 4 (9) of Regulation (EC) No 1788/2001 applies.
- Box 17: Shall be completed by the relevant Member State's authority either at the verification of the consignment in accordance with Article 4 (1), or before the preparation or splitting operation in the circumstance referred to in Article 5 of Regulation (EC) No 1788/2001.
- Box 18: Shall be filled in by the first consignee at the reception of the products, when he has carried out the checks provided for in Annex III, section C, point 7, to Regulation (EEC) No 2092/91.

6. számú melléklet a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

„6. számú melléklet a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelethez

A hektáronként tartható állatlétszám faj és korcsoport szerint

Állatfajok és korcsoportok	Állatok megengedett legnagyobb létszáma a hektáronkénti 170 kg/év nitrogén hatóanyag egyenértéknek megfelelően (db/ha)
----------------------------	--

Lófélék — hat hónaposnál idősebb	2
Hízóborjú	5
Szarvasmarha — egy évesnél fiatalabb	5

Állatfajok és korcsoportok	Állatok megengedett legnagyobb létszáma a hektáronkénti 170 kg/év nitrogén hatóanyag egyenértéknek megfelelően (db/ha)
Szarvasmarha — egy- és kétéves kor közötti bika	3,3
Szarvasmarha — egy- és kétéves kor közötti üsző	3,3
Szarvasmarha — kétéves vagy annál idősebb bika	2
Tenyészüsző	2,5
Hízóüsző	2,5
Tejelő tehenek	2
Kiselejteztetett tejelő tehenek	2
Egyéb tehenek	2,5
Nőstény tenyésznnyulak	100
Juh	13,3
Kecske	13,3
Malac	74
Tenyészkoca	6,5
Hízósértés	14
Egyéb sertés	14
Húshasznú (Broiler) csirke	580
Tojóttyúk	230''

7. számú melléklet a 82/2002. (IX. 4.) FVM—KvVM együttes rendelethez

„7. számú melléklet a 2/2000. (I. 18.) FVM—KöM együttes rendelethez

**Az állattartó hely megengedhető legkisebb alapterülete,
és az elhelyezés jellemzői egyes állatfajok és termelési módok szerint**

1. Szarvasmarha-, ló-, sertés- és juhfélék

Állatfaj és csoport	Belső alapterület az állatok számára szükséges nettó alapterület		Kifutó alapterület (mozgást lehetővé tevő szabadtéri terület a legelő kivételével)
	minimális testtömeg (kg)	szükséges alapterület (m ² /darab)	szükséges alapterület (m ² /darab)
Tenyész és hízó szarvasmarha, valamint lófélék	100kg alatt	1,5	1,1
	100—200	2,5	1,9
	200—350	4,0	3
	350 kg fölött	5,0	3,7
		de legalább 1 m ² /100 kg	de legalább 0,75 m ² /100 kg
Tejelő tehenek		6	4,5
Tenyészbika		10	30

Állatfaj és csoport	Belső alapterület az állatok számára szükséges nettó alapterület		Kifutó alapterület (mozgást lehetővé tevő szabadtéri terület a legelő kivételével)
	minimális testtömeg (kg)	szükséges alapterület (m ² /darab)	szükséges alapterület (m ² /darab)
Juh és kecske	kifejlett egyed bárány, gida	1,5 0,35	2,5 0,5
Koca	40 naposnál fiatalabb malacokkal	7,5	2,5
Hízósértés	50 kg alatt 50—85 85—110	0,8 1,1 1,3	0,6 0,8 1,3
Malacok	40 naposnál idősebb, de 30 kg alatt	0,6	0,4
Tenyészsértések	koca kan	2,5 6,0	1,9 8,0

2. Baromfi

Állatfaj és csoport	Zárt alapterület az állatok számára szükséges álló nettó alapterület			Kifutó alapterület (mozgást lehetővé tevő szabadtéri terület a legelő kivételével) Az egyes rotációkban szükséges alapterület (m ² /egyed)
	megengedett egyedszám (db/m ²)	ülőrúd hossza (cm/egyed)	fészek	
Tojótyúkok	6	18	8 tojótyúk fészken- ként vagy közös fészek esetén 120 cm ² /egyed	4, ha a 170 kg N ható- anyag/hektár/év ha- tárértéket nem lépi túl
Húshasznú csirke (fix szálláson)	10 legfeljebb 21 kg testtömeg/m ²	20 (csak gyöngytyúk esetén)		4 broiler csirkénél és gyöngytyúknál 4,5 kacsánál 10 pulykánál 15 libánál Az összes fent említ- ett fajra 170 kg N hatóanyag/hektár/év határértéket nem lépi túl
Húshasznú csirke (mozgó ólakban)	16* a mozgó ólakban, de legfeljebb 30 kg testtömeg/m ²			2,5, ha a 170 kg N hatóanyag/hektár/év határértéket nem lépi túl”

* Csak az olyan mozgó ólak esetében, ahol az éjszaka nyitva maradó alapterület nem lépi túl a 150 m²-t.”

III. rész HATÁROZATOK

Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság 37/2002. (IX. 4.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítványok, bírói kezdeményezések és alkotmányjogi panasz tárgyában — dr. Kiss László és dr. Németh János alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint dr. Strausz János és dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva alkotmánybírók különvéleményével — meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 199. §-a alkotmányellenes, ezért azt a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 199. §-a alapján lefolytatott és jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát, amennyiben az elítélt még nem mentesült a hátrányos jogkövetkezmények alól.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 200. §-a alkotmányellenes, ezért azt a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

3. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény XIV. Fejezet II. Címe, valamint a 198. §-ban, a 201. §-ban és a 203. §-ban meghatározott bűncselekmények elkövetési magatartásánál a „fajtalanság”, illetve a „fajtalankodik” kifejezés használata, továbbá a 201. § (1) bekezdése és a 210/A. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 199. § és 200. § alcíme, valamint 209. §-a alkotmányellenességének megállapítására irányuló eljárást megszünteti.

5. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 201. § (1) bekezdés módosítására irányuló indítványokat visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

1. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) a XIV. Fejezet II. Címében, „A nemi erkölcs elleni bűncselekmények” között a „természet elleni fajtalanság” (199. §) és a „megrontás” (201. §) törvényi tényállásaiban, továbbá értelmező rendelkezések [210. § és 210/A. § (2) bekezdés] útján tilalmazza a beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot is, ha az a törvényben meghatározott életkorú azonos vagy különböző nemű személyek között létesül.

Természet elleni fajtalanságot követ el az a 18. életévét betöltött személy, aki beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot létesít vele azonos nemű, 14—18 év közötti életkorúval; ellenben nem követ el semmilyen bűncselekményt, ha a 14—18 éves személy tőle különböző nemű. Nem bűncselekmény továbbá, ha a 14—18 évesek egymással szexuális kapcsolatot létesítenek, akár azonos, akár különböző neműek.

A törvény megrontás címén tiltja, hogy a 14. életévét betöltött személy olyan személlyel közösüljön, akinek életkora 12—14 év. A 14—18 éves — büntetőjogilag már vétőképes — korosztály azonban nem követ el semmilyen bűncselekményt, ha a 12—14 év közötti korban lévő, akár azonos, akár különemű személlyel — annak beleegyezésével — fajtalankodik.

A fajtalanság a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremszétséért cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál [Btk. 210/A. § (2) bekezdés]. A közösülés fogalmát a törvény nem határozza meg, azonban az egységes és állandó jogalkalmazói és dogmatikai értelmezés szerint a büntető törvény szempontjából a közösülés csak a különböző nemű személyek közötti szexuális aktusként értelmezhető.

A Btk. azonos elkövetési magatartások és azonos büntetési tételek mellett, de külön tényállásban bünteti az erőszakos fajtalanságot. E bűncselekmény „szemérem elleni erőszak” (198. §), ha az elkövető és a sértett különböző nemű, és „természet elleni erőszakos fajtalanság” (200. §), ha az elkövető a sértettel azonos nemű. A két bűncselekmény alapesete között a törvényhozó annyiban különböztet, hogy a szemérem elleni erőszak csak magánindítványra, azaz a sértett kívánságára, míg a természet elleni erőszakos fajtalanság a sértett akaratától függetlenül büntetendő (Btk. 209. §).

2. A Btk. 199. §-ának alkotmányossági vizsgálata iránt több indítványozó, és — a folyamatban lévő eljárások felfüggesztése mellett — több bíróság fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványok egy része a büntető rendelkezéssel szoros összefüggésben érintette a Btk. 201. § (1) bekezdését, a 200. §-át, a 209. §-át, valamint a 210/A. § (2) bekezdését is, továbbá egy indítvány sérelmezte a Btk.-ban szereplő kifejezések („nemi erkölcs elleni”, „természet elleni”, „fajtalankodik”, „fajtalanság”) alkotmányosságát is. Az Alkotmánybíróság — a vizsgálandó kérdések tárgyi összefüggése miatt — az indítványokat egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

2.1. A több indítványozó részéről közösen benyújtott beadvány szerint a Btk. 199. §-a sérti a diszkriminációnak az Alkotmány 70/A. §-ából következő tilalmát. Álláspontjuk, hogy „a természet elleni fajtalanság bűncselekménnyé nyilvánítása beavatkozást jelent a magánélethez, valamint a magántitkokhoz való jogba, pontosabban ezek korlátozását eredményezi, mégpedig diszkriminatív módon, csak az állampolgárok egy csoportjára (szexuális kisebbségre) nézve”. Az indítványozók érveket sorakoztattak fel annak bizonyítására, hogy a magánélet legbensőbb körébe tartozó szexuális vonzalmak büntetőjogi tiltása az állam szükségtelen és aránytalan beavatkozása, ami nem is alkalmas az alapul szolgáló cél — „az egészséges pszichoszexuális fejlődés”, illetve „a fiatalok testi és lelki egészséghez való joga” — elérésére.

Ezen túlmenően az indítványozók a Btk. 199. §-a alkotmányellenességének megállapításával összefüggésben — annak bizonyítékául, hogy támogatják a gyermekek harmonikus fejlődésének védelmében a büntetőjogi eszközöket is, ha azok nem diszkriminatívak — javasolták: az Alkotmánybíróság hívja fel az Országgyűlést annak megfontolására, hogy a megrontás törvényi tényállásában meghatározott sértetti (passzív alanyi) korhatárt emelje fel, azaz a beleegyezési korhatárt magasabban, de egységesen határozza meg.

2.2.1. A Btk.-nak a nemi erkölcs elleni bűncselekményekre vonatkozó több rendelkezését is sérelmező indítványozó a Btk. 199. §-át ugyancsak az Alkotmány 70/A. §-ával tartotta ellentétesnek. Álláspontja szerint a Btk. 199. §-a, valamint a 201. § (1) bekezdésének a közösülést tiltó része alkotmányellenes a tekintetben is, hogy „igen kis korkülönbségű résztvevők szexuális kapcsolatát is kriminalizálja, s e törvényi cél önkényes, nincs alkotmányos indoka”. A Btk. 199. §-a, valamint a 201. § (1) bekezdése sérti továbbá „a jogbiztonságot, mivel egy fiatalkorú és kiskorú pár eleinte legális szerelmi párkapcsolatát az idősebb partner tizennyolcadik évének betöltésétől hirtelen büntetendővé, illetve büntethetővé teszi mindaddig, míg a fiatalabb partner is be nem tölti a 18., illetve a 14. évét.”

Véleménye szerint: „A fiatalkorúak önkéntesen választott szexuális partnerei Btk. 199. § szerinti büntetésével az állam a fiatalkorú, és a velük szexuális kapcsolatra lépő nagykorú személyek szellemi, erkölcsi, pszichoszexuális

fejlődésébe, magán- és lelki életébe alkotmányos indok nélkül, a szükségesnél később is beavatkozik”. Így a Btk. 199. § önmagában is, függetlenül az azonos neműek kapcsolatának diszkriminációjától, sérti az Alkotmány 8. § (1)—(2) bekezdését (az alapvető jogok tisztelete és védelme az állam részéről, az alapvető jogok lényeges tartalma korlátozásának tilalma), az 54. § (1) bekezdését (az emberi méltósághoz való jog), az 59. § (1) bekezdését (a magántitkok védelméhez való jog), valamint 60. § (1)—(2) bekezdését (lelkiismereti szabadság, a lelkiismereti meggyőződés megválasztásának, gyakorlásának, nyilvánításának és ki nem nyilvánításának joga).

2.2.2. Az indítványozó kifogásolta, hogy a Btk. 210/A. § (2) bekezdése önkényesen von határt a közösülés és a fajtalanság közé, és ennek következtében „a 201. § (1) bekezdés büntethetőnek nyilvánítja azt a tizennégy és tizennyolc év közötti korú személyt, aki tizenkét és tizennégy év közötti (értelemszerűen ellenkező nemű) személlyel közösül, míg nem büntethető akkor, ha ugyanilyen korú, de azonos nemű személlyel létesít szexuális kapcsolatokat (még akkor sem, ha a szexuális tevékenység közöttük ugyanolyan intenzívnek tekinthető, mint a külön neműek közötti közösülés).” Ez sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését.

Álláspontja szerint ellentétes az emberi méltósággal és a lelkiismereti szabadsággal [Alkotmány 8. § (1) bekezdés, 54. § (1) bekezdés, 60. § (1) bekezdés] a Btk. XIV. Fejezet II. Címeként a nemi erkölcs elleni bűncselekmények megjelölése, mivel ezzel a törvény „látszólag egyfajta hipotetikus” nemi erkölcsöt nyilvánít védett jogtárggyá. Ugyancsak sértő a közösülestől eltérő szexuális magatartások megjelölésére a „fajtalanság”, illetve a „természet elleni fajtalanság” megbélyegző kifejezések használata, mivel „értékrangsort kíván teremteni az emberek ízlései, érzelmei és szokásai között.”

2.2.3. Az indítványozó a Btk. 199. §-ával összefüggésben az egyenlő emberi méltóság alapjogával [Alkotmány 54. § (1) bekezdés, 70/A. § (1) bekezdés], valamint a gyermeknek adandó nevelés megválasztásának jogával [Alkotmány 67. § (2) bekezdés] ellentétesnek tartja — a Btk. 209. §-ából következő — azon helyzetet, hogy a természet elleni fajtalanság nem magánindítványra büntetendő. Ugyancsak az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének sérelméhez vezet a Btk. 209. §-ának rendelkezése az erőszakos szexuális bűncselekmények tekintetében is. Az indítványozó szerint alkotmányellenes megkülönböztetés sújtja az erőszakos nemi bűncselekmények homoszexuális elkövetőit a heteroszexuális elkövetőkkel szemben annak következtében, hogy az elkövetőtől eltérő nemű sérelmére elkövetett erőszakos szexuális bűncselekmény [Btk. 197. § (1) és 198. § (1) bekezdés] magánindítványra, az azonos nemű személy sérelmére elkövetett erőszakos szexuális bűncselekmény (Btk. 200. §) pedig magánindítványtól függetlenül büntetendő.

2.3. A Budapesti II—III. Kerületi Bíróság a megrontás és természet elleni fajtalanság miatt folyamatban lévő I.B.II.820/1998. számú büntető ügyben kezdeményezte a

Btk. 199. §-ának alkotmányossági vizsgálatát. A bíróság álláspontja szerint a Btk. 199. §-ában meghatározott természet elleni fajtalanság büntette — az Alkotmány 8. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra is tekintettel — az Alkotmány 70/A. §-ába ütközik, „amikor az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatot büntetni rendeli, szemben a heteroszexuális kapcsolattal. Mind a heteroszexuális személyek, mind a saját nemükhöz vonzódó személyek azonos méltóságú személyként kezelendők és az ezzel ellentétes rendelkezés a bíróság megítélése szerint alkotmányellenes.”

A bíróság kezdeményezte annak vizsgálatát is, hogy a Btk. 200. §-ának önálló törvényi tényállásként való megjelenítése az Alkotmány 70/A. § figyelembevételével alkotmányosan indokolt-e. A természet elleni erőszakot és a szemérem elleni erőszakot meghatározó és büntetni rendelő törvényi rendelkezés azonos elkövetési magatartásokat — a 210/A. § (2) bekezdésében meghatározott fajtalanságot — azonos alap- és minősített esetekre meghatározott, azonos büntetési tételekkel sújtja; eltérés csak abban van, hogy az egyik bűncselekményt az elkövetővel azonos, a másikat az elkövetőtől különböző nemű sértett sérelmére követik el.

2.4. A természet elleni fajtalanság miatt folyamatban lévő büntető ügyekben a Heves Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság, a Bf. 278/2000/3—II. számú és a Bf. 401/2000/2. számú végzésével, továbbá a Fővárosi Bíróság, mint másodfokú bíróság a 24. Bf. I. 8803/2000/33., a 24. Bf. XIX. 5726/2001/2. és a 24. Bf. IV. 7215/2002/2. számú végzésével — az első fokú bíróságok bűnösséget megállapító és büntetést kiszabó ítéletei ellen benyújtott fellebbezések elbírálását felfüggesztve — a Btk. 199. §-a alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az Alkotmány 70/A. §-ával való ellentéte miatt. A bíróságok hivatkoztak a 20/1999. (VI. 25.) AB határozatra, amelyben az Alkotmánybíróság a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést az „egyéb helyzet” szerinti különbségtételnek tekintette.

A Heves Megyei Bíróság a Bf. 278/2000/3—II. számú végzésében indítványozta, hogy a természet elleni fajtalanság megállapításával egyidejűleg az Alkotmánybíróság fontolja meg a megrontás törvényi tényállásában meghatározott sértetti kör korhatárának felemelését.

A Btk. 199. §-áról kialakítandó alkotmánybírósági döntés függvényében a Fővárosi Bíróság végzéseiben — a Btk. 209. §-ának és az Alkotmány 70/A. §-ának megjelölése nélkül — kezdeményezte annak vizsgálatát is, hogy indokolt-e a természet elleni fajtalanság és a megrontás megkülönböztetése az elkövető büntethetőségének magánindítványhoz kötése szempontjából. A bíróság álláspontja szerint a két bűncselekmény elkövetési magatartásai az azonos neműek közötti fajtalankodás tekintetében azonosak, csak a sértettek életkora különbözik. Ennek következtében a 14 év feletti és a 14 év alatti sértettek büntetőjogi védelme — az eljárás megindulása szempontjából — nem egyforma, és ez a szabályozás nem ésszerű. Egyrészt a fiatalabb — így

fokozottan védendő — korosztályt csak feltételhez köthetően, az idősebb korosztályokat pedig hivatalból védi, másrészt a kevésbé veszélyes cselekmény elkövetője a sértett akaratától függetlenül, a nagyobb veszélyt magában hordozó cselekményt megvalósító személy pedig a sértett, illetve törvényes képviselője döntésétől függően büntethető.

2.5. Az indítványozó a Pécsi Városi Bíróság 5.B.592/2000/14. számú és a Baranya Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 1.Bf.750/2000/62. számú ítéletei ellen alkotmányjogi panaszt nyújtott be. A panaszos bűnösségét a bíróságok a Btk. 199. §-ában meghatározott bűncselekményben állapították meg és szabadságvesztésre ítélték, amelynek végrehajtását próbaidőre felfüggesztették. Az alkotmányjogi panasz lényege: a Btk. 199. §-ában a homoszexuálisok és biszexuálisok elleni hátrányos megkülönböztetés nyilvánul meg, amely az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe ütközik. Ugyancsak ezt sérelmezi a másik indítványozó, aki az ellene még folyamatban lévő büntető ügy kapcsán nyújtott be utólagos normakontrollra irányuló kérelmet.

3. Az Alkotmánybíróság az eljárásban beszerezte az igazságügy-miniszter véleményét.

II.

1. Az indítványok elbírálásánál releváns, illetve az indítványozók által hivatkozott jogszabályi rendelkezések a következők:

1.1. Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”

„8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sértethetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

(2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

„15. § A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.”

„16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létebiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

„59. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.”

„60. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

(2) Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolhassa vagy taníthassa.”

„67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

(2) A szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

1.2. A Btk. irányadó rendelkezései:

„Magánindítvány

31. § (1) A törvényben meghatározott esetekben a bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.

(2) A magánindítvány előterjesztésére a sértett jogosult.

(3) Ha a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a magánindítvány előterjesztésére a gyámhatóság is jogosult.

(4) Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

(5) Bármelyik elkövetővel szemben előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos.

(6) A magánindítvány nem vonható vissza.”

„Szemérem elleni erőszak

198. § (1) Aki mást erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanosságra, vagy ennek eltűrésére kényszerít, vagy másnak a védekezésére, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát fajtalanosságra használja fel, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be,

b) a sértett az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll,

c) a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen fajtalanoskodnak.

(3) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak a (2) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.”

„Természet elleni fajtalanosság

199. § Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki ennél fiatalabb, azonos nemű személlyel fajtalanoskodik, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„Természet elleni erőszakos fajtalanosság

200. § (1) Aki azonos nemű személyt erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanosságra vagy ennek eltűrésére kényszerít, vagy védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel fajtalanosságra, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be,

b) a sértett az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll,

c) a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen fajtalanoskodnak.

(3) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett természet elleni erőszakos fajtalanosság a (2) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.”

„Megrontás

201. § (1) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel közösül, valamint az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét meg nem haladott személlyel fajtalanoskodik, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„209. § A 197. § (1) bekezdésében, a 198. § (1) bekezdésében, valamint a 201. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott bűncselekmények csak magánindítványra büntethetők, kivéve, ha azokkal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek.”

„Értelmező rendelkezés

210. § A 197—198. § és a 200. § alkalmazásában a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni.”

„210/A. § (2) E Cím alkalmazásában fajtalanosság: a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremcsúszó cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.”

2. Az Alkotmánybíróságnak a jelen ügyben olyan magatartás büntetendőségének alkotmányossági kérdéseiben kellett döntenie, amelyet Európában hagyományosan büntetőjogi eszközökkel üldöztek, de amelynek jogi megítélése az utóbbi fél évszázad alatt jelentősen megváltozott. Ezért az Alkotmánybíróság részletes jogtörténeti és jogösszehasonlító elemzést végzett, valamint áttekintette az európai nemzetközi intézmények releváns állásfoglalásait.

2.1. Az európai államok — főként a 12. század végétől — nagy szigorral léptek fel a természet elleni fajtalanosság formái ellen. Az azonos nemű személyeknek, elsősorban a férfiaknak a szodómia gyűjtőfogalmába tartozó szexuális kapcsolatát rendszerint halálbüntetéssel, annak is különösen kegyetlen módjaival sújtották. A felvilágosodás bünte-

tőjogi eszméi hatottak a homoszexualitás büntetőjogi szabályozására is. Beccaria 1764-ben megjelent, a modern büntetőjog alpművének tekintett értekezésében helytelenítette, hogy a homoszexualitás ellen az állam a büntetőjog eszközeivel lép fel. A 19. században általánossá vált a büntetőjogi felelősség szűkítése, illetve a büntetés lényeges enyhítése.

Az európai államokban igen változatosan alakultak a heteroszexuális, illetve a homoszexuális kapcsolatokat az abban résztvevők életkorára tekintettel büntető rendelkezések. A jogrendszerek többségében magasabban határozták meg az ún. beleegyezési vagy másképpen az ún. védett korhatárt az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatoknál. Mivel eredendően a férfiak homoszexuális cselekményeit büntették, a védett kor határa nem csak a heteroszexuális, hanem a leszbikus kapcsolatok büntetendőségéhez képest is magasabb volt. A 20. század utolsó évtizedeit azonban a homoszexuális és a heteroszexuális magatartásokat szankcionáló büntetőjogi rendelkezések egységesítése jellemezte. A folyamat elhúzódó voltát jól jellemzi, hogy az Egyesült Királyság (Anglia, Skócia, Wales, Észak-Írország) területén — hosszas parlamenti vita után — 2001. január 8-án lépett életbe a korábbi büntető törvényeket módosító, a homoszexuális és heteroszexuális kapcsolatok eltérő szabályozását megszüntető törvény. Az Európai Unió tagállamai közül jelenleg csak Ausztriában van hatályban a szexuális orientáció szerint eltérő büntető rendelkezés (StGB § 209), azonban ezt az Alkotmánybíróság a 2002. június 21-én hozott határozatával alkotmányellenesnek nyilvánította.

2.2. Az európai demokratikus államok — több esetben nagy vitával kísért — jogalkotási lépései szorosan összekapcsolódtak a nemzetközi szervezetek által megfogalmazott elvárásokkal. Az Európai Unió szervezeteinek a jelen ügyben releváns dokumentumai az alkotmányosság megítélésében nem jelentenek nemzetközi jogi kötelezettségeket. Ugyanakkor a határozatok az európai demokratikus társadalmakban zajló folyamatok elemzésén és a tapasztalatok összegezésén alapultak, így az Alkotmánybíróság a döntés előkészítése keretében áttekintette azokat is.

Az Európai Parlament 1984-ben fogadott el először olyan határozatot, amelyben felszólította a tagállamokat, hogy egyrészt szüntessék meg a felnőttek közötti beleegyezéssel történő homoszexuális kapcsolat büntetendőségét, másrészt azonosan határozzák meg a homoszexuális és a heteroszexuális kapcsolatok beleegyezési korhatárát. Ezt követően az emberi jogok helyzetét értékelő éves jelentésekben, valamint 1994-ben és 1998-ban külön határozatban is állást foglalt a homoszexuálisok és leszbikusok egyenlő jogainak tárgyában, és ismételten sürgette a szexuális orientáción alapuló büntetőjogi rendelkezéseknek, ezen belül az eltérően megállapított beleegyezési korhatárnak megszüntetését. Az 1998-ban hozott külön határozatban megerősítette, hogy nem adja hozzájárulását olyan állam tagfelvételéhez, amelynek jogalkotása vagy politikája sérti a homoszexuális személyek emberi jogait.

2.3. Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben kitüntetett figyelmet fordított az emberi jogok védelme európai intézményeinek: az Emberi Jogok Európai Bizottságának (a továbbiakban: Bizottság) és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság), valamint az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (a továbbiakban: Közgyűlés) a vizsgált kérdés szempontjából releváns dokumentumaira.

A homoszexuális magatartások büntetőjogi szabályozása tárgyában a Bíróság határozataiban [Eur. Court. H.R., *Dudgeon v. United Kingdom* judgment of 22 October 1981, Series A no. 45; Eur. Court. H.R., *Norris v. Ireland* judgment of 26 October 1988, Series A no. 142; Eur. Court. H.R., *Modinos v. Cyprus* judgment of 22 April 1993, Series A, no. 259; Eur. Court. H.R., *A.D.T. v. United Kingdom* judgment of 31 July 2000] kifejtett álláspontok lényege az alábbiakban összegezhető:

Az önkéntes beleegyezésen alapuló homoszexuális cselekmények büntetendővé nyilvánítása az állam beavatkozása a magánélet, illetőleg az abban foglalt szexuális élet tiszteletben tartásához való jogba [az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt, és az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 8. Cikk]. Az állami beavatkozás a magánélet legintimebb aspektusát, az emberi személyiség lényegi megnyilvánulását érinti, ezért az állam csak különösen komoly okokból élhet vele.

A Bíróság meglehetősen nagyfokú mérlegelést biztosít a nemzeti államoknak, hogy döntsenek az erkölcs védelme, illetve mások jogainak és szabadságának védelme érdekében az adott társadalomban szükséges eszközökről. Ez különösen érvényes annak az életkornak meghatározására, amelynek eléréséig indokolt, hogy a büntetőjog eszközeivel is védjék a fiatalokat olyan szexuális magatartástól, amellyel esetleg kirekeszthetik magukat a társadalom többségéből és amelyet esetleg maguk is megbánnak majd érettebb korukban. A Bíróság álláspontja szerint a büntetőjogi eszközök a demokratikus társadalomban is szükségesek lehetnek az életkoruk miatt különösen kiszolgáltatottak megrontása és szexuális kizsákmányolása elleni védelemben.

A Bíróság abban, hogy a férfiakat sújtó büntető rendelkezések és a heteroszexuális kapcsolatokra, illetve a leszbikus kapcsolatokra vonatkozó büntető rendelkezések közötti eltérés diszkriminatív-e, nem foglalt állást. A Bíróság álláspontja szerint az Egyezmény 8. Cikke sérelmének megállapítása esetén nem volt szükség a további vizsgálódásra.

A Bizottság az Egyezmény 8. és 14. Cikkeinek együttes értékelése alapján döntött a jelen vizsgálat szempontjából releváns ún. *Sutherland* ügyben. [No. 25186/94, 1/7/1997]. A Bizottság a beleegyezési korhatár kérdésében az Angliában és Észak-Írországban akkor hatályos szabályozást sérelmező panasz vizsgálata során nem találta objektíve és ésszerűen igazolhatónak azt, hogy a férfiak közötti homoszexuális kapcsolatok esetében magasabb legyen a bele-

egyezési korhatár, mint a leszbikus és a heteroszexuális kapcsolatoknál. A büntető törvény ennek megfelelő rendelkezéseit és azok alkalmazását a magánélet tisztetben tartásához való jog tekintetében az Egyezményt sértő diszkriminációnak minősítette. A Bíróság végül is érdemben nem foglalt állást, mivel a sérelmezett jogi szabályozás időközben megváltozott. [Eur. Court H.R., Sutherland v. United Kingdom judgment (striking out) of 27 March 2001].

A Bizottság ezt az ügyet megfelelő alkalomnak tekintette, hogy az elmúlt húsz év változásainak tükrében újragondolja a korábbi esetjogot és úgy találta, hogy — eltérően a korábbi álláspontjától — nincs ésszerű és objektív indok a legálisan létesíthető homoszexuális és a heteroszexuális cselekmények eltérő korhatárainak fenntartására, illetve az eltérő életkor meghatározása nem arányos eszköz a szándékolt célok elérésére. A Bizottság nem ismerte el az eltérő büntetőjogi megítélés elfogadható igazolásának azt, hogy a társadalom a heteroszexuális életformát támogatja és elítéli a homoszexualitást.

A Bizottság a 14. Cikk tekintetében emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény olyan megkülönböztetés ellen nyújt védelmet, amely megfelelő indokok nélkül különbözően kezeli a lényegében hasonló helyzetben lévő személyeket. Az eltérő kezelés különösen akkor sérelmes, ha nem törvényes célt szolgál, vagy nincs meg az ésszerű arányossági viszony az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt célok között. Ugyanakkor a Bizottság elismerte, hogy az államok bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek annak megítélésében, hogy vajon igazolják-e és milyen mértékű különbségek igazolják a hasonló helyzetek eltérő kezelését.

A Bíróságnak a homoszexuális magatartás büntetőjogi üldözése tárgyában hozott első döntésével egy időben, 1981-ben a Közgyűlés is megnyilatkozott a homoszexuális személyek jogainak védelmében. A Közgyűlés határozatában hívta fel az Egészségügyi Világszervezetet, hogy a homoszexualitást törölje a betegségek nemzetközi jegyzékéből (ez megtörtént 1991-ben), továbbá ajánlást fogadott el a homoszexuálisok elleni diszkrimináció különböző formái, többek között az eltérő beleegyezési korhatárok megszüntetése tárgyában. Közel húsz év elteltével, a Közgyűlés 2000. szeptember 26-án elfogadott ajánlásában értékelte ismét átfogóan a homoszexuálisok helyzetét. A Közgyűlés felhívta a Miniszteri Bizottságot: szólítsa fel a tagállamokat arra, hogy a büntetőjogban azonosan határozzák meg a homoszexuális és a heteroszexuális cselekmények alsó korhatárát.

3. Az Alkotmánybíróság az indítványok elbírálásánál követte az Alkotmány 70/A. §-a értelmezése tekintetében kialakult gyakorlatát (ennek legutóbbi összegezése: 1320/B/1996. AB határozat, ABK 2002. április, 184., 186.), valamint figyelembe vette a homoszexualitásról, illetve a szexuális irányultság és a diszkrimináció-tilalom összefüggéséről a korábbi határozatokban kifejtett álláspontját.

3.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában — a 70/A. § (1) bekezdésének szó szerinti szövegétől eltérően — nem csupán az Alkotmányban biztosított jogokra, hanem az egész jogrendszerre kiterjedően alkalmazza a diszkrimináció tilalmát. Ennek alapja az Alkotmány két rendelkezésének: az emberi jogok, illetve az állampolgári jogok megkülönböztetés nélküli biztosítását előíró 70/A. §-nak, valamint a mindenkit veleszületetten és elidegeníthetetlenül megillető emberi méltósághoz való jogot rögzítő 54. § (1) bekezdésnek egymásra tekintettel történő értelmezése és alkalmazása [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280., 281.].

Az Alkotmánybíróság már legelső döntéseinek egyikében megállapította és azóta következetesen alkalmazza, hogy a diszkrimináció tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát. Az állam joga — s egyben bizonyos körben kötelezettsége is —, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280., 282.]. A megkülönböztetés tilalma nem az eredményre, hanem az eljárásra vonatkozik, arra, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie; azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46., 48.].

Az Alkotmánybíróság rámutatott: „Az a kérdés, hogy a megkülönböztetés az alkotmányos határok között maradt-e, csakis a mindenkor szabályozás tárgyi és alanyi összefüggéseiben vizsgálható [...]. Az egyenlőségnek az adott tényállás lényeges elemére nézve kell fennállnia. Ha azonban adott szabályozási koncepción belül eltérő szabályozás vonatkozik valamely csoportra, ez a megkülönböztetés tilalmába ütközik, kivéve, ha az eltérésnek kellő súlyú alkotmányos indoka van.” [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73., 77—78.]

A 30/1997. (IV. 29.) AB határozat kifejtette, hogy az Alkotmánybíróság más mércét alkalmaz az alkotmányos alapjogokat érintő diszkriminációra (a szükségesség/arányosság tesztjét), és más mércét arra az esetre, ha a diszkrimináció-tilalmat az alapjogokon kívüli egyéb jogok tekintetében vizsgálja (ABH 1997, 130., 140.). Az alapjognak nem minősülő, egyéb jogra vonatkozó hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs a tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197., 200.]. Az önkényes, ésszerű indok nélküli megkülönböztetés sérti az emberi méltóság alapjogát, „mert ilyen esetben a törvényhozó bizonyosan nem kezeli az érintetteket egyenlő méltóságú személyként, s nem értékeli valamennyi érintett szempontjait hasonló figyelemmel és méltósággal.” [1/1995. (II. 8.) AB határozat,

ABH 1995, 31., 47.] A diszkrimináció tilalma még azonos szabályozási koncepción belül sem jelenti az eltérő szabályozás akadályát, ha az nem önkényes, a megkülönböztetésnek van kellő indoka és objektív ismérveken nyugszik [1406/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 497., 500.]. Annak megítélésénél, hogy a megkülönböztetés indoka ésszerű-e, azaz nem önkényes-e, tekintettel kell lenni a törvény céljára is [30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 130., 140.].

3.2. Az Alkotmánybíróság igen részletesen elemezte a szexuális irányultság kérdéseit és alkotmányos megközelítésének lehetőségeit az egyesülési szabadság és a gyermek védelmére vonatkozó állami kötelezettség ütközése kapcsán szükségessé vált alkotmányértelmezésnél. A 21/1996. (V. 17.) AB határozat rendelkező részében az Alkotmánybíróság megállapította: a gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, az állam alkotmányos köteletségét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére. Az Alkotmány 67. §-a értelmében az államnak a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kockázatvállalásuktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére (ABH 1996, 74.).

3.3. A szexuális irányultság — mint a megkülönböztetés alapja — kérdésével az Alkotmánybíróság eddig két döntésben foglalkozott.

Az azonos nemű személyek közötti házasságkötés és élettársi kapcsolat elismerésének alkotmányossági vizsgálata nyomán az Alkotmánybíróság a 14/1995. (III. 13.) AB határozatban elutasította, hogy a házasságnak a nő és férfi életközösségeként való meghatározása alkotmányértő diszkrimináció. Ugyanakkor megállapította: két személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevétele alapján az együtt élő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre. (ABH 1995, 82., 84.) Az élettársak különböző, vagy azonos nemhez tartozásának kérdése a hátrányos megkülönböztetés összefüggésében jelentkezik. (ABH 1995, 82., 85.) Az élettársak fogalmát meghatározó törvényi rendelkezés alkotmányossága nem bírálható el önmagában, hanem attól függ, hogy az elosztandó jogok és kötelezettségek szempontjából hasonló helyzetben lévő személyek között ezt az elosztást az emberi méltósághoz való jog tiszteletben tartásával, azaz a személyek egyenlőként kezelésével, mindegyikük szempontjainak hasonló körültekintéssel, figyelemmel, elfogulatlansággal és méltányossággal való értékelése alapján végzik-e el. (ABH 1995, 82., 86.)

A Btk. 203. §-ban vérfertőzősként meghatározott különböző magatartások büntetendőségének alkotmányossági

vizsgálatánál arra a kérdésre kellett választ adni: sérti-e az Alkotmány 70/A. §-ában megfogalmazott diszkrimináció tilalmát az, hogy a törvény csupán az azonos nemű testvérek szexuális kapcsolatát bünteti. A vizsgált tényállás ugyanis nem nyilvánította bűncselekménnyé a különböző nemű testvérek közötti fajtalanságot, azaz a szexuális irányultság alapján tett különbséget az azonos nemű és a különnemű testvérek között.

A 20/1999. (VI. 25.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében megjelölt „egyéb helyzet” szerinti különbségtétel. Megítélésénél azt kell vizsgálni, hogy van-e a megkülönböztetésnek „tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű oka”. A vizsgált esetben ilyen okot az Alkotmánybíróság nem talált. Álláspontja szerint nem indokolható ésszerűen a különnemű testvérek közötti fajtalanság és az azonos nemű testvérek közötti fajtalanság eltérő büntetőjogi megítélése. Nem igazolható az sem, hogy eltérő lenne ezek társadalomra veszélyessége. (ABH 1999, 159., 163.)

III.

Az indítványok az alábbiak szerint megalapozottak:

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Btk. 199. §-a sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését, mert objektív ismérvek alapján nem igazolható, így önkényes megkülönböztetést tesz a szexuális irányultság szerint az olyan 18 éven felüli személyek között, akik 14—18 év közötti személyekkel beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot létesítenek.

Ugyancsak az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének sérelme miatt alkotmányellenes a Btk. 200. §-a. Nincs a tárgyilagossá mérlegelés szerint ésszerű oka annak, hogy a szemérem elleni erőszakot és a természet elleni fajtalanságot elkövetők cselekményét — önmagában a szexuális irányultságuk alapján — a törvényhozó különböző bűncselekménynek minősítse, továbbá annak sem, hogy a cselekmény büntetendőségének magánindítványhoz kötését eltérően szabályozza.

1. A Btk. 199. § alkotmányosságának kérdésében az Alkotmánybíróság — az indítványok fő érvelésének megfelelően — nem a valamely magatartás bűncselekménnyé nyilvánítása vizsgálatánál szokásosan alkalmazott általános alapjogi, ún. „szükségesség/arányosság” teszt alapján döntött [ennek lényege összefoglalva: 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABH 2000, 117., 123—124.], hanem a testvérek közötti fajtalanság büntetendőségének alkotmányossági megítélésénél alkalmazott ún. „ésszerűségi” teszt szempontjai szerinti elemzést végezte el. Ennek első lépéseként az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szabályozás szempontjából kik tekinthetők homogén csoportnak. Ezt

követően vizsgálta, hogy a büntetéssel fenyegetett magatartás meghatározásakor a törvényalkotó az alkotmányos követelményeknek megfelelően különböztetett-e a 18 éven felüli elkövetők, illetve a 14–18 év közötti sértettek (dogmatikailag: passzív alanyok) között: mindegyikük szempontjait hasonló figyelemmel és méltányossággal értékelte-e akkor, amikor az egyetértő, kölcsönös beleegyezésen alapuló homoszexuális kapcsolatot büntetni rendelte, a heteroszexuális kapcsolatot viszont nem.

1.1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Btk. 199. §-a alkotmányosságának megítélésénél egymással összehasonlítható csoportot alkotnak azok a 18 éven felüli személyek, akik náluk fiatalabb, de a 14. évüket már betöltött személyekkel létesítenek beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot. E személyek csoportján belül a Btk. 199. §-a következtében a megkülönböztetés kizárólag a 18 éven felüli férfi vagy nő konkrét esetben megnyilvánuló szexuális irányultsága alapján történik.

A törvényalkotó a Btk. 199. §-ában meghatározott bűncselekmény jogi tárgyát az ifjúság egészséges irányú szexuális fejlődésében határozza meg. Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése alapján e korosztály minden egyes tagjával szemben fennáll az állam alkotmányos kötelezettsége, hogy védelmet nyújtson a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez, így az egészséges szexuális fejlődéshez is. A védelem jogi felelősségi eszközei között helye van a büntetőjogi büntetésnek is. A büntetőjog eszközei is szükségesek lehetnek annak érdekében, hogy az állam megóvja e korosztályt egyrészt a személyiségfejlődésre káros hatásoktól, másrészt az olyan kockázatvállalásoktól, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74.]. A 14–18 éves korosztályon belül a Btk. 199. §-a következtében kizárólag az adott fiatal fiú vagy leány konkrét esetben megnyilvánuló szexuális irányultsága szolgál alapul arra, hogy az állam büntetőjogi eszközökkel avatkozzon be a felnőtt személlyel létesített szexuális kapcsolatba.

1.2. A törvényhozónak szükségképpen megkülönböztetéseket kell tennie, amikor kijelöli, hogy az ifjúság, a gyermekek védelme érdekében milyen magatartásokra kíván reagálni büntetőjogi büntetéssel. Az Alkotmánybíróság e döntésben is megerősíti, hogy az ifjúság egészséges szexuális fejlődését szolgáló büntetőjogi eszközök meghatározása törvényhozói kompetencia, így a demokratikus többségi vélemény és érzület érvényesülésének tere [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74., 82.]. A törvényhozó azonban köteles figyelembe venni azokat a

korlátokat is, amelyek az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdéséből következnek.

A büntető törvénnyel szemben is követelmény, hogy a nem alapjogokat érintő megkülönböztetés ne legyen indokolatlan, azaz ne legyen önkényes, ne sértse a mindenkit veleszületetten és elidegeníthetetlenül megillető emberi méltóságot. A heteroszexuális, illetve a homoszexuális irányultság egyaránt az emberi méltóság lényegéhez tartozik, szétválasztásukra, az érintett személyek méltóságának nem egyenlő kezelésére kivételes indokok szükségesek. Ilyen például a házassághoz való jog tekintetében a homoszexuális irányultság megkülönböztetése [14/1995. (III. 13.) AB határozat, ABH 1995, 82., 84.].

A büntető törvénnyel történő megkülönböztetésnek kellő súlyú alkotmányos indokon kell alapulnia. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság ilyen indokot nem állapított meg. Az Alkotmány 67. § (1) bekezdéséből következő állami kötelezettség sem elegendő súlyú alkotmányos indok arra, hogy a gyermekek egészséges szexuális érését a felnőttek befolyásától büntetőjogilag védő szabályok a védett kort különböztöen határozzák meg csupán attól függően, hogy a szexuális kapcsolat azonos vagy különböző nemű személyek között létesül.

A heteroszexuális és a homoszexuális érés folyamatában meglévő esetleges eltéréseket kétségtelenül felerősíti a homoszexuális kapcsolatot meg nem értéssel, illetve elutasítással fogadó társadalmi környezet. [Ezt igen részletesen elemezte az Alkotmánybíróság a 21/1996. (V. 17.) AB határozatban, ABH 1996, 74.] Különbségek mutathatóak ki a fiúk és a lányok között is a serdülőkori személyiségfejlődésében. Történelmileg ezek az eltérések vezettek — többek között — a férfiak és a nők közötti szexuális kapcsolat eltérő büntetőjogi megítéléséhez az európai országok többségében.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban ezek a különbségek nem jelentenek ésszerű és objektív igazolást arra, hogy az állam különbözőképpen határozza meg a védett kort. Sem az Alkotmány 67. § (1) bekezdéséből, illetve 15. §-ából, sem pedig — az Alkotmány 7. § (1) bekezdésére figyelemmel — a gyermekek jogaival kapcsolatos nemzetközi kötelezettségvállalásból (a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény) nem következik, hogy az állam önmagában a szexuális irányultság alapján különböző mértékben avatkozzon be ebbe a komplex, az ember személyiségének kiteljesedése szempontjából rendkívül fontos és bonyolult folyamatba a jogi felelősség rendjében legszigorúbb és az alapvető emberi jogokat szükségképpen érintő büntető hatalom eszközzeivel.

Természetesen a törvényhozó megítélésére tartozik, hogy a büntetőjogi szabályozás megfelel-e a gyermekek védelmével kapcsolatos állami kötelezettségnek, vagy pedig vannak olyan, a fiatalok és a felnőtt közötti függő,

alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, amelyekben a 14—18 éves korosztályokat további magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18 éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatok ellen. Az Alkotmánybíróság ezúttal is hangsúlyozza: nem jogosult arra, hogy új bűncselekményi tényállások megállapítására kötelezze a jogalkotást, sem arra, hogy különös részi tényállások részleges megsemmisítésével addig nem büntetendő magatartásokat is büntethetővé tegyen. Köteles viszont az alkotmányellenesnek minősülő jogszabályt — jelen esetben a Btk. 199. §-t — megsemmisíteni. [20/1999. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1999, 159., 163.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint, ha az indítvánnyal támadott jogszabályt, vagy annak egy részét az Alkotmány valamely rendelkezésébe ütközőnek minősíti, és ezért azt megsemmisíti, akkor a további alkotmányi rendelkezés sérelmét — a már megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel összefüggésben — érdemben nem vizsgálja [29/2000. (X. 11.) AB határozat, ABH 2000, 193., 200.]. Mivel megállapította a Btk. 199. §-ának alkotmányellenességét az Alkotmány 70/A. § alapján, nem találta szükségesnek, hogy a vizsgálatot tovább folytassa az Alkotmány 8. § (1)—(2) bekezdése, az 59. § (1) bekezdése, a 60. § (1)—(2) bekezdése, valamint a 2. § (1) bekezdése tekintetében.

2.1. A Btk. 200. § (1) bekezdésében meghatározott és az (1)—(3) bekezdése szerint büntetendő természet elleni erőszakos fajtalanosság, valamint a Btk. 198. § (1) bekezdésében meghatározott és az (1)—(3) bekezdése szerint büntetendő szemérem elleni erőszak tényállásai az elkövetési magatartások és a büntetések tekintetében teljesen azonosak. A törvényhozó az azonos elkövetési magatartást — az erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanosságra vagy ennek eltűrésére kényszerítést, továbbá a védekezésre, illetőleg az akaratnyilvánításra képtelen állapot felhasználását fajtalanosságra — a büntetési tételek és a súlyosabb büntetést megalapozó minősítő körülmények azonosságából kikövetkeztethetően a társadalomra azonos fokban veszélyesnek tekinti.

A Btk. eredeti 198. §-a szerint a szemérem elleni erőszak csak házasságon kívül volt elkövethető. Ebből logikailag következett, hogy a szemérem elleni erőszak tettese és a sértettje csak különböző nemű személy lehetett. Mivel az azonos nemű személy sérelmére elkövetett erőszakos fajtalanosság fogalmilag nem valósulhatott meg házasságon belül, a magatartás megbüntetéséhez külön bűncselekményre volt szükség. Az 1997. szeptember 15-én hatályba lépett módosítás elhagyta a házassági életközösségre utalást. Ennek következtében az elkövető magatartásának büntető törvénybeli különtartása az azonos elkövetési magatartás, az azonos minősítő körülmények és az azonos büntetési tételek mellett, kizárólag az elkövető szexuális irányultságán alapszik. Az Alkotmánybíróság nem látta ésszerű és

objektíve igazolható indokát ennek a megkülönböztetésnek.

2.2. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe ütközőnek ítélte a szemérem elleni erőszak és a természet elleni fajtalanosság alapesetei közötti — a Btk. 209. §-ának rendelkezéséből következő — azt a törvényi megkülönböztetést, hogy a szemérem elleni erőszak elkövetője csak a sértett magánindítványára, a természet elleni erőszakos fajtalanosság elkövetője a sértett akaratától függetlenül büntetendő.

Az erőszakos szexuális cselekmények büntethetőségének magánindítványhoz kötése a sértett magánszférájának védelmét szolgálja. A törvényhozó kompetenciája annak eldöntése, hogy a szexuális bűncselekmények elkövetőinek feltétlen megbüntetését, avagy a sértettek kíméletét tartja-e fontosabb érdeknek. A törvényhozónak kell eldöntenie, hogy mely bűncselekmények esetében állapít meg büntető anyagi jogi kivételeket a legalitás büntetőjogi alapelve alól, és amennyiben a szexuális bűncselekmények körében — a sértett kíméletére tekintettel — indokoltnak tartja ilyen kivétel megállapítását, akkor az mely esetekre érvényes.

A jogalkotó tehát a közérdek (a bűncselekmények üldözésének állami kötelezettsége) és a magánérdek (a sértett kímélete vagy a sértett magánszférájának tiszteletben tartása) egymáshoz viszonyított fontossága alapján dönt. Foglalhat állást úgy, hogy bizonyos bűncselekmények meghatározott eseteiben a magánérdek megelőzi a közérdeket, s ezért a büntethetőséget a magánindítványtól teszi függővé, de akként is dönthet, hogy a klasszikus értelemben felfogott legalitás elve kap elsőbbséget.

A szemérem elleni erőszak és a természet elleni erőszakos fajtalanosság sértettjei homogén csoportot alkotnak. A heteroszexuális és a homoszexuális erőszakos bűncselekmény esetében az elkövető a sértettek szexuális szabadságát, végső soron emberi méltóságát sérti meg. A sértett szempontjából véletlen, hogy heteroszexuális- vagy homoszexuális irányultságú elkövető „áldozatává” válik-e; a saját magánszférájának kímélete szempontjából közömbös, hogy milyen az elkövető szexuális preferenciája. Nem indokolható, hogy a büntetési tételekből következően a törvényalkotó által a társadalomra azonos fokban veszélyesnek ítélt erőszakos szexuális cselekmények közül az egyiket, mégpedig a homoszexuális elkövető által megvalósított cselekményt a törvényhozó a sértett kíméleti elvének feladásával nyilvánít mégiscsak nagyobb fokban veszélyesnek. Ez ugyanis éppen a sértettekkel szemben diszkriminatív: azzal jelzi a bűncselekmény társadalomra veszélyességének fokát, hogy a sértettet saját szexuális orientációjától függetlenül zárja ki a magánszféra védelmére rendelt magánindítvány előterjesztési jog áldásaiból. A sértett — egyszerűsítő túlzással kifejezve — kétszeresen válik az elkövető áldozatává: nemcsak, hogy elszenvedti a szexuális erősza-

kot, de azt is el kell szenvednie, hogy az ő esetében a Btk. feladja a kíméleti elvet.

A törvényalkotónak tehát azt kell eldöntenie, hogy a homogén sértetti csoport minden tagjára érvényes-e a sértett kíméletének elve, avagy egyikre sem. Az előbbi esetben a magánindítványra büntethetőség feltételét az erőszakos természet elleni fajtalanság alapesetére is ki kell terjesztenie, az utóbbiban pedig azt a heteroszexuális erőszak esetében is meg kell szüntetnie. Köztes vagy vegyes megoldás nincs, ha a kezelés nem egységes, akkor az a szexuális bűncselekmények áldozatainak homogén csoportján belül egyesek részére nézve önkényesen, tehát alkotmányellenesen diszkriminatív.

Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdéséből következő korlátok nem csupán valamely magatartás bűncselekménnyé nyilvánításánál veendő figyelembe, hanem a büntethetőségi feltételek szabályozásánál is; meghatározásuknál sem tehető különbség kizárólag a szexuális irányultság alapján.

A szemérem elleni erőszaknál és a természet elleni erőszakos fajtalanságnál a magánindítványra büntethetőség eltérése az elkövetők oldalán is diszkriminatív: a heteroszexuális erőszak potenciális elkövetőinek „szabad” abban bizakodniuk, hogy a sértett esetleg nem terjeszt elő magánindítványt, a homoszexuális elkövetőknek viszont az ilyen bizakodásra nincs lehetőségük. Természetesen egyetlen elkövetőnek sincs alkotmányos joga arra, hogy kizárólag a sértett magánindítványára vonják felelősségre. Az elkövetőknek, így a homoszexuális elkövetőknek is ahhoz van joguk, hogy az állam másokkal egyenlő méltóságú személyként kezelje őket.

A büntető törvény címzettje általában mindenki (figyelmet kívül hagyva, hogy egyes tényállások csak speciális elkövetői körökre, például a hivatalos személyekre vonatkozhatnak). A címzetteknek viszont tudniuk kell, mi a jogalkotói üzenet, legyen az bármi, például akár az is, hogy bizonyos bűncselekmények esetében a sértett elhatározásától függhet az elkövető büntethetősége. Ha a jogalkotó valamely bűncselekmény esetében a magánindítványt büntethetőségi feltételként határozza meg, azzal az adott bűncselekmény bármely potenciális elkövetője előre tisztában lehet, minthogy a büntető törvényből ez világosan kiderül. Nem indokolható — a törvény szerint azonosan büntetendő — heteroszexuális és homoszexuális erőszak elkövetői közötti olyan különbségtétel, amely az előbbieket esetében eltérhetőnek véli, hogy a sértetti akaratot, mint kockázatsökkentési tényezőt figyelembe vegyék, míg az utóbbiak esetében ezt elfogadhatatlannak tekinti.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát nem nyugszik ésszerű indokokon, ezért önkényes az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása feltételének és a sértett általános személyiségi jogának, ezen belül a magánszférához, a magántitokhoz fűződő jogainak megkülönböztetett

kezelése — önmagában az elkövető szexuális irányultsága-ra alapítottan.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Btk. 200. §-a — a Btk. 198. §-ával összefüggésben — az Alkotmány 70/A. §-ának (1) bekezdésébe ütközik, ezért azt megsemmisítette. Mivel nem magát a bűncselekmény meghatározását, hanem a Btk. 198. §-ától való külön-tartását tekintette alkotmányellenesnek, a megsemmisítés csupán a büntetendő magatartások külön törvényhelyben történő meghatározását érinti, azonban nem érinti e magatartások büntetendőségét a Btk. 198. §-a alapján.

IV.

1. Az indítványok az egyéb részekben megalapozatlannak, illetve tárgytalanná váltak, továbbá elbírálásuk nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.

1.1.1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Btk. XIV. Fejezet II. Címe, a „fajtalankodik”, „fajtalanság” szavak használata, illetve a közösülés és a fajtalanság megkülönböztetése nem függ össze az Alkotmány 60. § (1) bekezdésében biztosított gondolat szabadsággal, a lelkiismereti és vallásszabadsággal.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem sérti az Alkotmány 54. § (1) bekezdését az, hogy a törvényhozó a szexuális szabadságot, illetve a fiatalok egészséges szexuális érését védő tényállások közös jogi tárgyaként a „nemi erkölcsöt” jelöli meg. A törvényhozónak jogában áll, hogy a szexuális viselkedéseket szabályozó, bizonyos szexuális magatartásokat tiltó erkölcsi normák egy részét büntetőjogi szankciókkal is megerősítse. Ettől különböző kérdés, hogy ennek során érvényesülnek-e a büntető hatalom alkotmányos kötöttségéből következő követelmények.

Nem állapítható meg összefüggés a Btk. 210/A. § (2) bekezdésében adott, a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XVII. törvény 49. §-ával beiktatott, a korábbi egységes és következetes jogalkalmazói értelmezésnek megfelelő törvényi értelmezés és az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése között. A törvényhozó, amikor a közösülést és a fajtalanságot külön büntetőjogi fogalomként kezeli, a bűncselekmények elkövetési magatartásait jelentő szexuális aktusok és nem az elkövetők között különböztet. Az értelmező rendelkezés világosan és érthetően elhatárolja a külön törvényhely alapján büntetendő elkövetési magatartásokat. A megrontás és a vérfertőzés (Btk. 203. §) törvényi tényállásánál ennek a büntetőjogi felelősség eltérő meghatározása miatt alapvető jelentősége van. Az a törvényhozói döntés, hogy az azonos fokban veszélyesnek ítélt erőszakos közösülést és erőszakos fajtalanságot két törvényi rendelkezésben külön helyezi el (Btk. 197. és 198. §), jelen esetben nem vet fel alkotmányossági kérdést.

Az Alkotmánybíróság nem állapította meg az emberi méltóság sérelmét a „fajtalankodás”, „fajtalanság” kifeje-

zések tekintetében. A jogban használt nyelvi kifejezések társadalmi és szakmai konvenciókon, kulturális és jogi tradíciókon alapulnak. A hagyományosan büntetendő magatartásoknál terminus technicus-ként tovább élnek olyan kifejezések, amelyek a régi magyar köznyelv vagy jogi nyelv maradványai, és amelyek a mai köznyelvből már kihaltak, illetve már egyáltalán nem, vagy nem az eredeti értelmüknek megfelelően használatosak. Ilyen például a hűtlenség (Btk. 145. §), vagy a kerítés (Btk. 207. §) alcím, illetve a kéjelgés mint elkövetési magatartás (Btk. 205. §). E körbe tartoznak a sérelmezett kifejezések is.

A törvényi szóhasználat sérthet alkotmányos jogot, ha a kifejezések pontatlanok, nem elég szabatosan határolják el a nyelvi formula segítségével az eltérő magatartásokat, avagy téves azonosításra vagy prejudikálásra adnak lehetőséget. A törvény a fajtalanosság, fajtalanzkodás szavak használatával — a kifejezést értelmezéssel kiegészítve — a tiltott szexuális viselkedések körén belül a közösüléstől eltérő minden más magatartás pontos és egyértelmű leírását adja.

1.1.2. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a Btk. 201. § (1) bekezdése nem jelenti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének sérelmét a tekintetben, hogy a 12—14 év közötti személyekkel közösülést tiltó rendelkezés az igen kis korkülönbségű résztvevők szexuális kapcsolatát is kriminalizálja. Alapvetően a törvényhozó mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy hol vonja meg azt az életkori határt, amely felett az egyén büntetőjogilag vétőképes és életkora alapján már büntethető (Btk. 23. §). A gyermekornak büntethetőséget kizáró okként, a megrontásnak pedig a 14. évet be nem töltött személyekkel tiltott szexuális aktusokként történő meghatározása megfelel a büntető jogszabályok határozottságával szemben az Alkotmánybíróság által felállított követelményeknek [11/1992. (III. 5.) AB határozat ABH 1992, 77., 84.; 30/1992. (V. 26) AB határozat, ABH 1992, 167., 176.], így nem állapítható meg a jogbiztonság sérelme sem.

Az Alkotmánybíróság fentiekre tekintettel a Btk. XIV. Fejezet II. Címe, a Btk. 198. §, 201. § és 203. §-ban meghatározott bűncselekmények törvényi tényállásaiban a „fajtalanosság”, illetőleg a „fajtalanzkodik” kifejezés, továbbá a 210/A. § (2) bekezdése és a 201. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványokat elutasította.

1.2. A Btk. 199. §-ának és 200. §-ának megsemmisítésére tekintettel a Btk. 199. § és a 200. § alcímével, valamint a 209. § alkotmányellenességével kapcsolatos indítványok tárgytalanná váltak, ezért az Alkotmánybíróság az eljárást megszüntette.

1.3. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. §-ában meghatározott hatáskörök alapján az Alkotmánybíróságnak nincs lehetősége sem a törvény módosítására, sem pedig a törvényja-

vaslat benyújtására. Ezért azokat az indítványokat, amelyek a Btk. 199. §-ával összefüggésben a 201. § (1) bekezdésében meghatározott korhatár felemelésére irányultak, az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat 29. § b) pontja szerint az Alkotmánybíróság visszautasította.

2. A Btk. 199. §-a alapján lefolytatott és jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendelése az Abtv. 43. § (3) bekezdésén alapul. Az Alkotmánybíróság nem rendelte el a Btk. 200. §-a alapján lefolytatott büntetőeljárások felülvizsgálatát, mert a megsemmisítés csupán a büntetendő magatartások külön törvényhely alapján történő meghatározását érinti, nem érinti e magatartások büntetendőségét a Btk. 198. § keretében.

3. A határozat közzétételének elrendelése az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Németh János s. k.,
az aláírásban akadályozott
dr. Kukorelli István
alkotmánybíró helyett

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszkyne
dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 1040/B/1993/23.

Dr. Kiss László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

Egyetértek a határozattervezet rendelkező része 2., 3., 4., 5. pontjában foglalt döntéssel. Egyetértek a rendelkező rész 1. pontjában megfogalmazott döntéssel is, azonban a döntést megalapozó indokolást további elemekkel kellene az Alkotmánybíróságnak kiegészítenie.

1. Elfogadom, hogy a természet elleni fajtalanosság jelenlegi, Btk.-ban tételezett szabályozása nem alkalmas a kí-

vánt cél és eredmény elérésére. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a Btk. 199. §-ának megsemmisítésével az állam már minden további kötelezettsége alól szabadulhat. Az elkövetői oldalt kiemelten vizsgáló és értékelő, az elkövetőt a büntetőjogi következmények alól mentesítő határozat — álláspontom szerint — nem a súlyának és jelentőségének megfelelően értékeli a „sértetti” oldalon jelentkező körülményeket, az ügyet gyakorlatilag lezárja azzal, hogy a Btk. 199. §-a sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében írtakat, mivel a támadott rendelkezés objektív ismérvek alapján nem igazolható, így önkényes megkülönböztetést tesz a szexuális irányultság szerint az olyan 18 éven felüli személyek között, akik 14—18 év közöttiekkel létesítenek beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot. Jóllehet a határozattervezet többször is idézi a 21/1996. (V. 17.) AB határozatot, mégsem vonja le abból a — sértett helyzetét is figyelembe vevő — szükséges következtetéseket. Ez a határozat helyesen állapította meg, hogy a gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, az állam alkotmányos köteleességét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére. Ugyancsak alapos okkal szól a citált határozat arról, hogy az Alkotmány 67. §-a értelmében az államnak a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kockázattalállásoktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére. (ABH 1996, 74.). Kérdéses azonban, hogy a 14—18 életév közötti (különösen a 14 éves életkort éppen hogy betöltött) fiatal értelmi-érzelmi fejlődésében, értékelő, megítélő képességében eljutott-e már addig, hogy a beleegyezését mint fontos feltételt, elegendőnek tekintsük homoszexuális kapcsolat létesítéséhez. Más oldalról közelítve: egyetértek azzal, hogy a heteroszexuális, illetve a homoszexuális irányultság egyaránt az emberi méltóság lényegéhez tartozik, ezért az érintett (18. életévüket betöltött) személyek méltósága nem egyenlő kezelésének nincs alkotmányos indoka, ugyanakkor azt is nyomatékosan hangsúlyozom, hogy a különböző szexuális irányultságok közötti különbségtétel képessége, a választott szexuális irányultság melletti döntés (beleegyezés) következményeinek belátása a 14—18 életév közötti fiatalok esetében is kapcsolatba hozandó az emberi méltóságukkal. Ellentmondást látok abban, hogy amíg a jogrendszer egészét tekintve a 14—18. életév közötti korosztály belátási képességét a felnőtt korúakétól eltérően, de legalábbis árnyaltabban kezeli a jog (pl. a polgári jogban az ügyletkötési képesség területén; a családjog házasságkötésre vonatkozó szabályainál; a szabálysértési jog, a büntetőjog és a közigazgatási jog felelősségi rendszerében), azaz relevánsnak tekinti az életkorból adó-

dó sajátosságokat, addig éppen ennél a fiatal egész életét, jövőjét alapjaiban meghatározó döntésnél (beleegyezésnél) tételezzük fel egyedül a világos, bölcs, megfontolt mérlegelésen nyugvó döntéshozatali képességet. Ennek a momentumnak az értékelését, s az ebből eredő állami teendők fontosságának hangsúlyozását hiányolom a határozatból. Megjegyzem egyébként: e döntéshozatali folyamatban a családnak, de magának a társadalomnak is meghatározó szerepe van.

2. Újólág kiemelem: a Btk. jelenlegi 199. §-át magam is megsemmisítendőnek tartom, mert a jelen esetben az állam által igénybe vett büntetőjogi eszköz — elkövetői oldalon — hátrányos megkülönböztetéshez vezetett a 18. életévüket betöltött, különböző szexuális irányultságú személyek között. Ugyanakkor az alkalmatlan büntetőjogi eszköz megsemmisítésével nem fejeződik be az állam „gondoskodási” kötelezettsége, ellenkezőleg: éppen ez erősíti fel azt az igényt, hogy az államnak — választása szerinti módon — teljesítenie kell az Alkotmány 16. §-ából és 67. § (1) bekezdéséből folyó kötelezettségét. [„A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit”; „A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges”]. Az erre utaló figyelemfelhívás elmaradása — álláspontom szerint — azt a látszatot kelti, hogy a Btk. 199. §-ának megsemmisítését követően már nincs is olyan érdek és érték, amelyet az államnak védenie kellene. Bár az Alkotmány 67. § (1) bekezdése elsőként a család „védelmi” és „gondoskodási” kötelezettségét említi e tekintetben, az állam kiemelt szerepvállalását is hangsúlyoznom kell. Kétségtelen tény ugyanis, hogy az állam elsősorban az iskolarendszeren, a középiskolai oktatásban megvalósítandó, a különböző szexuális irányultságok közötti választás következményeit tárgyilagosan bemutató, a különböző nézetek képviselőinek teret engedő fórumok megszervezésével az egyes családok, de az egész társadalom nézeteit értékelő, mérlegelő és döntéshozatali képességét jelentős mértékben befolyásolhatja. Röviden: intézményeivel, eszközrendszerével jelentős mértékben hozzájárulhat egy előítélet-mentes társadalmi környezet kialakításához. Végso soron pedig ez lehet az egyik alapja annak, hogy a döntéshozatali helyzetbe kerülő 14—18 éves korosztály mérlegelni tudja a beleegyezése következményeit, majd megalapozottan tudjon választani. Az Alkotmánybíróságnak tehát nyomatékosan fel kellett volna hívnia a figyelmet arra, hogy az állam nem maradhat passzív szemlélője annak, miként alakul a 14—18 éves korosztály szexuális orientációja. Ez az alkotmánybírósági szerepvállalás nem ütközött volna azzal az egyébként helyes törekvéssel, hogy az Alkotmánybíró-

ság nem minősíti a homoszexualitást erkölcsi szempontból. [21/1996. (IV. 17.) AB határozat. ABH 1996, 74., 85.].

*Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Németh János alkotmánybíró párhuzamos indokolása

A határozat rendelkező részével egyetértek. Lényegében egyetértek az indokolással is, ahhoz azonban a következő kiegészítéseket tartom szükségesnek hozzátenni:

A határozat III. 1.2. pontja szerint „A büntető törvény-nyel történő megkülönböztetésnek kellő súlyú alkotmányos indokon kell alapulnia. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság ilyen indokot nem állapított meg.”

Az e határozatban megvizsgált kérdések természete és jelentősége a fenti tétel bővebb kifejtését tenné szükségessé.

A nemi erkölccsel összefüggő magatartásfajták büntetőjogi minősítése számos tényező függvénye. Világszerte tapasztalható, hogy korábban büntetendő cselekményeket a tudományos kutatások újabb megállapításaira és részben a társadalmi megítélésnek ezekre is visszavezethető változásaira tekintettel a törvényhozó vagy fokozatosan kivon a büntetendő cselekmények köréből, vagy büntetőjogilag enyhébb megítélésűnek tekint. Áll ez különösen azokra a magatartásfajtákra, melyeket a törvényhozó a fiatal korosztály védelmében nyilvánított korábban bűncselekménynek. Az orvosi, biológiai, pszichikai, pszichológiai, szociológiai és más ismeretek alakulása tehát befolyást gyakorol a nemi erkölccsel kapcsolatos büntetőjogi megítélésre is. A határozat által idézett Sutherland kontra Egyesült Királyság-ügy is azt mutatja, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága azért nem tartotta meggyőzőnek felnőtt korú férfiak kölcsönös beleegyezésén alapuló homoszexuális aktusainak büntetendővé nyilvánítását meghatározott korhatár — a 18. életév — alatti fiatal férfiakkal, mert azok a korábbi tudományos ismereteken alapuló feltételezések, hogy a 18. életévüket be nem töltött fiatal férfiak szexuális orientációja még kialakulófélben van, időközben megdőlték.

Az Alkotmánybíróságnak az olyan kérdésekben, melyek megítéléséhez komplex tudományos, gyakran jelentős természettudományos felkészülést igénylő ismeretek szükségesek, általában nem feladata annak megállapítása, hogy a törvényhozó által alkalmazott különbségtételnek megvan-e az alkotmányos indokai. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság az indítványozó azon állításával kapcsolatban, hogy a különbségtételnek már nincs alkotmányos indoka, felhívta az igazságügy-minisztert nyilatkozattételre. Az igazságügy-miniszter válaszában azonban nem adott számot olyan okokról, indokokról, melyek a különbségtétel alkotmányos voltát az indítvánnyal támadott büntető

jogszabály megalkotása óta eltelt idő során született tudományos megállapítások ismeretében is változatlanul meg-alapozottá tették volna. Amikor tehát a határozat indokolása arra mutat rá, hogy az Alkotmánybíróság nem állapított meg a különbségtételt alkotmányossá tevő indokokat, ezen azt kell érteni — és megítélésem szerint az indokolás szövegének is ezt kellene kihangsúlyoznia — hogy az eljárásban résztvevők nem szolgáltatnak számára elegendő érv-, illetve ismeretanyagot a különbségtétel alkotmányosságának megállapításához.

Ugyancsak a határozat III. 1.2. pontjában olvasható, hogy „Az Alkotmánybíróság természetesen a törvényhozóra bízta annak megítélését, hogy a büntetőjogi szabályozás megfelel-e a gyermekek védelmével kapcsolatos állami kötelezettségnek, vagy pedig vannak olyan, a fiataalkorú és a felnőtt közötti függő, alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, melyekben a 14—18 éves korosztályokat további magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18. éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatok ellen.”

Ez a megállapítás pontosításra szorul. Bár az idézett mondatban jelzett körülmények megítélése nyilván törvényhozói kompetencia, kihangsúlyozandónak tartom, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányossági szempontból felülbíráhatja az e kérdésben született törvényhozói döntést. A „törvényhozóra bízta” fordulat ezért némileg félrevezető, mert nem teszi e tekintetben egyértelművé a törvényhozás és az alkotmánybíráskodás egymáshoz való viszonyát.

*Dr. Németh János s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Strausz János alkotmánybíró különvéleménye

1. A határozat rendelkező részének 2—5. pontjaival és az azokhoz fűzött indokolással egyetértek.

2. Nem értek egyet azonban a Btk. 199. §-ának alkotmányellenessé nyilvánításával és megsemmisítésével, ezért a határozat rendelkező részének 1. pontjával kapcsolatban különvéleményt jelentek be.

Álláspontom szerint a hivatkozott törvényszakasz megsemmisítését célzó indítványokat, illetve bírói kezdeményezéseket el kellett volna utasítani.

3. Különvéleményemet a következőkkel indokolom:

A 14. életévét betöltött, de 18. életévét túl nem haladott sértett sérelmére 18 éven felüli, azonos nemű elkövető által véghezvitt — nem erőszakos — természet elleni fajtalanság a Btk. 199. §-ában meghatározott büntetett valósítja meg,

és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (Az első korhatár a 201. §-al egybevetve adja ki a 14. évet.)

Ezzel szemben nem valósít meg bűncselekményt az a nagykorú (18. életévét betöltött) személy, aki egy 14. éven felüli kiskorúval közösül, vagy heteroszexuális fajtalanságot valósít meg, annak beleegyezésével. Ebben az esetben a szexuális kapcsolatban különmeműek vesznek részt.

Az ún. „beleegyezési korhatár” és az ehhez kapcsolódó büntetendőség eltérő volta a homoszexualitás, illetve a heteroszexualitás tényéhez fűződik.

Azt kell tehát vizsgálni, hogy ez a nem szerinti megkülönböztetés sérti-e az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében deklarált jogegyenlőséget, illetve diszkriminációs tilalmat.

Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése — amint azt az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette — nem mindenfajta különbségtételt tilt. Az alkotmányi tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok tekintetében tett megkülönböztetésekre vonatkozik. Abban az esetben viszont, ha a megkülönböztetés nem alapvető jog tekintetében történt, a megkülönböztetés alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az önkényes, az emberi méltósághoz való jogot sérti. [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992. 280—282., 963/B/1993. AB határozat, ABH 1996. 437—445.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata állandónak tekinthető azon megállapítás vonatkozásában is, hogy a megkülönböztetés tilalmába ütközik, ha az adott szabályozási koncepción belül eltérő szabályozás vonatkozik valamely csoportra, kivéve, ha az eltérésnek alkotmányos indoka van. A vizsgált kérdések központi elemének tartotta annak megállapítását, hogy a szabályozási koncepció szempontjából mit kell csoportnak tekinteni. [32/1991. (VI. 6.) AB hat. ABH 1991, 146., 162., 49/1991. (IX. 27.) AB hat., ABH 1991, 246., 249.]

A Büntető Törvénykönyv a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél több vonatkozásban a sértett életkorára alapít minősítési szempontokat éppen e bűncselekmények passzív alanyainak védelmében. A 12. éven aluli gyermek sérelmére elkövetett szexuális cselekmények erőszakkal elkövetettként minősülnek, illetve egyes bűncselekményeknél (erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak) súlyosabban büntetendő, minősített esetet képeznek.

A 12—14. év közötti korosztályba tartozó személyekkel — erőszak nélkül — létesített különféle — akár homoszexuális, akár heteroszexuális — kapcsolatok a Btk. 201. § alapján büntetendők, megrontás elnevezés alatt.

A 14. éven felüli, de 18. életévüket be nem töltött személyek esetében viszont csak a homoszexuális cselekmények (természet elleni fajtalanság) képeznek büntetendő magatartást.

A 12-től 14. évig, illetve a 14-től 18. évig terjedő életkorban lévő serdülőkorú fiatalok tehát fokozott büntetőjogi védelemben részesülnek a testi, lelki, illetve erkölcsi fejlő-

désüket veszélyeztető, adott esetben egész további életüket determináló káros szexuális hatásokkal szemben, amelyek náluk idősebb személyek részéről érhetik őket.

Ez a büntetőjogi védelem összhangban áll az Alkotmány rendelkezéseivel, nevezetesen a 16. §-ban és a 67. §-ban deklarált elvekkel, illetve jogokkal. Ezek tartalma a következő:

„16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.”

A kiskorúak (gyermek és serdülőkorúak) éppen életkoruknál fogva igényelnek fokozottabb jogvédelmet az állam részéről azért, hogy tapasztalatlanságukkal, esetleges hiszékenyséjükkel, kiszolgáltatott helyzetükkel a náluk idősebb, érettebb korú személyek ne élhessenek vissza.

Az idézett alkotmányos rendelkezésekkel összhangban más jogágak is számos rendelkezést tartalmaznak a kiskorúak fokozottabb védelme érdekében.

A Polgári Törvénykönyv 15. §-a akként rendelkezik, hogy „cselekvőképtelen az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét nem töltötte be.”

A 18. § (1) bekezdése kimondja, hogy „a cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis; nevében törvényes képviselője jár el.”

A 12. § (1) bekezdése szerint „korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét már betöltötte, és nem cselekvőképtelen.”

A 14. § (1) bekezdésének első fordulata akként rendelkezik, hogy „a korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozatának érvényességéhez, — ha jogszabály kivételt nem tesz — törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges.”

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló, többször módosított 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 70. § akként rendelkezik, hogy „a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll”. Minthogy a Ptk. 12. § (2) bekezdésének első fordulója szerint kiskorú az a személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, az idézett törvényhelyek egybevetése a jogrendszer egészének koncepcióját tükrözi: a kiskorúak — gyermekek és serdülők egyaránt — minden vonatkozásban fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek, tekintettel döntési és elhatározási, illetve belátási képességüknek életkorukból adódó korlátozott voltára.

A jog más vonatkozásokban is jelentőséget tulajdonít a kiskorúságnak. Házasságkötési korlátokat állít fel és a büntetőjogi felelősséget a felnőttkorúétól eltérően szabályozza, éppen azért, mert az ilyen korú személyeket nem tekinti ugyanolyan elhatározóképesnek vagy vétőképesnek mint a felnőtteket.

A Csjt. 10. § (2) bekezdése kimondja, hogy „kiskorú csak a gyámhatóság előzetes engedélyével köthet házasságot”. A (3) bekezdés szerint pedig „a gyámhatóság a házasságkötésre indokolt esetben és csak akkor adhat engedélyt, ha a házasuló a tizenhatodik életévét betöltötte.”

A Büntető Törvénykönyv nemcsak egyes bűncselekmények passzív alanyainál emeli ki a kiskorúságot, hanem a törvény általános részében enyhébb szabályokat állapít meg a „fiatalkorú”-nak nevezett bűnelkövetőknél, a gyermekek büntetőjogi felelősségét pedig kizárja, a következők szerint:

„23. § Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be.”

A Btk. VII. fejezete a „fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések” címet viseli, és a büntetések, valamint az intézkedések tekintetében a felnőttkorú elkövetőkkel szemben alkalmazható szankciókhoz képest enyhébb, illetve kedvezőbb megoldásokat tartalmaz.

A büntető törvény alkalmazásában a 107. § (1) bekezdés értelmében „fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.”

A büntetőjog, a polgári jog és a családi jog idézett rendelkezései a cselekvőképesség, a vétőképesség, a házasságkötési szabadság, a sértetti pozíció, a fokozottabb büntetőjogi védelem, illetve az enyhébb büntetőjogi felelősség tekintetében — lényegében egymással összhangban — olyan korhatárokat állítanak fel, amelyek európai, illetve magyarországi viszonylatban a testi, szellemi, illetve szexuális érettség bizonyos biológiai fázisaihoz kapcsolódnak, s ezzel összhangban az értelmi fejlődés adott szakaszainak felelnek meg.

Tehát a „megrontás” és a „természet elleni fajtalanság” elnevezésű bűncselekmények törvényi tényállási elemét képező sértetti korhatárokat a törvényhozó nem önkényesen állította fel, hanem azokat a jogrendszer más területein is kimutatható jogalkotói szándékkal összhangban szabályozta.

A kardinális különbségtétel végső soron abban jelentkezik, hogy a 14. és 18. év közötti életkorban lévő, az elkövetővel azonos nemű személlyel — utóbbi beleegyezésével — végrehajtott fajtalanság büntetendő, míg a különneművel nem.

A 12—14 éves korú sértettek vonatkozásában ilyen különbségtétel nincs, ott nemre és elkövetési módra tekintettel mindenféle szexuális aktus büntetendő a nagykorú személy részéről.

A törvényhozó nem önkényesen és nem véletlenül helyezkedett arra az álláspontra, hogy egy 14. életévét már túlhaladott személy, még ha jogilag kiskorú is, elérte a szexuális érettségnek azt a fokát, hogy szabad akaratából dönthet heteroszexuális nemi kapcsolat létesítéséről. Biológiai okoknál fogva ez a korosztály a normális heteroszexuális kapcsolatok terén már nem igényel fokozott védelmet.

A homoszexuális kapcsolatoknál azonban más a helyzet. A szokványos és biológiailag is normálisnak tekinthető szexuális érdeklődéstől, hajlamtól eltérő nemi élet folytatása komoly döntést, elhatározást igényel, akár társadalmi hátrányok vállalását is.

Ilyen elhatározásra csak önállóan gondolkodó, belátási képességének teljes birtokában lévő érett, felnőtt személy alkalmas. A kiskorúak cselekvőképessége azonban minden vonatkozásban — még a családalapításnál is — korlátozott.

Amint a különböző jogágak rendelkezéseiből kitűnik, az ilyen korú személyek egyrészt fokozott jogi védelem alatt állnak, másrészt felelősségük is csekélyebb, mint a felnőttkorúaké.

A serdülőkorú fiatalok fokozottabban lehetnek kitéve a szexuális rendellenességekre irányuló ösztönzésnek, csábításnak, és éppen belátási képességük csökkent volta, tapasztalatlanságuk, befolyásolhatóságuk miatt nem tudnak még felelősségteljesen dönteni, hogy vállalják-e az ezzel járó kockázatokat. Ezért indokolt, hogy az ilyen korú személyek helyes erkölcsi fejlődését akár a büntetőjog eszközeivel is védje a törvény. Nagykorúságuk elérése után már nincs akadálya annak, hogy a szokásostól eltérő szexuális életet éljenek azok, akik ezt az utat választják.

Az indítványokban támadott jogi szabályozás tehát nem fogható fel alkotmányellenes diszkriminációként, mert a különbségtétel nem önkényes.

A passzív alanyok fokozott büntetőjogi védelme értelemszerűen maga után vonja az elkövetők büntetőjogi felelősségét az említett korcsoport sérelmére megvalósított — nem erőszakos — természet elleni fajtalanság esetében. Ez azonban nem ütközik az Alkotmányba, és nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek. Ugyanis az Alkotmány 70/A. §-a a jogok tekintetében, mégpedig az emberi jogok és az állampolgári jogok területén mondja ki a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a jogegyenlőség érdekében.

Az azonos nemű kiskorúakkal történő fajtalankodás azonban nem tekinthető olyan alapvető emberi és polgári jognak amely alkotmányos védelem tárgyát képezi.

Az Alkotmányból nem vezethető le ilyen tartalmú alapjog. Nem lehet az elkövetők emberi méltóságának sérelmére sem hivatkozni. Ellenkezőleg: a kiskorú gyermekek, fiatalok emberi méltóságának védelme az elsődleges az őket károsan befolyásoló nagykorú elkövetőkével szemben. Ez az emberi méltóság pedig az Alkotmány 54. § (1) bekezdése által védett érték.

Az, hogy a büntető törvény egy adott életkorú sértetti kör viszonylatában egymástól eltérően minősíti a homoszexuális, illetve heteroszexuális magatartásokat, nem tekinthető alkotmányellenes diszkriminációnak, mert itt két eltérő, önmagában homogén csoportról van szó. A megkülönböztetés nem az illető csoportokon belül, hanem a két csoport között érvényesül. Ez ugyanúgy nem ellentétes a

jogegyenlőség és a törvény előtti egyenlőség elvével, mint ahogyan nem alkotmányellenes a büntetőjogban a fiatalok és a felnőttkorú vagy a katonai és a polgári bűnelkövetők egymásközi avagy a polgári, illetve a családi jogban a gyermekkorúak, kiskorúak, felnőtt korúak szintén egymáshoz képesti megkülönböztetése.

Az ilyen jellegű megkülönböztetés nem éri el az alkotmányellenesség szintjét, mivel az nem tekinthető sem önkényesnek, sem szükségtelennek.

*Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva alkotmánybíró különvéleménye

Egyetértek a többségi határozat rendelkező részének 3. és 5. pontjában foglaltakkal és az ezekhez kapcsolódó indokolással.

Nem értek egyet a rendelkező rész 1. és 2. pontjában foglaltakkal, azaz a Btk. 199. és 200. §-a alkotmányellenességének megállapításával.

1. A Btk. 199. §-a a védett korhatárban tesz különbséget. Eszerint a felnőtt (18. életévét betöltött) személy (akár férfi, akár nő) büntetendő, ha 14. életévét betöltött, vele azonos nemű kiskorúval fajtalankodik, de nem büntetendő, ha 14. életévét betöltött, tőle külön nemű kiskorúval fajtalankodik.

Az indítvány elbírálásánál az egyik kérdés az, hogy van-e Magyarországnak kötelezettsége a védett korhatárban tett különbség megszüntetésére.

A jogi kötelezettség szempontjából az Európai Emberi Jogi Konvenció és az Európai Közösség szerződéseinek szövege, ez utóbbiak a csatlakozás után.

A Konvenció kötelező értelmezése az egyes döntésekben az Emberi Jogok Európai Bíróságának jogköre. Ezzel szemben az Emberi Jogok Európai Bizottsága határozatai kötelező erővel jogi értelemben nem bírnak.

Az Euan Sutherland/Egyesült Királyság ügyben 1997. július 1-jén született a Bizottság határozata, amely szerint ebben a speciális esetben a brit jog szabályozása a Konvenció 8. és 14. Cikkével nem összeegyeztethető. A konkrét ügyben a panaszos 12. életéve óta homoszexuális volt. Első azonos nemű kapcsolata 16 éves korában volt egy vele egyidős fiatalal. Akkoriban a homoszexuális cselekmények férfiak között a 21. életév betöltése előtt büntetendők voltak, a nőknél (heteroszexuális és lesbikus kapcsolatnál egyaránt) a védett korhatár a 16. életév volt. 1994-ben a védett korhatárt — az orvosegyesülés javaslatára, köz-

egészségügyi okból, ti. az érintettek a büntetőjogi fenyegetés miatt féltek orvoshoz fordulni — a 18. életévre szállították le.

(Az orvosegyesülés a védett korhatár 16. életévre való leszállítását javasolta.)

A panaszos arra hivatkozott, hogy a férfiak közötti homoszexuális kapcsolat védett korhatárának nem a 16. életévre (mint a nőknél), hanem csupán a 18. életévre való csökkentése a magánszférához való jogot sérti és diszkriminatív.

A Bizottság abból indult ki, hogy a kutatók túlnyomó többségének véleménye szerint már a pubertás előtt kialakul a férfiak és a nők szexuális irányultsága, így erre a védett korhatár leszállításával a fiatalok többségénél nem gyakorolna befolyást egy homoszexuális kapcsolat. A Bizottság hivatkozott az 1994-es orvosi jelentésre és arra is, hogy a konvencióban részes államok többségében a törvények elismerik a nemek egyenlő kezelését, ami a védett korhatárt illeti.

A Bizottság döntését négy különvélemény mellett hozta meg.

Figyelmet érdemel, hogy — miként arra a többségi határozat is utal — a Bizottság ezzel a döntésével eltért korábbi gyakorlatától. A magyar Btk. 199. §-ához hasonló tényállás az osztrák jogban található. Az eltérés annyi, hogy az osztrák Btk. a 19. életévét betöltött férfit (tehát a nőt nem) rendeli büntetni, ha 14. életévét betöltött, de 18 évesnél fiatalabb, vele azonos nemű kiskorúval fajtalankodik.

(Az osztrák alkotmánybíróság a 209. §-t 2003. február 28-ával hatályon kívül helyezte, elismerve azt, hogy a törvényhozó által követett védelmi cél, a gyermekek és az ifjak védelme a túl korai és kizsákmányoló szexuális kapcsolatoktól, alkotmányjogi nézőpontból nem vonható kétségbe. Ugyanakkor rámutatott arra, hogy a 209. § a jelenlegi formájában, az osztrák büntető törvényrendszerében, a 209. § büntetőjogi környezetéhez viszonyítva sérti a jogegyenlőség elvét. Az osztrák Btk. értelmében minden esetben büntetlen marad az azonos korúak homoszexuális kapcsolata és azoké is, akiknél az életkorbeli eltérés az egy évet nem haladja meg, feltéve, hogy egyikük sem fiatalabb 14 évesnél; nem büntetendő a cselekmény akkor sem, ha az életkorbeli eltérés egy és öt év között van, amennyiben a partnerek egyike sem fiatalabb 14 évesnél és nem idősebb 19 évesnél. Ebben a környezetben a Btk. 209. §-a a férfiak közötti homoszexuális kapcsolatoknál a büntetlenség, majd a büntetendőség és ezt követően ismét a büntetlenség váltakozó következményéhez vezet, a büntető törvényben példátlan módon. Ésszerűtlen, hogy férfiak közötti olyan megengedett kapcsolatnál, ahol az életkorbeli eltérés több mint egy év, de kevesebb mint öt év, az idősebb partnert a 19. életéve elérésétől a törvény büntetéssel fenyegeti a fiatalabb partner 18. életévének eléréseig.)

A Bizottság az osztrák jogban alkalmazott védett korhártáért eddig több alkalommal konvenciókonformnak találta, a panaszokat visszautasította mint nyilvánvalóan alaptalanokat: H.F./Ausztria, 22646/93, 1995. június 26.; W.Z./Ausztria, 17297/90, 1992. május 13.

Nyitott kérdés jelenleg, hogy a Bíróság a konvenció-értelmezésnek az ebben az ügyben megjelenő továbbfejlesztését elfogadja-e.

Az Európai Közösségben az Amszterdami szerződés (1997. június, hatálybalépés 2001. május) egy új antidiszkriminációs meghatározást vezetett be, a 13. Cikket. A 13. Cikk végleges szövegébe felvették a szexuális orientáció szerinti különbségtétel tiltását is. A 13. cikkben megfogalmazott tilalom elsősorban a szociálpolitikára, a gazdaság, a munka világára vonatkozik. A kompromisszumot mutatja, hogy a 13. Cikknek nincsen közvetlen hatása, nem önálló egyenlőségi elv, pozitív kötelezettség, hanem csupán egy jogelv, amely arra hívja fel a Közösséget, hogy megfelelő jogi előírásokat bocsásson ki, ha ezt akarja. A 13. Cikk alapján elfogadott intézkedésekhez a Tanácsban egyhangúság kell. A politikai akarat nem egységes abban, hogy kell-e egyáltalán, és ha igen, milyen területen intézkedéseket hozni.

Egyetértek tehát a többségi határozatnak azzal a megállapításával, hogy jelenleg nincs kötelező előírás, nemzetközi kényszer arra, hogy a Btk. 199. §-a változzék.

2. A jelen ügyben a másik kérdés, hogy van-e ésszerű oka a Btk. 199. §-ában megjelenő különbségtételnek az Alkotmány 70/A. §-a tükrében.

Egyetértek azzal, hogy az olyan jogszabály, amely kizárólag a szexuális irányultság szerint tesz hátrányos különbséget személyek között, a szabályozás tárgyától függően általában az Alkotmány 70/A. §-át sértheti. Ezt a kérdést azonban csak esetenként lehet eldönteni.

A Btk. 199. §-a sajátos tényállás. Lényeges tartalma szerint a nagykorú személy és a fiatalkorú személy közötti homoszexuális magatartást bünteti, de csak a nagykorú személynél. A fiatalkorú nem elkövető, hanem sértett. A magyar jogban tehát nem bűncselekmény a nagykorú személyek egymás közötti és a kiskorú személyek egymás közötti homoszexuális magatartása, legyen szó akár férfiakról, akár nőkről.

A Btk. 199. §-a szándéka szerint a fiatalkorút védi a felnőttek részéről érkező homoszexuális ráhatás bizonyos formái ellen. Ebből következik az a lényeges körülmény, hogy a Btk. 199. §-a nem csupán egyedül a szexuális irányultság szerint különböztet (ebben az esetben büntetnie kellene a 18 év alattiak egymás közötti homoszexuális aktusát is), hanem egy életkorbeli eltérést és egy ezen alapuló helyzetet is.

A többségi határozat értelmében a törvényhozóra tartozik annak megítélése, hogy vannak-e a Btk. 199. §-ának

esetkörén kívüli, további olyan, függő, alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, amelyekben a 14–18 éves korosztályt egyes magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18 éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatoktól. A többségi határozattól eltérően azonban úgy gondolom, hogy a fiatalkorú és a felnőtt közötti, a Btk. 199. §-ában megjelenített élethelyzet a büntetőjogi általánosításhoz megkívánt gyakorisággal jellemzően tartalmaz bizonyos függőséget, alárendeltséget. Az indítványokra okot adó konkrét ügyekben is tettenérhető ez a függő, alárendelt helyzet az azonos nemű személyek között, tehát ezekre az esetekre nem az egyenrangú partnerkapcsolat a jellemző.

A fiatalok védelme a nemi kihasználás ellen és ezen kívül az olyan eseményektől, amelyeknek még önkéntes vállalása is később megbánhatóvá válhat, indokolhatja az állam fokozottabb beavatkozását. Ezen a területen figyelembe kell venni azt is, hogy a bi- vagy homoszexuális irányultság „felismerése”, megerősítése és vállalása olyan döntés a fiatal részéről, amely következményeire tekintettel ésszerűen magyarázhatja az állam oldaláról a teljes külső befolyásmentesség jogi biztosítását, a tekintélyen alapuló meggyőzés kizárását.

Homoszexuálisnak általában azt a személyt tekintik, aki teljes egészében vagy részben a saját neméhez vonzódik. A homoszexualitás keletkezésének eredete jelenleg feltáratlan, biológiai, lelki okai nem ismertek. Valószínűsíthető, hogy nem kevés számban vannak közöttük olyan személyek, akik születésüktől fogva homoszexuálisok. Ugyanígy nem elhanyagolható azoknak a száma sem, akiknél a homoszexualitásnak más eredete van.

Az Alkotmány 67. §-a a gyermek jogaival és az ifjúság védelmével kapcsolatban aktív magatartásra kötelezi az államot. Az államnak a gyermeket meg kell óvnia az olyan kockázatvállalásoktól, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére nézve.

Az, hogy ésszerű és objektív indoka van-e a legálisan létesíthető homoszexuális és heteroszexuális cselekmények eltérő korhatárainak fenntartására, összetett szakértői kérdés. A tudomány döntheti el, hogy a Btk. 199. §-a gyakorolja-e azt a hatást az ifjúság megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére, amelyet a törvényhozó elérni kíván.

Figyelmet érdemel, hogy — miként azt a többségi határozat megemlíti — az indítványozók egy része maga is úgy vélekedik, hogy a gyermekek harmonikus fejlődése érdekében a beleegyezési korhártárt egységesen, de ugyanakkor mégis magasabban lenne indokolt meghatározni; mások pedig úgy gondolják, hogy a Btk. 199. §-a a fiatal-

korú szellemi, erkölcsi, pszichoszexuális fejlődésébe avatkozik bele.

Egyetértek a többségi határozat indoklásának azzal a megállapításával, hogy az utóbbi évtizedeket az Európai Közösség tagállamaiban a beleegyezési korhatár tekintetében az egységesítés jellemezte. Ebből a körülményből azonban még nem következik kényszerítően az, hogy a Btk. 199. §-a az Alkotmány szabályaival ellentétes lenne. Azokban az európai államokban, amelyekben a beleegyezési korhatárt a törvényhozás a homoszexuális és heteroszexuális kapcsolatoknál egységesen határozta meg, ez a védett korhatár általában magasabb, mint a betöltött 14. életév. Megfigyelhető az is, hogy az Európai Közösségen kívül az egymástól is eltérő múltú, kultúrájú és fejlettségű államok némelyikében (ezek között az Egyesült Államok egyes tagállamaiban) napjainkban is indokoltnak vélik fenntartani a homoszexuális magatartások bizonyos formáinak az általánostól eltérő büntetőjogi kezelését.

A többségi határozat szerint az Alkotmánybíróság nem talált kellő súlyú alkotmányos indokot a Btk. 199. §-ában megjelenő különbségtételhez. A jelen ügy elbírálása során viszont olyan adat sem merült fel, amelyből azt a következtetést lehetne megalapozottan levonni, hogy a vizsgált különbségtétel objektív ismérvek alapján nem igazolható. Nem lehet ilyen adatnak tekinteni a jelen esetben azt, hogy az Európai Közösség tagállamainak parlamentjei az egységesítést elvégezték. Mindaddig, amíg a természet- és társadalomtudományi ismeretek nem igazolják azt, hogy a Btk. 199. §-ában megjelenő védelem indokolatlan és hiábavaló, a tudomány bizonytalansága ebben a kérdésben a védendő ifjúság oldalán és javára értékelendő.

Az a szabályozás, amely az adott helyzetben általában a fiatalok védelmét helyezi előtérbe, nem minősíthető önkényesnek.

3. Nem értek egyet azzal, hogy a Btk. 200. §-a alkotmányellenes. A Btk. 200. § (1) bekezdésében meghatározott tényállás különartását az az eltérés indokolja, hogy ez a bűncselekmény nem magánindítványra, hanem e nélkül üldözendő.

Egyetértek azzal, hogy a Btk. 209. §-ában szabályozott magánindítvány jogintézményének célja a sértett magánszférájának [Alkotmány 54. § (1) bekezdés] védelme. A hatályos Btk. ugyanakkor a súlyosabb esetek üldözését jelenleg sem teszi függővé magánindítványtól.

Nem következik a magánszférát védő alapvető jogból, hogy a magánindítvány jogintézményét milyen széles körben, milyen cselekményekre kell alkalmazni. Teljes hiánya viszont a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekményeknél bizonyos esetekben, pl. házassági vagy élettársi életközösségnél, alkotmányossági kérdést vethet fel.

Azoknak a „súlyosabb” eseteknek a meghatározása, amelyeknél a magánindítvány alkalmazását alkotmányosan mellőzik, a jogalkotóra tartozik. A hatályos jogban a

Btk. 209. §-a a magánindítványt viszonylag széles körben alkalmazza, nemcsak akkor, amikor a tettes a sértettel házassági vagy élettársi életközösségben él.

Az Alkotmány 70/A. §-ából az a követelmény folyik, hogy az összehasonlítható helyzetben lévő sértetteket kezelje a Btk. a magánindítvány szabályozása körében is azonosan. Ebből viszont nem következik az, hogy a magánindítvány szabályait a Btk. 200. §-ának jelenleg hatálya alá tartozó valamennyi esetre ki kellene terjeszteni, de az sem, hogy a magánindítvány szabályait a Btk. 197. § (1) bekezdése és 198. § (1) bekezdése tekintetében meg kell szüntetni.

Önmagában nem tekinthető alkotmányellenesnek az, ha erőszakot elkövető személy nemi irányultságához rendel a törvényhozó súlyosabb büntetethetőségi feltételeket. A természet elleni erőszakos fajtalanság egyes olyan, tipikusnak mondható elkövetési körülményeinek is, amelyeket a tényállás jelenleg nem értékel, lehet olyan következménye, hogy a magánindítvány alkalmazását mellőzik (pl. a cselekményt büntetés-végrehajtási intézményben vagy a katonaságnál követik el).

A Btk. 209. §-ában utalt erőszakos cselekmények alapesei és a Btk. 200. §-a alkotmányjogi szempontból nem azonosak. A különbségtétel alapja egy eltérésen alapuló olyan törvényhozói értékelés, amely „súlyosabbnak” és ezért már hivatalból üldözendőnek tartja a természet elleni erőszakos fajtalanságot. Az Alkotmánybíróság ezt a törvényhozói értékelést vizsgálhatja.

Megállapítható viszont, hogy a Btk. 200. §-a tekintetében a különbségtételnek tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű oka van. Az eltérő kezelés ésszerű oka az az eltérő körülmény, hogy a természet elleni erőszakos fajtalanság hatályos tényállásában megfogalmazott bűncselekmény főszabály szerint nemcsak a sértett nemi szabadsága ellen irányul, mint pl. az erőszakos közöszlés, hanem a sértett nemi önmeghatározása ellen is, azt is sérti.

A Btk. tényállásai főként a lehetséges elkövetőknek és nem a sértetteknek szóló üzenetet hordoznak. A Btk.-ban a meghatározott feltételek mellett rendelnek büntetni cselekményeket, fenyegetnek büntetéssel. A Btk. egyik célja a védelemnyújtás a társadalomra veszélyesnek tekintett cselekményekkel szemben. A vizsgált szabály azt az üzenetet hordozza, hogy az azonos nemű személy ellen az erőszakot elkövetőt a hatóság minden esetben üldözni fogja, ha a cselekmény a tudomására jut.

A sértett színvállásra szexuális irányultságáról nem kényszeríthető, és ez a büntetőeljárásban nem is vizsgálható. A szexuális irányultságok „találkozása” az elkövető, de még inkább a sértett oldaláról nézve a véletlenül múlik: a sértettet az elkövető választja ki. Az erőszakos cselekménynek a külvilágban való megjelenése viszont a külső szemlélőben alapos okkal keltheti azt a képzetet, hogy az erőszakos cselekmény elkövetése az azonos nemű személy sérelmére súlyosabb, mert a sértettnek a közfelfogás szerint feltételezett nemi önmeghatározása ellen is

irányul. Közömbös, hogy ez szubjektív, alanyi oldalról nézve is így van-e. A homoszexualitás nyilvános vállalása a büntetőeljárásban nem várható el attól a sértettől, aki a vele azonos nemű tettel esetleg azonos szexuális irányultságú.

Abból a határozatból, amelyben a gyermek homoszexuális egyesületben való tagságáról, az egyesülési jog korlátozhatósága határaitól döntött az Alkotmánybíróság alkotmányértelmezés keretében [21/1996. (V. 17.) AB határozat] kitűnik, hogy a „többségi nézet” lehet alapja a szigorúbb megítélésnek, a fokozottabb védelemnyújtásnak, a magánszférába való beavatkozásnak, az állam „gyámkodásának”; a jogban érvényesített közérkölcstartalmát az Alkotmánybíróság nem vizsgálja felül.

Erre figyelemmel nem lett volna helye a Btk. 200. §-a alkotmányellenessé nyilvánításának, a Btk. 209. §-át támadó indítványt pedig érdemben kellett volna elbírálni és elutasítani.

*Dr. Tersztyánszkyne
dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró*

A Kormány határozatai

A Kormány 1146/2002. (IX. 4.) Korm. határozata

a Magyar Köztársaság Kormányának a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájában vállalt kötelezettségeinek végrehajtására vonatkozó második időszaki jelentéséről

1. A Kormány elfogadja a Magyar Köztársaság Kormányának a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájában vállalt kötelezettségeinek végrehajtására vonatkozó második időszaki jelentését.

2. A Kormány felhatalmazza a külügyminisztert, hogy a jelentést, angol nyelvre történő lefordíttatását követően az Európa Tanács főtitkárához benyújtsa.

Határidő: 2002. szeptember 7.

*Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök*

A Kormány 1147/2002. (IX. 4.) Korm. határozata

**egyes polgári jogi igazságügyi
együtműködési tárgyú európai közösségi
jogszabályok végrehajtása érdekében szükséges
intézkedésekről**

1. A polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás-felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együtműködésről szóló 1206/2001/EK tanácsi rendelet, valamint a polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Igazságügyi Hálózat felállításáról szóló 2001. május 28-i tanácsi határozat (2201/470/EK) végrehajtása érdekében szükséges döntéseket és nyilatkozatokat e határozat *melléklete* tartalmazza. A Kormány felhívja az igazságügy-minisztert, hogy e döntéseket és nyilatkozatokat a megfelelő időpontban és módon közölje az Európai Bizottsággal.

2. A Kormány a polgári és kereskedelmi ügyekben létrehozott Európai Igazságügyi Hálózat részére — a Hálózat által kiadott iránymutatások alapján — átadandó információs lapok elkészítésének felelőseként az igazságügy-minisztert jelöli ki.

*Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök*

*Melléklet
az 1147/2002. (IX. 4.) Korm. határozathoz*

A Tanács 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás-felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együtműködésről

2. Cikk (2) bekezdés

Magyarországon a megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság.

3. Cikk (1) bekezdés

Magyarországon központi szerv: Igazságügyi Minisztérium, címe: 1055 Budapest, Kossuth tér 4. Illetékessége a Magyar Köztársaság teljes területe.

3. Cikk (3) bekezdés

Magyarországon központi szerv: Igazságügyi Minisztérium, címe: 1055 Budapest, Kossuth tér 4. Illetékessége a Magyar Köztársaság teljes területe.

5. Cikk

Magyarország a kérelmeket és a rendelet szerinti nyomtatványokat magyar és angol nyelven fogadja el.

6. Cikk

A kérelmek fogadásának Magyarország által elfogadott módja: posta, telefax, e-mail.

21. Cikk (3) bekezdés a) pont

— a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között a kölcsönös polgári jogsegélyforgalomról és az okiratokról Bécsben, az 1965. évi április hónap 9. napján aláírt szerződés;

— a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Belga Királyság Kormánya között a polgári eljárásról szóló, Hágában, az 1954. évi március hó 1-jén kelt Egyezmény alkalmazásának megkönnyítésére irányuló, Brüsszelben, 1983. évi május hó 11. napján aláírt Megállapodás;

— a Magyar Népköztársaság és a Finn Köztársaság között Budapesten, az 1981. évi május hó 22-én aláírt, a polgári, családjogi és büntető ügyekben nyújtandó jogvédelemről és jogsegélyről szóló szerződés;

— a Magyar Népköztársaság és a Francia Köztársaság között Budapesten, az 1980. évi július hó 31. napján aláírt, a polgári és a családjogi jogsegélyről, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a bűnügyi jogsegélyről és a kiadatásról szóló szerződés;

— a Magyar Népköztársaság és a Görög Köztársaság között Budapesten, az 1979. október hó 8. napján aláírt, a polgári és bűnügyi jogsegélyről szóló szerződés;

— a polgári jogsegély tárgyában Budapesten, 1935. évi szeptember hó 25-én kelt magyar—brit egyezmény;

— a Magyar Népköztársaság és az Olasz Köztársaság között Budapesten, az 1977. évi május hó 26. napján aláírt, a kölcsönös polgári jogsegélyről szóló egyezmény.

A Tanács 2001. május 28-i határozata az Európai Igazságügyi Hálózat felállításáról polgári és kereskedelmi ügyekben (2001/470/EK)

2. Cikk (1) bekezdés a) pont

Magyarországon kapcsolattartó pont az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Jogi Főosztálya, címe: 1055 Budapest, Kossuth tér 4. Telefon: 36 (1) 441-3113. Telefax: 36 (1) 441-3112. A kapcsolattartás módja: posta, telefon, telefax, e-mail. A kapcsolattartás nyelve: magyar, angol, német, francia.

2. Cikk (1) bekezdés b) pont

Magyarországon a következő szervek látják el központi hatósági feladatokat a polgári ügyekre kiterjedő igazságügyi együttműködést szabályozó egyes nemzetközi egyezmények alapján:

— az Igazságügyi Minisztérium látja el a központi szerv feladatait az alábbi polgári igazságügyi együttműködést érintő speciális nemzetközi egyezmények alkalmazása során:

1. a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25. napján kelt Hágai Egyezmény 6. Cikke alapján,
2. a külföldi jogról való tájékoztatásról szóló 1968. június 7. napján kelt Londoni Egyezmény 2. Cikke alapján,
3. a tartásdíjak külföldön történő behajtásáról szóló, New York-ban, 1956. június 20. napján kötött egyezmény 2. Cikk 1. pontja alapján (belföldi hitelezők külföldi igényérvényesítése kapcsán),
4. a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok diplomáciai és konzuli felülhitelesítésének mellőzéséről szóló, 1961. október 5. napján kelt Hágai Egyezmény 6. Cikke alapján (az igazságügyi szervek által kiállított közokiratok tekintetében);

— az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium látja el az Átvevő Intézmény feladatait a tartásdíjak külföldön történő behajtásáról szóló, New York-ban, 1956. június 20. napján kötött egyezmény 2. Cikk 2. pontja alapján (külföldi hitelezők belföldi igényérvényesítése kapcsán);

— a Külügyminisztérium látja el a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok diplomáciai és konzuli felülhitelesítésének mellőzéséről szóló, 1961. október 5. napján kelt Hágai Egyezmény (kihirdette az 1973. évi 11. tvr.) 6. Cikke szerinti központi hatósági feladatkört (a közigazgatási hatóságok által kiállított közokiratok tekintetében).

Az Igazságügyi Minisztérium a kijelölt központi hatóság a következő közösségi jogszabályok alapján:

— a Tanács 1348/2000/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről;

— a Tanács 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás-felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről.

2. Cikk (1) bekezdés d) pont

Magyarországon az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, cím: 1055 Budapest, Szalay utca 16. Telefon: 36 (1) 332-6170.

A Miniszterelnök határozatai**A Miniszterelnök
72/2002. (IX. 4.) ME
határozata****kormányzati főtisztviselők kinevezéséről**

A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Ktv.), valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXVI. törvény 33. §-ával módosított Ktv. 31/A. § (2) bekezdése alapján

*dr. Draskovics Tibort és
dr. Zsuffa Istvánt*

2002. július 17-i hatállyal

kormányzati főtisztviselővé kinevezem.

Budapest, 2002. július 17.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

**A Miniszterelnök
73/2002. (IX. 4.) ME
határozata****kormányzati főtisztviselők kinevezéséről**

A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 31/A. § (3) bekezdése alapján

*dr. Benedek Andrást,
Boros Jenőt,
dr. Gecse Attilát,
dr. Hajdu Andrást,
dr. Heczog Lászlót,
dr. Papp Imrét,
dr. Schneider Máriát,
dr. Siegler Andrást,
Simonné dr. Berta Krisztinát,
dr. Stark Antalt,
dr. Székely Juditot,
dr. Terták Elemért,
Thuma Józsefet és
dr. Udvardi Ivánt*

2002. július 17-i hatállyal

kormányzati főtisztviselővé kinevezem.

Budapest, 2002. július 17.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó a Magyar Közlöny különszámaként megjelentette az

**1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY
A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVÉRŐL
ÉS AZ 1952. ÉVI III. TÖRVÉNY
A POLGÁRI PERRENDTARTÁSRÓL**

című, A/4 formátumú, 232 oldal terjedelmű kiadványt.

A különszám az 1959. évi IV. törvény és az 1952. évi III. törvény 2002. január 1-jétől hatályos szövegét tartalmazza.

A kézirat lezárva: 2002. január 15-én.

Ára: 1372 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az

**1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY
A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVÉRŐL
ÉS AZ 1952. ÉVI III. TÖRVÉNY
A POLGÁRI PERRENDTARTÁSRÓL**

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

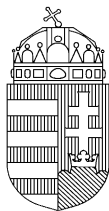
Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ megjelentette a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOSGYŰJTEMÉNYE 2001

című nyolckötetes jogszabálygyűjteményt.

A kiadványt az Igazságügyi Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan név- és tárgymutatóval, kiegészítő jegyzetekkel, valamint változásmutatóval látta el.

A jogszabálygyűjtemény I., II., III., IV., V., VI., VII. és VIII. kötetének ára:
174 720 Ft áfával.

A kötetekre szóló megrendelést a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) kérjük eljuttatni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐ LAP

Megrendeljük a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOSGYŰJTEMÉNYE 2001

című nyolckötetes kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül átutaljuk a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára.

Keltezés:.....

.....

Túlzás nélkül állítható: a megfelelő jogi tájékozottság ma már alapvető szükséglet – nem csupán a jogászok, ügyvédek és más, jogi kérdésekkel hivatásszerűen foglalkozó szakemberek számára, de szinte mindenkinek, aki biztonsággal akar mozogni egyre bonyolultabb világunkban. Ezért nem véletlen, hogy napjainkban hihetetlenül megsaporodtak a jogi kérdésekkel foglalkozó tanácsadó műsorok, szakkönyvek, folyóiratok és több-kevesebb rendszerességgel megjelenő egyéb kiadványok. A

Házi Jogtanácsadó

hagyományos színfolt ezen a palettán. Havilapként immár huszonkilencedik éve nyújtja az olvasónak azt, amire a jog világából a legnagyobb szüksége lehet.

- Hónapról hónapra áttekinti az aktuális jogszabályváltozásokat.
- Minden számban részletesen foglalkozik egy-egy időszerű, széles rétegeket közelről is érintő témával (pl. adó, társadalombiztosítás, családtámogatási rendszer, fogyasztói jogok, társasági törvény stb.).
- További rovataiban tanácsokkal, információkkal, jogszabály-magyarázatokkal szolgál
(*Társasházunk* – tanácsok a társasház mindennapi ügyeinek intézéséhez;
Vállalkozás – hasznos információk a gazdasági élet szereplőinek;
Röviden – új jogszabályokról, jogszabályváltozásokról;
Törvények, rendeletek – az újonnan kihirdetett törvények, rendeletek listája;
Olvasóink kérdezték – válaszok közérdeklődésre számot tartó kérdésekre).

Mi az, amiben

a Házi Jogtanácsadó több, mint a hasonló témájú kiadványok?

- Ez az egyetlen olyan jogi folyóirat, amely teljes terjedelmében – 96 oldalon – jogszabály-ismertetést, -magyarázatot tartalmaz.
- Információit egyszerű, közérthető, a laikusok által is könnyen hasznosítható módon fogalmazza meg, így nemcsak a szakértőknek szól, hanem intézmények, kisvállalkozások, magánemberek segédeszköze is.
- Szerzői olyan ismert és elismert szakemberek, akik az elméleti tudnivalókon kívül a gyakorlati alkalmazás kérdéseiben is megbízható tanácsadók; a szerkesztés, a rovatok és a témaválasztás tekintetében pedig mindig az olvasók igényeit tartja szem előtt.
- Ugyancsak az olvasók kívánságának eredménye a kiselakú zsebformátum, amely lehetővé teszi, hogy bármikor, bárhol kéznél legyen és kényelmesen fellelőzhető.
- Hirdetések közlésére is lehetőséget nyújt, további információkkal segítve az olvasókat.
- Végül, de nem utolsósorban: ára a legkisebb vállalkozás számára is elfogadható!

Hogyha eddig is előfizetője volt lapunknak, Önt nem kell meggyőzni, biztosan egyetért velünk.

Javasoljuk, hogy azok is győződjenek meg róla, akik eddig nem ismerték e lapot: amilyen kicsi, olyan nagy segítség a mindennapokban a **Házi Jogtanácsadó!**

Előfizetem a **Házi Jogtanácsadót** példányban. 2002. évi éves előfizetési díja 2688 Ft áfával, fél évre 1344 Ft áfával.

A befizetéshez számlát ☐, csekket ☐ kérek.

Előfizető neve, címe:

Ügyintéző neve, telefonszáma:

Dátum:

Cégszerű aláírás:

Előfizetésben megrendelhető: a **Magyar Hivatalos Közlönykiadó 1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.** címén (postacím: **1394 Budapest 62, Pf. 357**) vagy a **318-6668** faxszámán, vagy a **www.mhk.hu/hj** internetcímen található megrendelőlapon. Az előfizetésről további információ kérhető a következő telefonszámon: **266-9290/234, 235** mellék.

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó megjelentette

A TÁRSASHÁZAKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című, A/4 formátumú, 64 oldal terjedelmű Magyar Közlöny-különszámot.

A kiadvány a társasházak vonatkozásában fontosabb előírásokat tartalmazó jogszabályokat — például a társasházról szóló törvényt, a Polgári Törvénykönyv és az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvény vonatkozó rendelkezéseit, a társasház számvitelének speciális szabályait — tartalmazza.

A kézirat lezárva: 2002. április 19-én.

Ára: 700 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

A TÁRSASHÁZAKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című kiadványt példányban

A megrendelő (cég) neve:.....

Címe (város, irányítószám):.....

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:.....

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:.....

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a Szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: a Kiadó vezérigazgatója.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönypoltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2002. évi éves előfizetési díj: 56 784 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemtől, utána + 8 oldalanként + 112 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközlési emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

02.1561 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.